

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ÖZ DÜZENLEME
BECERİLERİ İLE EBEVEYN ÖZ YETERLİK VE ÖFKE
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Fatma Soyoglu

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EKİM ,2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Fatma

Soyadı: SOYOĞLU

Bölümü: Okul Öncesi Öğretmenliği

İmza:

Teslim Tarihi :15.10.2019

TEZİN

Türkçe Adı: Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile ebeveyn öz yeterlik ve öfke düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

İngilizce Adı: An investigation of the relationship between preschool children's self-regulation skills and their parents' self-efficacy and anger levels

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı :Fatma SOYOĞLU

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Fatma SOYOĞLU tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öz Düzenleme Becerileri ile Ebeveyn Öz Yeterlik ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Özlem ŞİMŞEK ÇETİN

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi:16.09.2019

Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam s¼recinde çalıőmalarımın her aőamasında bana rehberlik ederek ilgi, destek, hoőg¼r¼ ve g¼ler y¼z¼n¼ benden esirgemeyen değerli hocam, tez danıőmanım Prof. Dr. G¼l¼mser G¼LTEKİN AKDUMAN'a çok teőekk¼r ederim. Desteklerinden dolayı sevgili Ayšener G¼ND¼Z hocam a teőekk¼r ederim.

Çalışma verilerimin toplanmasında bana yardımcı olan Ankara ili Etimesgut ilçesinde bulunan okulların m¼d¼rleri ve ¼đretmenlerine teőekk¼r ederim.

Y¼ksek lisans s¼recim boyunca daimi destekçim olan aileme ¼zellikle çok değerli babam Selahattin YEğENOğLU'na, annem Naile YEğENOğLU'na ve sevgili ablalarım Tuğbanur AKDOğAN ve Zeynep L¼LE'ye teőekk¼r ederim.

Hayatıma değer katan desteklerini benden esirgemeyen eőim Fatih SOYOğLU'na ve biricik oğlum Musa Eymen SOYOğLU'na bu s¼rete yanımda oldukları için teőekk¼r ederim.

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ÖZ DÜZENLEME
BECERİLERİ İLE EBEVEYN ÖZ YETERLİK VE ÖFKE
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Fatma Soyoglu

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EKİM 2019

ÖZ

Bu araştırma okul öncesi eğitimine devam eden 48 ay ve üzeri çocukların annelerinin öz yeterlik ve öfke düzeylerinin çocuklarının öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın evrenini 2017-2018 öğretim yılında Ankara ili Etimesgut ilçesindeki anaokullarına devam eden çocukların ve velilerin tamamı oluşturmaktadır. Araştırmada basit rastlantısal örnekleme yoluyla örnekleme büyüklüğü seçilmiş ve 250 kişi çocuk ile çalışılmasına karar verilmiştir. Araştırmada çocuklara ilişkin verileri elde etmek amacıyla “Çocuk Bilgi Formu”, öz düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla “Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” kullanılmıştır. Ebeveynlerin verilerini elde etmek amacıyla “Ebeveyn Bilgi Formu”, öz yeterliklerini ölçmek için “Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği” öfke düzeylerini ölçmek için ise “Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği” kullanılmıştır. Ebeveyn ve çocuğa ait ölçek bir arada veri seti oluşturularak veriler SPSS programına girilmiş ve bu şekilde analiz edilmiştir. Yapılan istatistik sonucunda anlamlılık düzeyi 0,05 olarak seçilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlik güvenirlik çalışmalarına bakılmış yapılan analiz sonucunda “Ebeveyn

Öz Yeterlik Ölçeği”nin, “Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği”nin ve “Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği”nin geçerlik ve güvenirlik sonuçlarının yeterli düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucuna göre çocukların öz düzenleme becerileri ile cinsiyetleri, yaşları, doğum sıraları arasında anlamlı fark bulunurken kardeş sayıları ile anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çocukların öz düzenlemeleriyle ebeveynlerin; meslek türleri arasında anlamlı bir fark bulunurken yaşları ve öğrenim durumları anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ebeveynlerin öfke düzeyleriyle cinsiyet ve meslek türleri arasında anlamlı bir fark bulunurken yaş, aile türleri ve öğrenim durumları anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleriyle cinsiyet, meslek türleri arasında anlamlı bir fark bulunurken yaş, aile türleri ve öğrenim durumları anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırmada ayrıca çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri arasında çok düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin öfke düzeyleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ebeveynlerin öz yeterlik ve ebeveynlerin öfke düzeyleri arasında çok düşük düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler :Öz düzenleme, Öz yeterlik, Öfke
Sayfa Adedi :111
Danışman :Prof. Dr. Gülümser Gültekin Akduman

**AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
PRESCHOOL CHILDREN'S SELF-REGULATION SKILLS AND
THEIR PARENTS' SELF-EFFICACY AND ANGER LEVELS**

(MA Thesis)

Fatma Soyoglu

GAZI UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

OCTOBER 2019

ABSTRACT

The present study was conducted to investigate the relationship between the self-regulation levels of preschool children aged 48 months and over, and their mothers' self-efficacy and anger levels. In this respect, the population of the study was composed of all of the preschool children attending the kindergartens in the Etimesgut district of Ankara during the 2017-2018 academic year and their parents. The study adopted the simple random sampling method and 250 children were decided to be included in this study. In the present study, the "Children Information Form" was used to collect the background information of children and the "Self-Regulation Skills Scale" was used to measure self-regulation skills. Similarly, in order to collect background information of the parents "Parent Information Form" was used, the "Parent Self-Efficacy Scale" was used to measure parents' self-efficacy levels, and "Trait Anger and Anger Expression Scale" was used to measure their anger levels. The data collected from the parent and children scales were combined and entered into SPSS, and the data were analyzed together. As a result of the statistical process, the significance threshold was set as 0.05. The reliability and validity analyses of the scales were examined and as a result of the analyses, the validity and reliability of the "Self-Regulation Skills Scale", "Parent Self-Efficacy Scale", and "Trait Anger and Anger

Expression Scale” were found as sufficient. The study revealed statistically significant results between the children’s self-regulation and their gender, age, and birth order; however, no statistically significant difference was found between the self-regulation skills and the number of the siblings. The analyses revealed statistically significant differences between parents’ self-regulation levels and their occupation type, marital status, and family type; however, no statistically significant differences were found between their self-regulation levels and their age and educational background. The results revealed statistically significant differences between parents’ anger level and their gender, occupation type, and marital status, while no statistically significant difference was found between their anger levels and age, family type, and educational background. A statistically significant difference was found between parents’ self-efficacy level and their occupation type, while no statistically significant difference was found between their self-efficacy and gender, age, family type, marital status, and educational background. Additionally, the results of the study revealed a low level of negative significant relationship between children’s self-regulation levels and parents’ self-efficacy levels. The results revealed no statistically significant relationship between children’s self-regulation skills, and parents’ anger levels. Finally, a low level of positive significant relationship between parents’ self-efficacy levels and their anger levels was found.

Keywords: Self-regulation, Self-efficacy, Anger

Page Number:111

Supervisor: Prof. Dr. Gülümser Gültekin Akduman

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Alt Problemler	6
Araştırmanın Amacı	7
Araştırmanın Önemi	7
Varsayımlar	9
Kapsam ve Sınırlılıklar.....	10
Tanımlar	10
BÖLÜM II.....	11

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	11
Öz Düzenleme	11
Öz Düzenlemenin Tanımı.....	11
Öz Düzenlemenin Alt Boyutları	13
Okul Öncesi Dönemde Öz Düzenleme.....	16
Öz Yeterlik	17
Öz Yeterlik Tanımı	17
Ebeveyn Öz Yeterliği	18
Öfke.....	20
Öfkenin Tanımı.....	21
Öfkenin Nedenleri ve İşlevleri	22
Ebeveyn Öfkesi.....	23
İlgili Araştırmalar	24
Çocuk Öz Düzenlemesi İle İlgili Yapılan Araştırmalar	24
Ebeveyn Öz Yeterliği İle İlgili Yapılan Araştırmalar	29
Ebeveyn Öfke Düzeyi İle İlgili Yapılan Araştırmalar	33
BÖLÜM III	35
YÖNTEM.....	35
Araştırmanın Modeli	35
Evren ve Örneklem.....	35
Verilerin Toplanması.....	38
Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği	39
Çocuklar İçin Bilgi Formu.....	44
Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	44
Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği.....	51
Ebeveyn Bilgi Formu.....	55
Verilerin Analizi.....	55

BÖLÜM IV	58
BULGULAR VE YORUM.....	58
Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeğine İlişkin Bulgular ve Yorumları	58
Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	67
Ebeveyn Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeğine İlişkin Bulgular ve Yorumları.....	74
Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ile Ebeveyninin Öz yeterlik Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	80
Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ile Ebeveyninin Öfke Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	82
Ebeveynlerin Öfke Düzeyleri ile Ebeveyninin Öz yeterlik Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	84
BÖLÜM V	88
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	88
Sonuçlar.....	88
Öz Düzenleme Becerilerinin Çocukla İlgili Değişkenlere ve Ebeveyn ile İlgili Değişkenlere Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar.....	88
Ebeveyn Öz Yeterlik Becerisinin Ebeveyn ile İlgili Değişkenlere Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar.....	89
Ebeveyn Öfke Düzeyinin Ebeveyn İle İlgili Değişkenlere Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar.....	89
Çocukların Öz Düzenleme Becerilerinin Ebeveynlerinin Öz Yeterlik Düzeylerine Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar.....	90
Çocukların Öz Düzenleme Becerilerinin Ebeveynlerinin Öfke Düzeylerine Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar.....	90
Ebeveynlerin Öfke Düzeylerinin Öz Yeterlik Düzeylerine Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar.....	90
Öneriler.....	91
KAYNAKLAR.....	93

EKLER.....	105
EK 1. Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği	105
EK 2. Çocuklar İçin Bilgi Formu	106
EK 3. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	107
EK 4. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği.....	108
EK 5. Ebeveyn Bilgi Formu	110
EK 6. İzinler	111

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	38
Tablo 2. Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri	39
Tablo 3.Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Uyum İndeksleri ve Uyum İndekslerinin Kabul Sınırları.....	42
Tablo 4.Öz Düzenleme Becerileri Ölçeğinin McDonald ω Katsayıları.....	45
Tablo 5. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Uyum İndeksleri ve Uyum İndekslerinin Kabul Sınırları.....	49
Tablo 6. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeğinin McDonald ω Katsayıları.....	51
Tablo 7. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Uyum İndeksleri ve Uyum İndekslerinin Kabul Sınırları.....	54
Tablo 8 Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeğinin McDonald ω Katsayıları.....	56
Tablo 9. Ölçeklerin Toplam ve Faktör Puanlarına İlişkin Elde Edilen Çarpıklık Katsayıları ve Standart Hataları	57
Tablo 10. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları	59
Tablo 11. Çocukların Yaşlarına Göre Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları	60
Tablo 12. Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	61
Tablo 12. Çocukların Doğum Sıralarına Göre Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	62

Tablo 14. Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	64
Tablo 15. Ebeveynlerin Öğrenim Durumlarına Göre Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	65
Tablo 16. Ebeveynlerin Meslek Türlerine Göre Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	66
Tablo 17. Ebeveynlerin Aile Türlerine Göre Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları	67
Tablo 18. Ebeveynlerin Cinsiyetlerine Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları	68
Tablo 19. Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	70
Tablo 20. Ebeveynlerin Öğrenim Durumlarına Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	71
Tablo 21. Ebeveynlerin Meslek Türlerine Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	73
Tablo 22. Ebeveynlerin Aile Türlerine Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları	74
Tablo 23. Ebeveynlerin Cinsiyetlerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları	76
Tablo 24. Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	77
Tablo 25. Ebeveynlerin Öğrenim Durumlarına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	78
Tablo 26. Ebeveynlerin Meslek Türlerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları	79
Tablo 27. Ebeveynlerin Aile Türlerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları	80

Tablo 28. *Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Arasındaki Sperman Korelasyon Katsayısı Değerleri*81

Tablo 29. *Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Arasındaki Sperman Korelasyon Katsayısı Değerleri*83

Tablo 30. *Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Arasındaki Sperman Korelasyon Katsayısı Değerleri*86

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Öz düzenleme ve alt boyutlarının kavramsal içeriklerinin incelenmesi.....	13
<i>Şekil 2.</i> Öz düzenleme becerileri ölçeğinin faktör yapısına ilişkin tanımlanan ölçme modeli.....	43
<i>Şekil 3.</i> Ebeveyn öz yeterlik ölçeğinin faktör yapısına ilişkin tanımlanan ölçme modeli.....	50
<i>Şekil 4.</i> Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ölçeği faktör yapısına ilişkin tanımlanan ölçme modeli.....	55

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu

Okul öncesi dönem insan yaşamını şekillendirmekte temel etkiye sahip olduğundan yaşamın bu ilk yıllarında verilen davranış eğitimi de çok önemlidir. Okul öncesi dönemde kazanılan davranışlar sosyal ve kültürel ortamların etkisi ile şekillenmektedir (Alisinanoğlu, Özbey, 2011).

Okul öncesi dönem çocuğu, doğal ve toplumsal çevreye uyum sağlamak ve içerisinde bulunduğu çevreyle bütünleşebilmek için uğraş verir; bu çaba doğrultusunda bazı temel becerileri ve sosyal davranışları kazanmaya başlar. Çocuklar sosyal, duygusal, özbakım, dil, bilişsel ve psikomotor becerileri çevresi ile etkileşim kurarak kazanır. Kazandığı bu beceri ve davranışlar onun içerisinde bulunduğu dünyayı daha iyi anlamasını ve yaşadığı ortama daha rahat adapte olmasını sağlar (Arslan, 2007, s.215).

Çocuğun kişiliğini etkileyen pek çok faktör vardır. Bunlar arasında çocuğun istenen ve planlanmış bir bebek olup olmaması, anne babanın yaşı, anne babanın fiziksel ve duygusal durumu, gelir düzeyleri, evde yaşayan insanların sayısı gibi etmenler yer almaktadır. Ayrıca çocuğun özellikleri de aile tutumlarını etkilemektedir; çocuğun cinsiyeti, yapısı, sağlık durumu, doğum sırası aile tutumlarını etkileyen nedenler arasında sayılabilir (San Bayhan ve Artan, 2009, s.213). Çocuklar ilk etkinlik deneyimlerini aile içerisinde yaşarlar. Ancak, büyümekte olan çocuğun sosyal dünyası hızla genişledikçe, akranlar yeteneklerin geliştirilmesinde ve bilgilerin edinilmesinde giderek daha da önem kazanır (Bandura, 1994). Çocukların kişiliğinin şekillendiği dönemde en fazla etkileşim içinde bulunduğu ortam olan aile onların davranış ve becerilerinin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu

çalışmada ebeveynlerinin öz yeterlik ve öfke düzeyleri ile çocukların öz düzenleme kapasiteleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

Öz yeterlik, kişilerin kendinin farkında olması anlamına gelmektedir. Kişinin göstermesi gereken performans ile kendi kapasitesini karşılaştırıp bu duruma göre harekete geçmesidir. Karşılaştığı bir güçlük olduğu zaman nasıl başarabileceğine ilişkin kendine olan inancıdır. Kısacası kişinin kendisini bilmesi olarak da tanımlanabilir (Korkmaz, 2012, s.257). Bandura ise yeterlilik beklentisi ile sonuç beklentisini birbirinden ayırmıştır. Yeterlik beklentisini sonuç için gerekli olan davranışı başarılı biçimde yapabileceğine inanmak, sonuç beklentisini ise belli bir davranışın belli bir sonuca yol açacağına ilişkin tahmini olarak tanımlamıştır (Bandura'dan aktaran Altıntaş ve Gültekin, 2003, s.277).

Bireyin bir işi istenilen şekilde ve düzeyde yapabileceğine ilişkin yapabilirlik inancına öz yeterlik denir (Bandura'dan aktaran Akbaba, 2012, s.11). İnsan kendisini anlarken aynı zamanda bilişsel süreçleri değerlendirme yeterliliğini de kazanmaktadır. Bu değerlendirme sonucunda kendisi ile ilgili fikirleri kaydeder ve bu fikirlerin yeterliliği üzerinde yargıda bulunur. Bunun sonucunda bir işi başarmak için ne kadar yetenekli olacağına dair algılarını geliştirir. Yani öz yeterlik algısı, bireyin seçeceği etkinlikleri, bir etkinlikte harcayacağı çabayı, bir zorlukla karşılaştığında göstereceği sebat süresini, kaygı ya da güven duygusunu etkiler (Erdamar Koç, 2013, s.328,329).

Model olma ve model oluşturma öz yeterlilik algısını artırmada öncelikli öneme sahiptir. Yetişkinler; yetersizlikleri ve önceden yaptıkları yanlışlar karşısında çalışarak yetersizliklerini tamamlamayan bir tutum sergilediklerinde; çocuklarına model olarak yeterli hale gelmelerini sağlayabilirler. Öz yeterlilik üzerinde ikinci önemli olan durum ise kişisel deneyimdir. Çocuklara verilecek olan ödev ve sorumluluklar zorlanarak yapabilecekleri düzeyde olmalıdır (Akbaba, 2012, s.11,12).

Kişisel yeterlik beklentileri beş ana bilgi kaynağına dayanmaktadır:

1-Performansın Tamamlanması: Başarı ile ilgili kişisel yaşantılar, yeterlik beklentisinin en temel kaynağıdır. Başarıların tekrarlanması yeterlik beklentisini artırırken tekrarlanmayanlar yeterlik algısını azaltır.

2- Başkalarının Yaşantılarından Yararlanma: Yeterlilik beklentileri, başkalarını gözleyerek ve davranışların onlar için sonuçlarına bakarak değişebilir.

3- Sözel Olarak İkna Etme: Önerme ve teşvik etme gibi sözel ikna yolları da kendilik yeterliliğine etki edebilir.

4- Duygusal Uyarılma: İnsanlar gergin ve kaygılı iken fizyolojik durumları ya da duygusal uyarılma düzeyleri onların yeterlilik beklentilerini etkilemektedir.

5-Durumsal Koşullar: Halk önünde konuşmak gibi kaygılı bir ortamdaki bazı durumlar kişinin yeterlik beklentisi için diğer durumlara göre daha fazla tehdit edicidir (Altıntaş ve Gültekin, 2003, s.278).

Kişinin öz-yeterlik durumunun ortaya çıkmasında iki etmen söz konusudur. Bunlardan ilki bireyin göstereceği davranışın kendi kapasitesinin üzerinde olduğuna inanırsa o davranışı yapmak istememesidir; İkincisi ise kişi göstereceği davranışı yapabileceğine inandığında o davranışı yapma eğiliminin artmasıdır. Yani öz yeterlik, kişinin yapacağı davranış ile kapasitesinin denk gelmesinin kişi tarafından fark edilmesidir. Fakat istenilen davranışın bireyi zorlamaması da bireyde isteksizlik doğuracaktır (Korkmaz, 2012, s.259). Öz yeterliği düşük olan bireylere göre öz yeterliği yüksek olan bireyler bir işi başarmak için daha çok çaba gösterir, gösterdikleri bu çabalar daha uzun süre devam eder. Bunun yanı sıra engellerle karşılaştıklarında ise hemen vazgeçmezler zorlayıcı ortamlar seçerler ve yeni çevreler yaratırlar (Bandura, 1994).

Korkmaz (2012) öz-yeterliği fazla ya da az olan bireyler arasında karşılaştırma yapmıştır. Öz yeterliği yüksek olan bireylerde; karmaşık bir durumla karşılaştığı zaman bu durumun üstesinden gelebilme, problemlerin üstesinden gelme, bir işi yaparken sabır gösterebilme, başarabileceğine inanma, okulda hayatında ve meslek hayatlarında daha başarılı olma göze çarpmaktadır. Öz yeterliği düşük olan bireylerde ise aksine olarak; karşılaştığı sıkıntılarla baş edememe, umutsuzluk ve mutsuzluk, sorunlara karşı kendini yetersiz bulma, başarısız olduğu durumla karşılaştığında tekrar denemekten kaçınma ve kendi gayretlerinin sonucu pek değiştiremeyeceğine inanma durumları görülmektedir.

Ebeveynlerin bebeklerin davranışlarına cevap veren zenginleştirilmiş fiziksel ortam sağlamaları, keşif için hareket özgürlüğüne izin vermeleri, etkili eylemler için fırsatlar yaratmaları bebeklerin sosyal ve bilişsel gelişimlerinin hızlanmasını sağlar. Ebeveynlerin yanıt verme yeteneği, bilişsel yeterliliği artırır ve bebeklerin genişletilmiş yetenekleri, iki yönlü bir etkiyle ebeveyn tepkisi sağlar (Bandura, 1994). Ebeveynlik öz yeterliğinde de karşılıklı etkileşim söz konusudur. Yüksek ebeveynlik öz yeterliğine sahip olan bireyler, ebeveynlikte daha çok başarı gösterirken; ebeveyn öz yeterliliği düşük olan bireyler

ebeveynlikte daha düşük başarı gösterirler. Yüksek ebeveynlik öz yeterliğine sahip olan bireylerin çocuklarında da olumlu gelişmeler görülmektedir. Çocukta görülen bu olumlu gelişmeler ebeveynlik öz yeterliğini daha da artırmaktadır. Benzer şekilde öz yeterliği düşük olan ebeveynler ise ebeveynlikte daha düşük başarı göstermektedirler (Jones ve Prinz, 2005).

İnsan bir toplumsal varlık olarak başka kişilerle ilişki kurar bunun sonucunda ise değişir, gelişir ve toplumsallaşır. Doğumla birlikte ilk olarak aile üyeleriyle etkileşim içerisinde bulunulur. Yaşamın ilerleyen zamanında öğrenim hayatının da başlamasıyla akranlarla ve öğretmenlerle de etkileşim kurulmaya başlanmaktadır (Gebeş, 2011, s.1). Kişiler arası ilişkiler; karı-koca etkileşimi, çocuğun anne ve babasıyla etkileşimi, akrabalar, arkadaşlar, meslektaşlar arasındaki etkileşimler, öğretmen öğrenci etkileşimi gibi birbirine yönelik ve birbirini etkileyen davranışlardan oluşmaktadır (Hovardaoğlu, 1995). Toplumun içerisinde uyulması gereken bir takım yasa ve kurallar vardır. Bunları çocuklara anne-babalar aktarır (Kuzgun, 1981). Bireylerin içinde yaşadığı olumlu davranış özelliklerini kazandığı ve geliştirdiği aile ortamı zaman zaman olumsuz davranışların ortaya çıktığı bir ortama dönüşebilir. Aile içerisinde çıkan öfke durumları ve saldırganlık davranışları bireye zarar verici niteliktedir (Özmen, 2004).

Öfke ise bireyin planları, istek ve ihtiyaçları engellendiğinde ve haksızlık, adaletsizlik ve kendi benliğine yönelik bir tehdit algılandığında yaşanan temel duygulardan biridir. Bu temel duygu bireyin kendini savunması ve karşıdakini uyarması şeklinde ortaya çıkabilir. Öfkenin ortaya konması yapıcı ya da yapıcı olmayan bir şekilde sözel; davranışsal veya fizyolojik biçimde olabilir (Soysaldın, 2007). Yapıcı olmayan şekilde ortaya çıkan öfke kontrol edilemeyen ve yıkıcı bir şekilde davranışlara yansiyarak saldırgan ve son derece tahrip edici şekillere dönüşme potansiyeline sahiptir. İfade edilemeyen duyguların etkisi bugün ev içi şiddet olaylarında, çocuk taciz ve istismarlarında, trafikte, terör olaylarında ve sokak kavgalarında görülmektedir. İnsanlar ne kadar öfke ile ilgili sıkıntılara sahip olursa olsunlar genellikle bunu inkar etmeye, bastırmaya ve yok saymaya çalışırlar (Soykan, 2003). Yapıcı olmayan şekilde ortaya çıkan öfke, sebebi ne olursa olsun, özenle üzerinde durulması ve sonuca ulaştırılması gereken bir duygudur (Gebeş, 2011, s.3).

Öfkenin olumlu ya da olumsuz değerlendirilmesine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Öfke ile ilgilenen uzmanlar çoğu konuda farklı görüşlere sahip olmasına rağmen, görüşlerinin ortak olduğu bazı noktalarda vardır. Bunlar;

- 1) Öfkenin doğal, normal, insana özgü bir duygudur.
- 2) Öfke bir davranış tarzı değil duygudur.
- 3) Uzun süre devam eden öfke sağlık için tehlikeli olabilir.
- 4) Öfke genellikle ortaya çıkmadan tehlikesiz hale getirilebilir aynı zamanda tehlikesiz hale getirilmesi de gereklidir.
- 5) Öfkeyi ifade ederken intikam ile değil çözüme yönelik biçimde hareket edilmelidir (Gebeş, 2011, s.3).

Öfkenin tehlikesiz hale getirilebilmesi yani kontrol edilmesi demek hiçbir zaman öfkelenmemek anlamına gelmemektedir. Öfke duygusu yaşamın bir parçasıdır fakat bunu kontrol edebilmek veya başka bir yöne çevirebilmek önemlidir. Mesela bazı çocuklar öfkeyi, motive eden bir güç olarak kullanırlar ve böylece engellerin üstesinden daha kolay gelirler (San Bayhan ve Artan, 2009, s.225).

Öfkenin ortaya çıkmasında ailenin rolü büyüktür. Aile üyelerinde dışa yönelik öfke yüksek ise bu ailelerde yetişen çocukların, öfkelerini yıkıcı bir şekilde gösterdikleri görülmektedir. Bu çocukların ebeveynlerinde gördükleri şiddet davranışını model aldıkları ve dışarıda göstermiş oldukları saldırgan davranışların da ebeveynlerinin pekiştirmesi yoluyla devam ettirdikleri anlaşılmaktadır (Avcı, 2006).

İnsanın kendisine güvenmesi ve kendisi hakkında olumlu değerlere sahip olması, değerlendirme yapabilmesi önemli bir niteliktedir. Kendisi hakkında değerlendirme yapabilen insan eksik ve yanlış yönlerini görüp düzeltebilir, eksik ve yanlışlarından ders alabilmesi mümkün olur. Çocuklar başkalarının kendi hakkında yaptıkları değerlendirmelerle ve kendilerini başkaları ile karşılaştırarak kendilik kavramını geliştirmeye 2 yaş civarında başlarlar. Çocuğun kendisini değerlendirmesinde ise çevresindeki kişilerin farklı konulardaki değerlendirmeleri ona yardımcı olur. Kendini olumlu olarak algılayan çocuk kendine güveni daha kolay kazanabilir. Kendine güveni kazanan birey ise bu dünyadaki varoluşunu olumlu olarak algılar (Harter'dan aktaran Önder, 2011, s.21). Bu yüzden, okul öncesinden başlanarak çocuğun, kendisi hakkında olumlu bir görüş geliştirmesi ve kendine güvenini kazanması sağlanması desteklenmeli ve bu da amaç da eğitimde önemli bir hedef olmalıdır (Önder, 2011, s.21). Öz düzenlemenin temelinde öğrencinin kendi öğrenme amaçlarına ulaşip ulaşamadığını kontrol etmesi bulunmaktadır (Erdamar Koç, 2013, s.328).

Öz düzenleme, genel olarak kişinin dikkatini, düşüncelerini ve eylemlerini kontrol etme veya yönlendirme yeteneğini ifade eder. Bu beceriler erken çocukluk çağında hızlı bir büyüme göstermektedir (McClelland ve Cameron, 2011). Okul öncesi yıllar davranış ve öz düzenleme gelişimi açısından önemli bir dönemdir. İlk olarak bir çocuğun öz düzenleme davranışlarını göstereceği yer sınıf ortamıdır. Okula girmeden önce bu beceriler aile ortamına bağlı olarak bakıcıları tarafından düzenlenmekte ve bu şekilde ortaya çıkmaktadır (Tominey ve McClelland, 2011).

İnsanların davranışlarını düzenleyen içsel ve dışsal pekiştiriciler bulunmaktadır. İnsanlar kendi davranışlarının sonuçlarını içsel olarak yönetmek ya da bazen kendini pekiştirmek olarak da adlandırılan kendini düzenleme kapasitesine sahiptir. Bireyler kendini düzenlerken kendi performansları için önceden koydukları standartları karşılayan koşullarda kendilerini ödüllendirerek davranışlarını düzenlerler (Altıntaş ve Gültekin, 2003, s.278). Kendini düzenlemenin üç farklı süreci vardır. Bunlar performansın değerlendirilmesi, karar verici süreçler ve kişinin kendine verdiği tepkilerdir (Altıntaş ve Gültekin, 2003, s.278).

Kendini düzenleme sistemlerini sürdüren pek çok etmen bulunmaktadır. İstenen şekilde kendini düzenleme ile ilgili olumsuz tehditler, gerekli davranışı oluşturabilir. Ayrıca insanlar kendisiyle benzer pekiştirme standartları olan referans gruplarını seçerek davranışlarını düzenleme eğilimi gösterirler. Model alma aynı zamanda kendini pekiştirme olasılıkları aracılığıyla davranışlarını başarıyla düzenleyenleri gözleme yoluyla kendini düzenleme davranışlarını desteklemektedir (Altıntaş ve Gültekin, 2003, ss.278-279)

Araştırma sonuçları göz önüne alındığında çocukların en yakınında bulunan ailesinin, öz düzenleme becerileri üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma çocukların üzerinde etkisi olan ebeveynlerin öz yeterlik ve öfke düzeyi ile okul öncesi eğitimi alan çocukların öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla planlanmıştır.

Bu plandan yola çıkılarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Alt Problemler

1. Okul öncesi eğitimi alan çocukların öz düzenleme becerileri ile cinsiyetleri, yaşları, kardeş sayıları, doğum sıraları ve ebeveynlerinin yaşları, ebeveynlerinin öğrenim durumları, ebeveynlerinin meslek türleri ve aile türleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Okul öncesi eğitimi alan çocukların ebeveynlerinin öz yeterlik algı düzeyleri ile cinsiyetleri, yaşları, öğrenim durumları, meslek türleri ve aile türleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Okul öncesi eğitimi alan çocukların ebeveynlerinin öfke düzeyleri ile cinsiyetleri, yaşları, öğrenim durumları, meslek türleri ve aile türleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Okul öncesi eğitimi alan çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveyninin öz yeterlik algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Okul öncesi eğitimi alan çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveyninin öfke düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Ebeveynlerin öfke düzeyleri ile ebeveynlerin öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada ebeveynlerin öz yeterlik algı düzeylerinin ve öfke düzeylerinin okul öncesi eğitime devam eden çocuklarının öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Aile ortamı bireyin dünyaya geldiği andan itibaren içerisinde bulunduğu yaşamını devam ettirebilmek için ona gerekli olan destek ve bakımın sunulduğu sosyal bir ortamdır (Özmen, 2004). Okul öncesi dönem çocuğun yaşamını şekillendirmede temel bir dönemdir. Bu dönemde çocuğa verilecek olan eğitim önem arz etmektedir.

Aile ortamı bireylerin davranış geliştirdikleri bir ortamdır. Birey bu ortam içerisinde olumlu ve olumsuz özellikte davranışlar kazanır. Olumsuz davranışların sergilenmesi ailede yıpratıcı sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilir. Aile içerisinde yaşanan öfke ve saldırganlık yaşantıları bireye zarar verici etkiye sahiptir (Özmen, 2004). Soykan (2003), öfkeyi doyurulmamış isteklere, istenmeyen sonuçlara ve karşılanmayan beklentilere verilen duygusal tepki olarak tanımlamıştır. Öfkenin bastırılması ya da inkâr edilmesi sağlıklı bir durum olarak görülmemektedir. Her türlü öfkenin kişiyi uyarıcı, koruyucu veya harekete geçirici bir işlevi vardır. Öfkenin sağlıklı bir biçimde yaşanması için inkâr

edilmemesi, nedenlerinin ve biçiminin araştırılması ve kesinlikle saldırgan bir biçimde ifade edilmesinin kontrol edilmesi gerekmektedir.

Ebeveynlerin öfke kontrol düzeyleri ve öfkelerini ifade ediş biçimleri çocukların ileriki yaşamını doğrudan etkileyerek karşılaşıcağı olumsuz bir durumda öfke kontrol düzeylerine ve ifade ediş biçimlerine yansiyacaktır (Balat, Sezer ve Tunceli, 2014). Conger, Neppl, Kim ve Scaramella (2003), yaptıkları araştırmada ergenlik ve çocuklukta gözlenen olumsuz davranışların aile davranışlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Öfkeli ve agresif davranışlar sosyal öğrenme yoluyla kuşaklar arasında süreklilik göstermektedir.

Ebeveynlerin çoğu; ebeveynlik deneyimini tatmin edici, heyecan verici ve aydınlatıcı olarak görmektedir. Bununla birlikte ebeveynlik günümüzde yüklü bir sosyal rolü temsil etmektedir. Ebeveyn olmak bir çocuğun uzun yılar boyunca korunması, beslenmesi ve bakımı için düzenli zaman ve enerji gereksinimi gerektirir. Birçok ebeveyn bu süreci keyifli bulur. Bu süreçte ebeveynlerin daha çocuk bakımıyla ilgili sorumluluk ve çalışmaları aşırı derecede yüklü hissederler ve bu sürecin çok azını eğlenceli olarak algırlar. Ebeveynlerin öz yeterlilik inançları; çeşitli görevleri yerine getirebilmeleri kadar kendilerini algılama derecesini göstermektedir (Coleman ve Karakker, 1997, s.47).

Ebeveyn öz yeterliliğinin ebeveyn davranışları ve çocuk gelişimi üzerindeki etkilerini daha net anlayabilmek için; ebeveynler açısından bu önemli yapıyı daha iyi anlamak gerekir. Öz yeterlik bir dinamik olarak kabul edilir; çocuk hayat deneyimi ile sürekli olarak şekillenir ve büyüdükçe ebeveyn öz yeterliği değişebilir (Sevigny ve Loutzenhiser'den aktaran Kaya, 2013).

Bebeklerine bakabilmeyi öğrenen anne babalar kendilerini bu konuda yeterli hissederler ve kendilerine olan güven ve yetkinlik duyguları artar. Anne bebeğin nasıl bakılacağı hakkında bir bilgiye sahip değil ise zorluklar yaşayabilir. Bu zorluklar sonucunda öz güven eksikliği oluşabilir. Annelerin öz güven eksikliği yaşamamaları için fiziksel ve sosyal destek görmesi gerekmektedir. Sosyal destek ebeveynlik ve yeni bir bebeğe uyum sürecinde krizleri azaltabilecek güce sahiptir (Kaya, 2013).

Ebeveyn öz yeterlik inancını etkileyen bazı durumlar bulunmaktadır. Ebeveynler bir bebek sahibi olduklarında ebeveyn öz yeterliği ile bu yeterlik ile ilgili inancı kuvvetlenir. Ebeveyn öz yeterliğinin, sosyal destek, güncel deneyimler, ebeveynlikten alınan tatmin,

ebeveynin akıl sağlığı ve depresyonunu içeren ebeveynliğin çeşitli Őekillerinden güçlü derecede etkilendiği gözlenmektedir (Kılıçaslan, 2007).

Aile, z-düzenleme üzerinde etkili olan en önemli etmenlerden biridir. Ailede; amaç oluşturma, motivasyon ve strateji kullanımı gibi öz-düzenleme davranışlarını gözlemleyen çocukların kendi öz-düzenleme davranışları da bu gözlemlerden etkilenmektedir. Ailelerin z-düzenleme konusunda çocuklarına model oldukları buradan anlaşılmaktadır. ocuğuna model olan anne babaların, ocuk tarafından sevilen, sayđı duyulan ve çocukla özdeŐleŐen tutum ve davranışlar göstermeleri önem taşır. Anne babalar çocuklarla en yoğun iletişim içerisinde olan kişilerdir aynı zamanda çocuklarını en iyi tanıyan kişilerdir. Çocukların z düzenlemesi yüksek bireyler olarak yetiŐmesi anne babanın tutumuna bağlıdır (Martinez-Ponz'dan aktaran redi ve Erden, 2009). Okul ncesi dönemin, öz-düzenlemenin gelişimi ve desteklenmesi açısından kritik bir yeri vardır (Sezgin ve Demiriz, 2016).

“Okul” kavramı çocuğun ve ebeveynlerin hayatına ilk kez okul öncesi dönemde girmektedir. Çocuğun sosyal çevreye uyumu ile birlikte, annenin okulun beklentilerine uyumunun incelenmesi ve bu dönemde annelerin algılanan ebeveyn öz yeterlik düzeylerini incelemek önem taşır (Kotil, 2010).

Okul ncesi dönemdeki çocukların öz düzenlemelerinde ebeveynlerinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Ebeveynlerin z yeterlik ve öfke düzeylerinin ne düzeyde olduğu ve çocuğun öz düzenleme becerisine etkisinin ne Şekilde olduğunu anlamak amacıyla bu araştırma yapılmıştır.

Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları aşağıda belirtilmiŐtir:

1. Araştırmada kullanılan z Düzenleme Becerileri leğinin öz düzenleme becerilerini, Ebeveyn z Yeterlik leğinin öz yeterlik becerilerini ve Sürekli fke ve fke İfade Tarzı leğinin öfke düzeyini ölçtüğü kabul edilmiştir.
2. Çocukların z düzenleme becerilerini ölçmek için kullanılan ölçeğin cevaplanmasında öğretmenlerin, objektif olarak cevapları yansıtđı ve gerçek durumları aktardıkları varsayılmıŐtır. Ebeveynlerin fke düzeylerini ve öz yeterlilik beceri düzeylerini ölçmek için kullanılan ölçeklere ebeveynlerin cevaplarının objektif ve gerçek durumları yansıtarak verdiği varsayılmıŐtır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Etimesgut ilçesinde 48 ay ve üzeri okul öncesi eğitime devam eden 250 çocuk ve ebeveynleri ile sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Öz yeterlilik; insanların kendi yetenekleri hakkındaki inançları olarak tanımlanır (Bandura, 1994).

Öz düzenleme; öğrencilerin öğrenme sürecinde kendi hedeflerini belirleyerek bu hedefler doğrultusunda da davranışlarını, güdülerini, bilişlerini düzenledikleri ve gözlemledikleri etkin ve yapıcı bir süreçtir (Pintrich, 2000)

Öfke; doyurulmamış olan isteklere, istenmeyen sonuçlara ve karşılanmayan beklentilere verilen duygusal tepkidir (Soykan, 2003).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Öz Düzenleme

Öz düzenleme, çocukların okulda başarılı olmalarında akademik becerilerin (toplama çıkarma, okuma yazma, sayı sayma gibi) ötesinde; asıl önemli role sahip olan çocuğun duygularını, davranışlarını ve düşüncelerini kontrol edebilmesi becerisidir. Eğer çocuğun öz düzenleme becerisi gelişmiş ise çocuk düşünmeden hareket etmek yerine hareket etmeden önce düşünebilir. Çocuklukta geliştirilen öz düzenleme yetişkin yaşamında da izlerini devam ettirmektedir. Öz düzenlemesi yüksek yetişkinlerin iş ve sosyal yaşamlarında daha başarılı oldukları görülmektedir (Ertürk Kara, Güler Yıldız ve Fındık, 2018). Bu bölümde öz düzenlemenin tanımına, alt boyutlarına ve okul öncesi dönemde ki öz düzenleme beceri gelişimine değinilmiştir.

Öz Düzenlemenin Tanımı

Öz düzenlemeli öğrenmenin temeline inildiği zaman Bandura'nın sosyal biliş teorisine dayandığı görülmektedir (Kır, 2015, s.10). Bandura (1986), öz düzenlemeyi bireyin öğrenme hedeflerini belirleyerek öğrenme sürecine etkin bir şekilde katılması ve bu süreci kontrol etmesi şeklinde tanımlamıştır. Bandura ve Wood (1989), sosyal biliş kuramına göre öz düzenlemeyi, bireylerin içsel yapısının bir parçası olarak değerlendirmişlerdir. Bireyler düşünceleri, hisleri ve hareketleri üzerinde kontrol kurabildikleri bir iç sisteme sahiptirler.

Öz düzenleme kavramını Zimmerman (1989) ise, akademik beceri, okuma yeterliliği, zeka gibi zihinsel bir beceri olarak değil, çocukların zihinsel becerilerinin akademik becerilere

dönüşmesini sağlayan ve kendi kendilerini yönlendirdikleri bir süreç olarak tanımlamaktadır. Yani öz düzenleme çocukların üst biliş, güdülenme ve davranış açısından kendi öğrenme süreçlerine aktif olarak katılmasıdır. Ayrıca öz düzenleme bireyin kendi oluşturduğu düşünce, duygu ve hedeflere yönelik davranışlarını da ifade eder (Zimmerman, 2000).

Boekaerts öz düzenleme ile amaç yapısının güçlü bir şekilde bağlı olduğunu ileri sürmüştür. Öz düzenlemesi gelişmiş olan çocuklar; kişisel amaçlarına ulaşmak için çaba gösterirler, bu çabalarında yerel şartları dikkate alırlar, amaçlarına ulaşmak için düşünceler, eylemler ve duygular oluştururlar, amaçları için sistemli bir çalışma yürütürler. Çocuğun bir amacı olmadığında öz düzenlemenin oluşması için bir güç hissetmez (Kaplan, 2014).

Pintrich (2000), çocuğun ilk önce amacını belirlediğini bu amaç doğrultusunda performansını gözlemlediğini ve amacına ulaşmak için bilişini, güdüsünü ve davranışını düzenlediğini ifade etmiştir.

Winne öz düzenlemeyi üst biliş açısına göre değerlendirmiştir (Çolakoğlu, 2016). Öz düzenlemenin kişisel bir özellik olduğunu ve öğrenilenlerin bilişsel taktikler ve stratejiler kullanılarak üst bilişsel süreçlere göre düzenledikleri davranışlar olduğunu düşünmüştür (Kaplan, 2014).

Borkowski'ye göre öz düzenleme üst biliş faaliyetlerinin en yüksek olanıdır. Çocuğun öz düzenleme becerisinin geliştirilmesi isteniliyorsa ilk olarak çocuğa strateji kullanmayı öğretmek gerekmektedir. Çocuklar stratejiler hakkında bilgi edinir ve onları tanımaya başlarlar. Süreç sonunda da birçok stratejiyi öğrenmiş olurlar. Çocuk kendi başına uygun stratejiyi seçip uyguladığında ve süreci değerlendirdiğinde öz düzenlemeli öğrenmeyi gerçekleştirmiş olur (Yılmaz,2016).

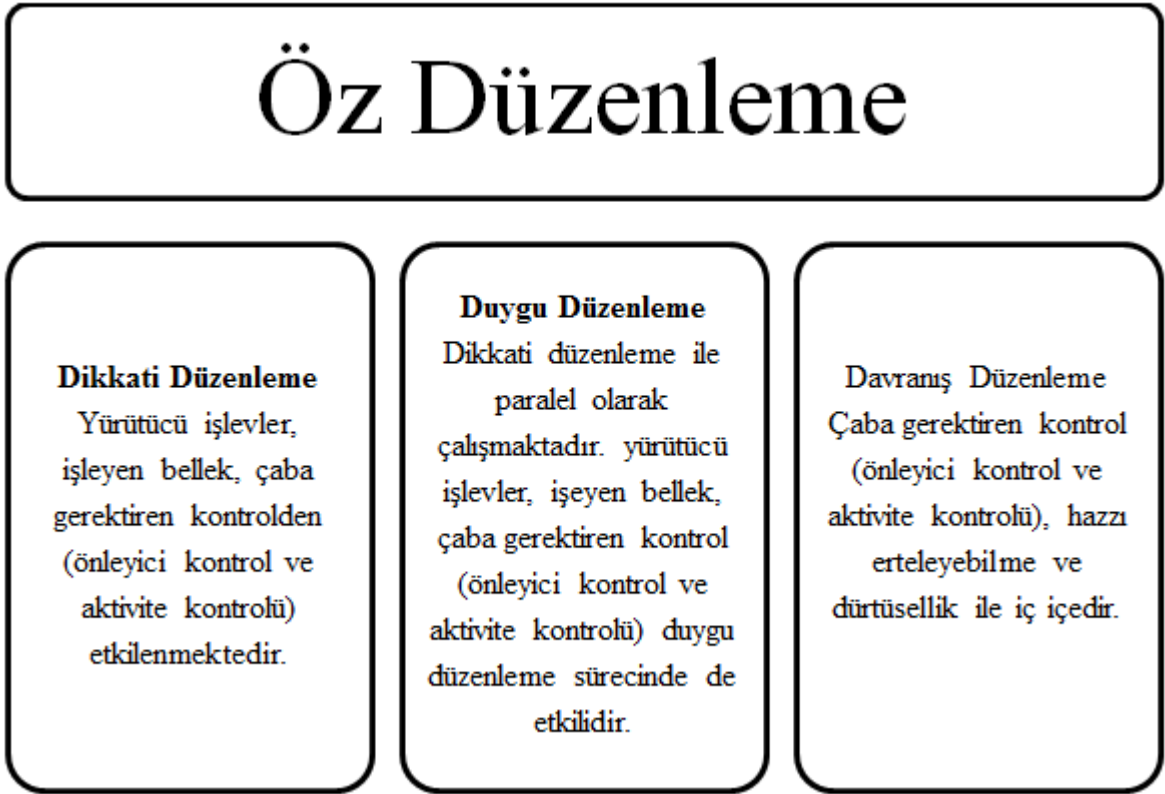
Öz düzenleme ile ilgili literatürde birçok tanıma yer verilmiştir. Bu tanımların her biri farklı noktaları vurgulamaktadır. Puustinen ve Pulkkinen yapılan tanımları “hedef odaklı” ve “bilişüstü ağırlıklı” tanımlar olmak üzere ikiye ayırmıştır. Boekaerts'ın, Pintrich'in ve Zimmerman'ın tanımlamaları hedef odaklıdır, Borkowski'nin ve Winne'nin tanımları sürecin üstbilişsel olarak yönetilmesini ve görevler için stratejilerin ve bilişsel taktiklerin kullanılmasını içerir (Kır, 2015).

Öz Düzenlemenin Alt Boyutları

Öz düzenlemenin alt boyutlarına ilişkin farklı saptamalar bulunmaktadır. Smith-Donald, Raver, Hayes ve Richardson öz düzenlemeyi, duygusal, dikkat ve davranışsal düzenleme olarak üç alt boyuta incelerken McClelland, Cameron, Wanless ve Murray ise öz düzenlemeyi sosyal beceri ve davranış düzenleme olarak ele almıştır (Sezgin ve Demiriz, 2015).

Öz düzenlemeyi kavramsal olarak incelediğimizde, öz düzenleme davranış düzenlemeyi, duygu düzenlemeyi ve dikkat düzenlemeyi içeren çok yönlü bir kurgu olduğunu görürüz. 3-7 yaş arasında ön beyinin gelişmesi ile birbirine bağlı olan bu yapı da büyük bir hızla gelişmektedir (Ertürk, 2013).

Aşağıda Şekil 1’de Fındık Tanrıbuurdu(2012) tarafından oluşturulan öz düzenlemenin alt boyutları gösterilmektedir.

Şekil 1. Öz düzenleme ve alt boyutlarının kavramsal içeriklerinin incelenmesi. Fındık Tanrıbuurdu, E. (2012). *Okul öncesi öz düzenleme ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Davranış düzenleme

3 – 7 yaş arası alternatif bir dizi tepkiyi değerlendirmek ve aralarından seçim yapmak için ani ve istenen bir motor tepkiyi erteleme becerisinin büyük ölçüde geliştiği dönemdir. Küçük çocukların özellikle de istedikleri bir nesne veya eylemle karşılaştıkları durumlarda davranışlarını kolaylıkla düzenleyebilmeleri bilişsel gelişime bağlı iken bununla birlikte biyolojik olarak işleyen tepkisel eğilimlerdeki bireysel farklılıklara da bağlıdır. Sınıf ortamında çocukların uyması gereken kurallar vardır. Okul genellikle bir aktivite için beklemek, her şeyi sırayla yapmak, konuşmadan önce elini kaldırarak söz almak ve bağırarak yerine yavaşça konuşmak gibi çocukların öncelikle motor tepkilerini dizginlemelerini gerektiren bir ortam olduğundan, okula başlama genellikle küçük çocukların davranışsal dürtü kontrolü ve motor kontrolü sağlamalarını gerektiren bir zaman olarak görülmektedir (Ertürk , 2013).

Birden fazla hedefe ulaşırken, eş zamanlı olarak bir hedeften diğerine geçerek olayların akışını düzenlemeye davranış düzenleme denilmektedir. Bu farklı hedef davranışlarda bulunan özellikler çeşitli düşünme biçimlerinin ve farklı bakış açılarının oluşmasını sağlamaktadır. Eğer ki hedefler arasında bir çelişki yaşanırsa öz düzenleme becerilerinde başarısızlık olduğu görülmektedir. Bir kişinin hem davranışlarını sergilemede hem de davranışlarını kısıtlamada güdülenebileceği ileri sürülmektedir. Örneğin; iş yerindeki bir çalışma üzerinde ilerleyebilmek için hafta sonu kayak yapma planı ertelenebilir. Daha kibar olmak için bir fırsat ortaya çıktığında bunu eyleme dönüştürmek seçilebilir. Tüm bunları düzenlemek, dikkatini toplayarak, zamanını düzenleyerek veya emeğini düzenleyerek olabilir (Öztabak, 2017).

Davranışsal düzenleme üç alt boyutta ele alınmıştır. Bunlar dikkat (attention), önleyici kontrol (inhibitory control) ve çalışan bellek (working memory)'tir. Dikkat, bireyin belirli bir kaynağa ilgisini toplaması ve kaynağın farkında olmasıdır. Önleyici kontrol, bireyin olması gereken bir davranışı göstermek üzere yanlış olan davranışı engellemesi, amaca uygun davranışın ortaya konmasında, bireyin isteyerek uygun davranışa yönelmesi ve davranışı sergilemek için çaba gerektiren bir şekilde kendisini kontrol edebilmesidir. Çalışan bellek ise bir işi, görevi tamamlamak için bellekte bilgiyi yeterince uzun süre tutmak için çocuğun var olan yeteneğini ifade eder (Sezgin ve Demiriz, 2015).

Duygu Düzenleme

Duygu düzenleme, öfke sevinç gibi duygusal olan durumların yoğunluğunun kontrol edilmesidir. Çocukların duygu düzenlemeleriyle kendilerini engellemeleri arasında paralel ilerleyen bir ilişki vardır. Duygular çok yoğun yaŐanırken uyarana verilen tepkinin kontrolü engelleyici kontrolle mümkündür. Engelleyici kontrol bireyin uygun olmayacak davranışlarının önüne geçerken, engelleyici kontrol seviyesinin yükseltilmesi de başarılı bir duygu düzenleme ile ilgilidir (Ertürk Kara vd. 2018).

Bebeklere bakanların duygularıyla baş etmede farklı yöntemleri olduğu ve bu yöntemlerin bebeğin duygu gelişiminin merkezinde önemli bir rol aldığı belirtilmektedir. Bağlanma sistemi harekete geçtiğinde, bağlanma figürü ulaŐılabilir durumdaysa güvenli bağlanma hissi ve duygu düzenlemede "güvenlik temelli stratejiler" adı verilen durum ortaya çıkar. Yani bu strateji güvenli bağlanma duygusunun temel yapı taŐıdır ve bağlanma figürü ile kurulan olumlu etkileşimin sonucu olarak kabul edilir. Bu etkileşimler sonucunda kişi olumsuz olabilecek olan durumlara karşı olumlu duygu düzenlemesi gerçekleŐtirir (Şahin ve Arı, 2015).

Dikkati Düzenleme

Dikkati düzenleme; özellikle 3-7 yaş arasında gelişmektedir. Dikkati düzenleme süreçleri ve becerileri; dikkati sürdürme, dikkati dağıtan ve ilgisiz uyanları görmezden gelme, amaca yönelik eylemde bulunmak üzere hazır olma ve yerine getirilecek bir görev boyunca dikkati koordine etme iŐlevlerinden oluşmaktadır. Olumlu davranışların ( ğrenme ve sosyalleŐme gibi) ortaya çıkmasında çocukların dikkat kontrolü sağlanmaları gerekmektedir (Ertürk, 2013).

Çocukların dikkat düzenleme becerilerinde anne desteğinin rolünü incelendiğinde araştırma sonuçlarına göre daha fazla sözlü müdahale, stratejik soru, sözlü ipucu, sözlü hatırlatma kullanan annelerin çocukları daha düşük dikkat düzenleme becerisi göstermiştir. Bununla birlikte annelerin müdahaleci davranışları ile çocukların önleyici kontrol becerileri arasında olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Temiz, 2019).

Dikkati düzenleme becerisi; yürütücü dikkat ve işleyen bellek kavramları ile yakından iliŐkilidir. Dikkatini bir uyarana odaklamak ve ihtiyaç duyulduğu zaman dikkatin yön deęiŐtirmesi gibi üst düzey dikkat becerilerine yürütücü dikkat denilmektedir. Kısa bir süre içerisinde bilginin zihinde tutulması veya yenilenmesine ise işleyen bellek denilmektedir (Ertürk Kara, Güler Yıldız ve Fındık, 2018).

Okul Öncesi Dönemde Öz Düzenleme

Öz düzenleme gelişimi diğer gelişim alanlarında da olduğu gibi yaşa bağlı olarak ilerleme göstermektedir. Gelişim sürecine ebeveynlerin, akranların ve çocuğun etkileşimde bulunduğu diğer kişilerin etkisi olduğu görülmektedir. Bu kişiler çocuğun gelişim sürecine katkıda bulunmaktadırlar (Fındık Tanrıbuyurdu, 2012).

Öz düzenleme gelişimi çocukların bütün gelişim süreçleri ile yakından ilgilidir. Ericson'un psiko-sosyal gelişim kuramı insanların yaşamını sekiz farklı gelişim evresinde ele almaktadır. Her gelişim evresi üzerinde durulması gereken kritik bir noktaya sahiptir. Bu kritik noktaların başarılı bir şekilde atlatılmaması ileride sorunlara yol açacaktır. Bu evreler içerisinde öz düzenleme gelişimini etkileyen; güvene karşı güvensizlik (1. Evre), özerkliğe karşı utanma (2. Evre) ve girişkenliğe karşı suçluluk duygusu (3. Evre) evreleridir. Bu evreler 0-6 yaş aralığını yani okul öncesi dönemi kapsamaktadır (Yılmaz, 2016).

Öz düzenleme gelişimi beş ana evreye ayrılmıştır. Bunlar evreler sırası ile nörofizyolojik evre (0-3 ay), duyu motor evresi (4-6 ay), kontrol evresi (9-18 ay), öz kontrol evresi (24-36 ay) ve öz düzenleme (36 ay ve sonrası) evresidir. Nörofizyolojik evre (0-3 ay), refleksif durumlar ve uyarılma durumunun kontrolünü içerirken bu evrede öz düzenleme gelişiminde bebeğin bakımını üstlenen kişinin önemli bir rolü vardır. Duyumotor evrede (4-9 ay), bebekler bir nesneye uzanmak, onu tutmaya çalışmak gibi istemli hareketler gerçekleştirmeye başlar. Bu şekilde kendi hareketleri ile ilgili farkındalık oluşturmaya başlarken bu eylemlerinde bilinçli olmadıkları için öz düzenlemenin bakıcılar aracılığıyla sağlandığı görülür. Bu evrenin sonunda bebekler bakıcılarının davranışlarına tepki verebilir. Yine de bu verilen tepkinin bilinçli olmadığı görülmektedir. Kontrol evresinde (9-18 ay) bebek iletişim kurmaya başlar, fiziksel aktivite başlatır bunları sürdürür ve bitirir. Hangi davranışlarının onay göreceğini veya görmeyeceğini sosyal tepkileri aracılığı ile öğrenmeye başlar, çevresine uyum gösterir ve yasaklanan davranışı engellemeye başlar. Fakat yine de içselleştirilmiş bir kontrol olmadığı görülmektedir. Öz kontrol evresinde (24-36 ay), daha önceki dönemlerde görülmeyen içsel izleme sistemine geçildiği görülür. Bu dönemde temsili düşünce ve hatırlatıcı bellek ortaya çıkar. Temsili düşünce, bir nesnenin yerine sembol kullanma; hatırlatıcı bellek ise nesne bulunmadığı durumlarda onun görüntüsünü çağrıştırmaya için kullanılan bilişsel mekanizmadır. Öz düzenleme (36 ay ve sonrası) evresine geçildiğinde; çocuk olasılık değerlendirme becerisini, kayda değer bir

uzunlukta veya herhangi bir ortamda yapılan yerinde denetim becerisini ve beklentilerin standartlarına uygun bir dizi davranış sergilemeyi öğrenir (Temiz, 2019).

Öz Yeterlik

Öz yeterlik kavramı (self efficacy) sosyal bilişsel kuramcı olan Albert Bandura tarafından yaygın hale getirilmiştir. Bandura sosyal bilişsel kuramını 6 temel ilkeye dayandırmıştır. Bunlar; karşılıklı belirleyicilik, sembolleştirme kapasitesi, öngörü kapasitesi, dolaylı öğrenme kapasitesi, öz düzenleme kapasitesi ve öz yargılama kapasitesidir. Öz yargılama kapasitesi, insanların kendileri hakkında düşünme ve yargıda bulunmasıdır. Bireylerin kendisi ile ilgili buldukları bu yargıya öz yeterlik adı verilmektedir (Uzel, 2009).

Öz Yeterlik Tanımı

Bandura (1977), öz yeterlik inancını “bireyin bir performansı göstermek için gerekli olan eylemleri ne kadar iyi yapabildiklerine ilişkin inancı” olarak tanımlamıştır.

Senemoğlu'na (2018), göre öz yeterlik, kişinin gelecekte karşılaşacağı çeşitli zorluklara karşı ne derece başarılı olabileceğine ilişkin kendisine inanması ve kendisine yönelik yargısıdır. Öz yeterlik bireyin farklı durumlarla baş etme, bir etkinliği başarma gibi durumlara karşı bireyin kendisini algılayışı, kendine olan inancı ve de kendi yargısıdır.

Donald yetenekleri, insanların dünya hakkında ne bildikleri ve neyi nasıl yapabileceklerini bilmeleri, olarak tanımlarken öz yeterliliğin bir yetenek olmadığını ifade etmiştir. Öz yeterlik inancı; bireylerin yeteneklerini deneyerek ortaya kayabilmelerini ve bir işi başarabilecek durumda olmalarını konu alır (Uzel, 2009).

Schunk'a (1991), göre öz yeterlik insanlara verilen görevleri yerine getirme konusunda kendilerine ilişkin yargılarıdır.

Bireyin motivasyonu, kendini mutlu hissetmesi ve kişisel başarıları öz yeterliğin temelini oluşturur. Bu yüzden insanlar çabaladıktan sonra başarabileceklerine inanmazlarsa karşılarına bir zorluk çıktığında azmetmez ve güdülenemezler (Teke, 2015, s.5). Yüksek öz yeterliğe sahip olan bireyler öz yeterlik algısı düşük olan bireylerle karşılaştırıldığında başladıkları bir iş üzerinde sonuna kadar direnirken öz yeterlik algısı düşük bireyler zorluklar karşısında kolaylıkla pes edebilirler (Demir,2015, s.8).

Kişiler yaşadıkları problemlerin çözümüne yönelik bir davranış sergileyebileceklerine inandıklarında, bu davranışı yapma meyli gösterirler. Bireyde “yapabilirim” düşüncesi çevresini kontrol edebileceği algısı oluşturur. Bu düşünce kişinin uygun davranışlar sergileyip zorluklarla baş edebilme düşüncesine sahip olmasını da sağlar. Öz yeterlik algısı kişinin ne düşünüp ne hissedeceği ve nasıl davranacağı konusunda değişim meydana getirir. Yüksek öz yeterliğe sahip bireylerin sağlık, başarı ve sosyal uyumla olumlu bir ilişki içerisinde oldukları belirtilmektedir (Kotil, 2010, s.38).

Kişinin amacına ulaşma beklentisi, amacın kişi için değeri ve kişinin yapılacak işe yönelik tepkisi sosyal öğrenme yaklaşımına göre güdülenmeyi etkileyen üç ana etmen olarak görülmektedir. Birey amaca ulaşma beklentisi gösteriyorsa ve amacın birey için bir değeri varsa öz yeterlik becerisi gelişecektir. Öz yeterlik bireyin belirli bir işi yapabilecek yeteneğe sahip olduğu ile ilgili inancıdır. Birey geçmiş yaşantılarına ve başkalarının yaşantılarına bakarak sonuçlar hakkında tahmin yürütür, beklenen sonuç eğer olumlu ise yapılan işten yarar sağlanacaksa güdülenme gerçekleşir. Çünkü davranışların büyük çoğunluğunu önceki davranışlar yönlendirir. Örneğin ellerimizin donmasını beklemeden eldiven giymek ya da yeni bir döneme başlanıldığında hangi dersten başarılı olup olmayacağını bilmek hakkındaki yargılar bireyin elde edeceği sonuçları etkiler (Özenoğlu Kiremit, 2006, s.17,18).

İnsanların öz yeterlik yargıları dört temel kaynaktan etkilenmektedir. Bu kaynaklar şunlardır:

1. Bireyin doğrudan kendi yaptığı başarılı ya da başarısız etkinlikler sonucunda elde ettiği bilgiler.
2. Bireye benzer başka kişilerin başarılı ya da başarısız etkinliklerini ifade eden dolaylı yaşantılar.
3. Bireyin başarabileceğine ya da başaramayacağına ilişkin teşvikleri, nasihatler ve öğütleri kapsayan sözel ikna.
4. Psikolojik durum (Bandura’dan aktaran Senemoğlu, 2018).

Ebeveyn Öz Yeterliği

Ebeveyn öz yeterliğini Coleman, (1998) çocuklarının gelişmekte olan davranışları ve gelişimleri üzerinde olumlu etki bırakabilmeye dair algıları olarak tanımlarken, Teti ve Gelfand (1991) ebeveyn öz yeterliğini anne babaların ebeveynliğe dair görevlerinde bilgili

olmaları ve bu görevleri doğru şekilde yerine getirebilmelerine ilişkin beklentilerinin derecesi olarak tanımlamıştır.

Sosyal bir varlık olan insan yaşamı boyunca hastalık, boşanma, ölüm gibi fırtınalı dönemlerden geçmektedir. Evlilik, doğum, ebeveyn olma ise olgunlaşmayı sağlayan gelişimsel krizlerdir. Doğum ile birlikte aileye yeni bir üye katılmasıyla, katılan yeni üyede oluşabilecek herhangi bir sağlık sorunu gibi durumlar gelişimsel ve durumsal olarak krize yol açmaktadır. Bu durum sonucunda bireyler çocuk sahibi olmanın verdiği mutluluğu hissetmek yerine kendilerini bir karmaşa içerisinde bulurlar. Bu kriz ortamında birey her an kaygı ve kontrolü kaybetme korkusu yaşamaktadır. Aşırı kaygı olumsuz sonuçlara neden olur. Çocuğun gelişiminin sağlıklı bir şekilde olabilmesi için olumlu tutuma sahip olmak önemlidir. Bu nedenle ebeveynliğe yönelik tutum belirlenmeli olumsuz tutumlarda olumluya çevrilmelidir (Ersanlı Kaya, 2013, s.19). Ebeveyn öz yeterliği ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda sahip oldukları kendilerine dair yargı ve inançları olarak tanımlanmaktadır (De Montigny ve Lacharite, 2005). Ebeveynler kendilerine yönelik olumlu tutumlarda bulunurlarsa ebeveyn öz yeterlikleri de yüksek olur.

Bandura (1977)'e göre ebeveyn öz yeterliliği ebeveynin başarılı bir ebeveyn olmayı nasıl algıladığını içerir. Güçlük karşısında baş etme ve deneme davranışını belirleyen birincil faktör de ebeveyn öz yeterliliğidir.

Ebeveyn öz yeterliği literatürde üç farklı şekilde ele alınmaktadır. Bunlardan ilki olan göreve özgü yaklaşım (task-specific approach), anne babanın ebeveynlik ile ilişkili belirli bir görevde (örneğin çocuğun fiziksel hastalığı) kendi becerilerini nasıl algıladığına odaklanmaktadır. Ebeveynin göreve özgü algısı, anne babalığa özgü bir alana ait bazı davranışları içeren bireysel sorular aracılığı ile ölçülebilmektedir. İkinci yaklaşım alana özgü (domain-specific) yaklaşım olarak isimlendirilmiştir. Ebeveynliği daha geniş ve genel olarak ele almaktadır. Disiplin, duygusal bakım ve fiziksel çocuk bakımı gibi alanlara ilişkin ebeveynin yeterlik algısını içerir. Üçüncü yaklaşım, yaygın alan (domain-general) olarak bilinmektedir. Öz yeterliğin ebeveynlik içindeki bir alan olduğunu göz önünde bulundurmaktadır. Belirli bir ebeveynlik görevi ile bağlantılı olmadan genel yeterlik beklentileri ile ölçülmektedir (Kotil, 2010 s.41).

Ebeveyn öz yeterliği yüksek olan bireylerin, ebeveynlik konusunda düşük öz yeterliğe sahip olan bireylere göre güçlük derecesi yüksek olan bir görevle karşı karşıya kaldıklarında görevle ilgili olarak daha sebatkâr davrandıkları ve daha farklı baş etme

stratejileri kullandıkları görülmektedir. Yüksek ebeveyn öz yeterliğinin bebeğin mizacının kolay olarak algılanması, ebeveyn-çocuk etkileşiminde ve bebek bakımıyla ilgili görevlerde başarı duygusunun yaşanması ve bebeğin taleplerine karşı özenli ve uygun tepkilerin belirlenmesi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Ebeveyn öz yeterliği yüksek olan bireylerin yüksek ebeveyn yetkinliği sergiledikleri görülmektedir. Ebeveyn yetkinliği, ebeveyn duyarlılığını, tutarlılığını, teşvikini ve duygusal anlamda hazırbulunuşluğu içerir (Kılıçarslan, 2007, s.40).

Annenin çocuğunu olumsuz olarak düşünmesi, çocuktaki bazı davranış problemleri ile başa çıkmadaki başarısızlıkları annenin düşük öz yeterlik inancından kaynaklanmakta ve ebeveyn öz yeterlik inancı da çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir (Büyüktaşkapu 2012; Coleman ve Karraker, 2003).

Ebeveyn öz yeterliği ebeveynlik davranışlarının önemli bir belirleyicisidir. Aile sistemi içinde çocuğun gelişimini etkileyen önemli bir faktör olarak görünen ebeveyn öz yeterliği ile ilgili inançlar geniş anlamda, anne-babaların ebeveyn rolündeki yetkinlikleriyle ilgili kendilerinin ifade ettikleri yargılar olarak tanımlanabilir. Ebeveyn öz yeterliği; anne babanın görevlerini yerine getirirken kendine güvenmesi ve çocukları hususunda karşılaştıkları sorunlarla etkili bir şekilde başa çıkabilme yeteneklerine olan inançları olarak ifade edilebilir. Ebeveynlik ilgisi, annenin ebeveynliğe olan istekliliği anlamı taşıırken, ebeveynlik doyumunu annenin ebeveynlikle ilgili hayal kırıklığı, kaygı ve motivasyonunu yansıtmaktadır (Ersanlı Kaya, 2013).

Ebeveynlerin kendi anne-babalarıyla yaşadıkları bağlanma ilişkisinin niteliği, yakın çevrelerindeki insanlardan aldıkları sosyal destek ve öğrenim düzeyinin ebeveyn öz yeterliği ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Özkul, 2015).

Öfke

Duygularımız zararlı bir durumda, yaşanan üzücü bir olayda, sıkıntılı hayat koşullarında bir hedefe doğru ilerleme sırasında yani yaşamın hemen her alanında rehber durumundadır. Bütün duygular insanı bir şekilde hareket etmeye hazırlar. Sosyal hayatın düzenlenmesine yardımcı olur, bireyin hayatında yaşadığı sorunlarla ve zorluklarla baş edebilmesine önemli bir katkısı bulunur. Bu duygular arasında yer alan öfke duygusu yaşanması gereken doğal bir duygudur. Çoğu zaman olumsuz bir duygu olarak dile getirilmesi öfke duygusunun olumsuz bir ifade tarzıyla yaşanmasından kaynaklanabilir (Bedel, 2011).

Öfkenin Tanımı

Öfke ile ilgili tanım ve kavramlar incelendiğinde bu konuda birçok görüşün olduğu görülmektedir. Budak (2001), öfke kavramını psikoloji sözlüğünde, engellenme, saldırıya uğrama, tehdit edilme, yoksun bırakma, kısıtlama gibi durumlarda hissedilen ve genellikle neden olan şeye ya da kişiye yönelik şu ya da bu biçimde saldırgan davranışlarla sonuçlanabilen oldukça yoğun olumsuz bir duygu olarak tanımlanmaktadır.

Öfke kelimesinin Türk Dil Kurumun(2019)'da ki anlamı ise; engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, gazap olarak tanımlanmıştır.

Morgan (1988)'a göre öfke; geçici olarak ifade bulması veya boşaltılması gereken bir güdü gibi işlevde bulunur. Morgan, bu işlev gerçekleşmediğinde ise, engellenme durumuna girildiğini, engellenmenin ise öfkenin başlıca nedeni olduğunu belirtmektedir.

Birbiri ile karıştırılan iki kavram vardır bunlar öfke ve saldırganlıktır. Öfke, içsel duygusal bir yaşantıdır; saldırganlık, kişiye, nesneye ya da sosyal sisteme zarar verebilen davranışları oluşturmaktadır. Her ikisinin de bir arada görüldüğü durumlar da olabilmektedir. Öfkenin ortaya çıkmasına neden olan içsel ve dışsal etmenler bulunmaktadır. Dobson ve Craig'e (1998) göre; bir arkadaşınız, çocuğunuz, trafiğin sıkışıklığı ya da daha önceden başınızdan geçen ve sizi öfkeliendiren bazı olaylarla ilgili anılarınız, kişisel sorunlarınızla ilgili endişeleriniz öfkenin ortaya çıkmasında tetikleyici rol oynayan faktörler arasındadır (aktaran Karşı, 2008, s.22)

İnsanların öfke tepkilerini gösterme şekilleri farklı biçimde olabilir. Literatüre bakıldığı zaman öfke ifade tarzlarının şu şekilde sınıflandırıldığı görülmektedir.

- Durumluk öfke: Bireyin belirli bir durumda yaşadığı öfke düzeyini yansıtır.
- Sürekli öfke: Durumluk öfkenin genelde ne sıklıkla yaşandığını ifade eder.
- Öfke dışı: Öfkenin diğer insanlara veya çevredeki nesnelere yönelmesini ifade eder.
- Öfke içi: Öfkenin bastırılarak içte tutulması ve kişinin kendisine yöneltmesidir.
- Öfke denetimi: Yaşanan öfke duygusunun, dışı vurum biçiminin sosyal açıdan kabul edilebilir bir biçimde ortaya konması ve öfke duygusunun kontrol edilmesidir (Özer, 1994).

Öfkenin Nedenleri ve İşlevleri

Strickland (2001), öfkenin nedenlerini “genellikle bir amaca ulaşma durumunda hayal kırıklığına uğrama; düşmanlık; korku kaynaklı olmayan hakaret, yaralanma, tehdit gibi rahatsız edici eylemler” oluşturmaktadır. Farklı dönemlerde öfkenin kaynakları farklı olabilmektedir. Bebeklerin en sık öfke nedeni hareketliliğinin kısıtlanması ile ilgilidir. Çocuklarda ise öfke; kısıtlayıcı kurallar ve talepler, dikkat eksikliği ya da başarısızlık sebebi ile görülmektedir. Yetişkinlerdeki öfkenin temelinde ise yoksunluk, yönlendirilme, onaylanmama, fiziksel kısıtlamalar, ihanet ve aşağılanma görülmekte, öfkenin ifadesi yaş ilerledikçe fiziksel olarak daha az, sosyal olarak daha çok gösterilen tepkiler halini almaktadır.

Bireylerin yaşadığı öfkenin sözel, davranışsal, fizyolojik ortaya çıkış biçimleri bulunmaktadır. Öfkeyi oluşturan etmenlere bakıldığında tek bir sebebin olmadığı görülmüştür ama engelleme en büyük öfke kaynağı olduğu bilinmektedir (Soysaldın,2007).

Aile içinde ortaya çıkan öfke ve saldırganlığın nedenleri ile ilgili olarak genellikle; genetik, nörolojik ve biyolojik özellikler, bazı psikiyatrik bozukluklar, alkol ve madde kullanımı, sosyal destek yokluğu, yetişkinin çocuklukta istismara uğramış olması, özellikle cinsel istismarın olduğu ailelerde babanın güç ve kararlarda baskın olması, babanın güç ve kontrol sağlamak için şiddete başvurması, anne baba arasında cinsel sorunların olması, aile dışı ilişkilerde kısıtlılık, işsizlik, yoksulluk ya da modernizasyon gibi nedenlerle yoğun bir stresin ortaya çıkması, anne ve babanın çocuğa karşı davranışlarındaki tutarsızlık, çevrede uygun rol modellerinin olmayışı ve içinde yaşanan grubun şiddeti teşvik etmesi” gibi etmenlerin etkili olduğu görülmektedir (Özmen, 2004).

Novaco (1975) öfkenin çift yönlü etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Bunlar; yıkıcı işlevler ve uyum sağlayıcı işlevlerdir. Yıkıcı işlevler kişide psikolojik olarak tahriplere neden olurken kontrol altına alınan öfke olumlu işlevleri beraberinde getirir. Olumlu işlevler;

- Öfke kişiye enerji verir.
- Devam eden uyarıcılığını azaltarak acıyı engeller.
- Diğer insanlara karşı olumsuz duyguların açıklanmasını kolaylaştırır.
- Kaygıyı dış çatışmaya çevirerek, ego tehdidine karşı kendini savunur.

- Saldırganlık için içten ve öğrenilmiş bir uyarıcı olarak, davranışta bulunma yolunda güdüler ve güçlendirir.
- Stresle başa çıkmada, başlangıçta bir kışkırtıcı olarak olayı ayrıştırır (Novaco, 1975).

Her tür öfkenin kişiyi uyarıcı, koruyucu veya harekete geçirici bir işlevi vardır. Dolayısıyla öfke organizmayı bir problem olduğunda uyarır. Böylece kendisine zarar verici veya saldırgan davranma eğiliminden kişiyi haberdar etmede etkin bir rol oynar”. Kişi tarafından kabul edilen, anlaşılabilir, ifade edilmeye çalışılan bir öfke duygusu etkin, işe yarayan ve üretken bir durumdur. Oysa kontrol edilemeyen, inkâr ya da bastırma ile yok sayılan bu tür duygular, kişinin hem kendisi hem de çevresi için zararlı olma potansiyeli taşımaktadır. Öfkenin sağlıklı bir şekilde yaşanıp yönetilebilmesi için kabul edilmesi, nedenlerinin ve biçiminin anlaşılması ve kesinlikle saldırgan biçimlerde ifadesinin kontrol edilmesi gereklidir (Kılıç, 2012).

Ebeveyn Öfkesi

Çocuklar dünyaya geldiklerinde yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli olan bilgi ve beceriden yoksundurlar. Aile çocuğun yaşamına yön vermesi bakımından önemli bir kurumdur (Özbey, 2010). Ailenin çocukların gelişimleri üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır (Çelik Özden, 2013). Çocuğun doğumundan itibaren anne veya onun yerine bakan kişi ile etkileşimi başlar ve çocuğun yaşantıları çoğaldıkça çevresine ve kendine ilişkin fikirleri de artar. Çevresindeki insanların tutum ve davranışları ile çocuğun bunları nasıl algıladığı giderek önem kazanır (Cevher ve Buluş, 2006). Çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı olarak gelişmesi için; çocuğa karşı tutarlı davranılması ve çocuğun eğitimi hayatında önemli yer tutmaktadır. Ailenin çocukla kurduğu olumlu ilişkileri sonucunda sağlıklı düşünebilen, araştıran ve sorumluluk sahibi bireyler yetişmektedir (Özbey, 2010).

Çocuk model alma yoluyla birçok davranışı model davranışların ilk kaynağı olan ailede öğrenir. Bu şekilde çocuk aile üyelerinin öfkeye verdikleri tepkiyi izler ve öfkeye nasıl tepki gösterildiğini öğrenir. Çocuk sorun çözme davranışı olarak öfke ve saldırganlık görürse kendi sorunlarında da çözüme ulaşmak için öfke ve saldırganlığı normal bir davranış olarak düşünebilir ve kullanabilir. Yani çocuk, öfkelenildiği zaman ailesinde yaşadığı deneyimlere doğrultusunda içselleştirdiği davranışı gösterir. Çocuğun aile içerisinde şiddete maruz kalması veya yaşanan şiddet olayının gözünün önünde gerçekleşmesi gelecekte onun da şiddet uygulama ihtimalini artırmaktadır (Özcan, 2018).

Aile içerisinde bazen öfke ve saldırganlık durumları çocukların gözü önünde gerçekleşebilmektedir. Bu duruma maruz kalan çocuğun sonradan yardıma ihtiyacı olan annesine yardım etmesi onun bakımını üstlenmesi durumunda kalabilmektedir. Anne ve çocuk tarafından böyle bir durumla karşılaşmak hem fiziksel hem de psikolojik olarak çöküntüye sebep olmaktadır. Böyle rollerin değiştiği bir ilişki özerkliği sınırlandıran sağlıklı bir ilişkidir. Çocuk içerisinde bulunduğu ortamdaki duyguları içselleştirir. Oysa her çocuk babasını her anlamda olumlu, güven ve sevgi kaynağı olarak görmek ister. Ama öfke ve saldırganlık durumunda baba; korku, öfke, tutarsız ve güvenilmez biri haline gelir (Kaymak Özmen, 2004).

İlgili Araştırmalar

Çocuk Öz Düzenlemesi İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Schapiro ve Livingston'un (2000) araştırmaları, en başarılı çocukların, kendi öğrenme çabalarını kontrol etme eğiliminde olan çocuklar olduklarını göstermektedir. Bu çocuklar çalışmalara yaklaşım biçimlerini düzenlemek için kişisel sorumluluk alırlar. Geleneksel olarak, öz düzenlemenin yalnızca aktif ve anlık sınıf ortamlarında uygulanan öğrenme stratejileri uygulanarak gerçekleştiğine inanılıyordu. Bu çalışmada öz düzenleme sadece aktif sınıf ortamında değil, aynı zamanda içsel yönlendirme veya dinamik bileşenleri de ele alan genişletilmiş bir tutumla incelenmiştir. Bulgulara göre, merak, istek, hırs, risk alma ve kararlılık gibi nitelikleri yansıtan doğal dinamik bileşelerin, aslında stratejik davranışı geliştirdiğini ve sürdürdüğünü ortaya koymuştur. Bu dinamik niteliklerin aktif öz düzenleme öğretilebileceği akıllarda bir soru olarak kalmaktadır. Çalışmada, dinamik niteliklerin kuvvetli bir şekilde teşvik edildiği, destekleyici bir ortam yaratıldığı ve rahat ifade edilen bir öğrenme ortamı oluşturulduğunda, uygulama öncesi düşük dinamikler gösteren çocukların uygulama sonrası yüksek dinamik özellikler kazandıkları belirlenmiştir.

Nicol ve Macfarlane-Dick (2006) çalışmalarında öz düzenleme becerisine sahip olan çocuklar yetiştirebilmek için biçimlendirici değerlendirme ve geri bildirim sağlanmasının son derece önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öz düzenleme, öğrenme hedeflerinin belirlenmesi, uygun stratejilerin oluşturulması, performans değerlendirilmesi ve

kaynakların yönetilmesinde etkin olarak kullanılmaktadır. Ayrıca iyi bir geri bildirim, çocuğun hedef, kriter ve standartlar çerçevesinde performansını değerlendirmesini, öğrenmedeki öz değerlendirmeyi ve yüksek nitelikteki bilgiyi sağlar. Öz düzenleme, çocukların öğrenme sırasında düşünce, motivasyon ve davranış şeklini nasıl düzenleyebileceğini gösterir. İyi bir geri bildirim öğretmenlerin de öğretimini şekillendirmek için bilgi sağlamasına yardımcı olur.

Perels ve arkadaşlarının (2009) yaptıklarının çalışmaya 35 anaokulu öğretmeni ve 4-6 yaş grubunda 97 çocuk katılmıştır. Çalışmanın amacı anaokulu öğretmenleri için düzenlenen öz düzenleme programının öğretmenlerin öz düzenlemeleri ve çocukların öz düzenlemelerini geliştirmek için etkili olup olmadığını belirlenmesidir. Anaokulu öğretmenlerine eğitimden 2 hafta önce ve sonra bir anket uygulanmıştır. Aynı dönemde çocuklarla da görüşmeler düzenlenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda okul öncesi öğretmenlerine uygulanan öz düzenleme programının hem öğretmenlerin hem de çocukların öz düzenlemeli öğrenmelerini geliştirdiği tespit edilmiştir.

Suchodolets ve ark. tarafından 2009 yılında yapılan çalışmada anaokulundaki öz düzenleme becerisi ile ilkökula uyum sağlama arasındaki ilişkiyi bulmak amaçlanmıştır. Araştırmacılar iki hipotezi test etmişlerdir. Anaokulu düzeyindeki davranış düzenlemenin; ilk olarak birinci sınıf akademik performansını ikinci olarak da sınıf içi davranışını etkileyip etkilemediğini değerlendirmişlerdir. Veriler devlete bağlı anaokulundaki 16 erkek 12 kız toplamda 28 çocuğun gözlemlenmesi ile toplanmıştır. Çocuklar orta düzeydeki sosyoekonomik aileden gelmektedir. Araştırma sonucunda; çocukların davranış düzenlemesinin akademik performans ve sınıf davranışıyla olumlu yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar bu bulgular ışığında, okul öncesi dönemde çocukların davranış düzenleme becerilerini geliştirmenin, onların okula başarılı bir şekilde geçişlerini ve uyumlarını sağlamada önemli bir yere sahip olduğunun altını çizmektedir.

Akawi (2011), çalışmasında çocukların öz düzenlemeleri ile okula hazır olma durumları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın örneklemini 3 ve 4 yaş grubunda 1126 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre diğer değişkenler sabit olduğunda çocukların öz düzenleme düzeyleri ile ilköğretime hazır olma, matematik ve okuma yazmaya hazırlık becerileri arasında anlamlı pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür. 3 yaş grubu çocukların matematik becerileri 4 yaş grubu çocukların ise okuma yazmaya hazırlık becerilerinde öz düzenlemenin yordayıcı olduğu görülmüştür.

Tanrıbuyurdu (2012), araştırmasında Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği (OÖDÖ)'nin Türkiye'deki çocuklara uygun hale getirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmasını amaçlamıştır. Araştırma, Ankara'nın merkez ilçelerinden tabakalı örnekleme modeli ile seçilen okullara devam eden 48-72 aylık 233 çocukla gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar, araştırmacı tarafından her çocukla birebir yapılmıştır. Uygulayıcı güvenilirliğinin sağlanması amacıyla uygulamaların bir bölümü araştırmacı ve başka bir uzman tarafından eş zamanlı olarak puanlanmıştır. Belirlenen bağımsız değişkenler ile çocukların öz düzenleme düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan analizlere göre çocukların öz düzenleme düzeyleri yaşları ile doğru orantılı bir artış göstermiştir. Bunun yanı sıra cinsiyet, çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumunun türü, anne-baba yaşı ve doğum sırası değişkenleri ile çocukların öz düzenlemeleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları, Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği (OÖDÖ)'nin Türkiye'deki çocukların öz düzenleme becerilerinin değerlendirilmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.

Ertürk (2013), Sınıf Değerlendirme Puanlama Aracının Türkiye'deki okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenler ve çocuklar arasındaki etkileşimin niteliğini ölçmede geçer ve güvenilir olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın bir diğer amacı 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerilerinin saptanarak, öğretmen ve çocuk arasındaki etkileşimin niteliği ile çocukların öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin ortaya konmasıdır. Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan MEB'e bağlı 120 anasınıfında araştırma yürütülmüştür. Analiz sonuçları, öğretmen çocuk arasındaki etkileşimin niteliğinin gözlemlenen sınıflarda eğitimsel destek açısından düşük, sınıf organizasyonu ve duygusal destek açısından orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Öğretmen çocuk arasındaki etkileşimin niteliğinin öğretmenlerin öğrenim durumuna ve sınıf mevcuduna bağlı olarak değişmediği, deneyimi az olan öğretmenlerin daha deneyimli öğretmenlere göre çocuklara daha fazla duygusal destek sundukları, öğretmenlerin katıldıkları hizmet içi eğitim sayısına bağlı olarak çocuklara sundukları duygusal ve eğitimsel destek ile sınıf organizasyonu becerilerinin arttığı saptanmıştır. Çocukların öz düzenleme becerileri dikkat/dürtü kontrolü ve olumlu duygu puanlarının yüksek olduğu ortaya konmuştur. Öz düzenleme becerisi dikkat/dürtü ve olumlu duygu puanları arasında cinsiyete ve anne baba yaşına göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. 48-60 aylık çocukların olumlu duygu puanları 60-72 aylık çocukların puanlarından daha yüksektir. Kardeş sayısı fazla olan çocukların olumlu duygu

puanlarının kardeş sayısı daha az olan çocuklara kıyasla daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ağabeyi/ablası olan çocukların dikkat dürtü puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrenim durumu yüksek olan annelerin çocuklarının dikkat dürtü puanlarının diğer çocuklara kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrenim durumu yüksek olan babaların çocuklarının ise diğer çocuklara kıyasla dikkat dürtü ve olumlu duygu puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Çocukların öz düzenleme becerisi dikkat dürtü puanları ile öğretmen çocuk arasındaki etkileşimin alt boyutlarında olumlu yönde ve yüksek korelasyon, öz düzenleme becerileri olumlu duygu puanları ile öğretmen çocuk arasındaki etkileşimin alt boyutlarında ise olumlu yönde ve düşük korelasyon olduğu görülmektedir.

Yıldız, Kara ve diğ. (2014) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların öz düzenleme becerilerini öğretmen çocuk arasındaki etkileşimin niteliğine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Ankara ili merkez ilçelerinden rastgele örnekleme ile belirlenen 30 sınıf, Sınıf Değerlendirme Puanlama Aracı ile değerlendirilmiş ve çocuk öğretmen etkileşiminin yüksek olduğu 4 sınıf seçilmiştir. Toplam 80 çocuk Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda yürütücü işlev becerileri ile öğretmen çocuk etkileşiminin niteliği arasında anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Bu farka sosyal uyum ve hazzı erteleme becerilerinde rastlanmamıştır.

Keleş (2014), tarafından yapılan araştırmada 48-60 aylık çocuklar için Öz-Düzenleme Bataryasının geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılması ve Kültürel-Tarihsel Kuram Bağlamında Hazırlanan Öz-Düzenleme Eğitim Programı'nın okul öncesine devam eden 48-60 aylık çocukların öz-düzenleme gelişimleri üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tarama ve deneme modeli kullanılmıştır. Araştırma Sakarya ilinde bulunan bağımsız anaokullarına devam eden ve normal gelişim gösteren 48-60 aylık çocuklar üzerinde yapılmıştır. 31 deney 32 kontrol grubu olmak üzere 63 çocuk üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda Kültürel-Tarihsel Kuram Bağlamında Hazırlanan eğitim programının 48-60 ay arasındaki çocukların öz-düzenleme gelişimlerini 3 boyutta desteklediği saptanmıştır. Çalışma belleği ve planlama, başlatma/bastırma boyutu ve doyumu erteleme boyutu açısından programın etkili olduğu görülürken motor kontrol boyutunun etkisine rastlanmamıştır.

Alvi ve Gilliesin (2015), yaptıkları araştırmada öğretmenlerin sosyal etkileşim yoluyla çocukların öz düzenlemeli öğrenmelerinin geliştirilmesi üzerindeki etkisini incelemeyi

amaçlamışlardır. Araştırmada örnek olay incelemesi kullanılmıştır. Öz düzenlemeli öğrenmeyi sosyal etkileşim yoluyla destekleyen araştırma Janet rumuzlu öğretmen ile yürütülmüştür. Araştırmada ayrıntılı röportaj, resmi olmayan sohbetler ve sınıf gözlemleri yoluyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre sosyal etkileşim ve öz düzenlemeli öğrenme arasında yakın bir ilişki vardır. Ayrıca çocuklarda öz düzenlemeli öğrenmeyi geliştiren öğretim uygulamaları da belirlenmiştir.

Ertürk Kara ve Gönen (2015), araştırmalarında okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ile yaş, cinsiyet, doğum sırası, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumuna göre farklılık olup olmama durumuna bakılmıştır. Araştırmaya 120 çocuk dahil edilmiştir. Kişisel bilgi formu ve öz düzenleme ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; çocukların öz düzenleme becerisinin dikkat/dürtü kontrolü ve olumlu duygu alt boyutlarında yüksek düzeyde olduğu; öz düzenleme puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı; ağabeyi/ablası olan çocukların olumlu duygu puanlarının daha düşük, dikkat dürtü puanlarının daha yüksek olduğu; 48-60 aylık çocukların olumlu duygu puanlarının 60-72 aylık çocuklara kıyasla daha yüksek olduğu; anne öğrenim durumunun yüksek olduğu çocuklarda dikkat/dürtü puanlarının; baba öğrenim durumu yüksek olan çocuklarda ise hem dikkat/dürtü hem olumlu duygu puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Şepitçi (2018), araştırmasında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların öz düzenleme becerilerini ve okul uyumu becerilerini belirlemeyi, öz düzenleme becerileri ile okula uyum arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma, 2016-2017 eğitim öğretim yılı içerisinde Ankara ili, Yenimahalle ilçesinde bulunan resmi ilköğretim anasınıfları ile resmi bağımsız anaokullarına devam eden 5-6 yaş grubu 350 çocuk ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda öz düzenleme becerilerinin çocuğun yaşına, devam ettiği okul öncesi kurumunun türüne, anne yaşına, anne öğrenim durumuna, anne mesleğine, aile tipine, babanın yaşına, babanın öğrenim durumuna ve babanın mesleğine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Yine okula uyum becerisinin çocuğun yaşına, cinsiyetine, devam ettiği okul öncesi eğitim kurumunun türüne, son altı aydır sürekli olarak kullandığı bir cihaz veya alet olup olmadığına, anne yaşına, annenin öğrenim durumuna, annenin mesleğine, aile tipine, babanın yaşına, babanın öğrenim durumuna ve babanın mesleğine göre istatistiksel açıdan

anlamli bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Araştırmada ayrıca okula uyum becerileri ile öz düzenleme becerileri arasında pozitif yönde anlamli bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Temiz (2019), okul öncesi eğitimi alan çocukların davranışsal öz-düzenleme becerilerini çocuğa ve aile ortamına ilgili değişkenler ve ebeveyn tutumları açısından incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Tokat ilinde okul öncesi eğitimi alan 201 çocuk ve ebeveyni oluşturmuştur. Araştırma sonucunda davranışsal öz-düzenleme becerilerinin okul öncesi eğitim alma yılı, anne-baba öğrenim düzeyi, gelir durumu ve anne çalışma durumu, eve alınan kitap sayısı ve yaşanan yerleşim yerine göre istatistiksel olarak anlamli düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Diğer taraftan davranışsal öz-düzenleme becerilerinin cinsiyet, doğum sırası ve kurum türü değişkenlerine göre anlamli düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur. Davranışsal öz-düzenleme becerileri ile otoriter ebeveyn tutumu ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arasında anlamli, düşük ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Ebeveyn Öz Yeterliği İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Sanders ve Woolley (2004), çalışmalarında anne öz yeterliği, işlevsiz disiplin uygulamaları ve çocuk davranışları arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Özellikle davranış sorunları olan 2 ile 8 yaş arasındaki çocukların annelerinin (klinik grup:45 klinik dışı grup:79) üç düzeydeki öz yeterliliğine (küresel, alan adı ve göreve özgü) olarak değerlendirilmiştir. Küresel, alan adı ve göreve özgü öz yeterlik önlemleri anneler tarafından tamamlanmıştır. Klinik anneleri diğerlerine göre görevlerinde daha düşük öz yeterlik bildirmiştir fakat sadece görevlerinden birinde daha düşük öz yeterlik bildirmemiştir. Sonuç olarak disiplinin öz yeterliğin belirleyicisi olduğu ortaya çıkmıştır. Bulgular, ebeveynlerin hem evde hem de toplumda ebeveynlik bağlarının geliştirmesinin ebeveynlik stratejilerinin gelişmesinde önemli rol oynadığını göstermektedir.

Iruka (2005), çalışmasında ebeveyn öz yeterliliği ile aile katılımı ve anaokulu çocuklarının okula hazır olma durumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Ebeveyn öz yeterlik eksikliğinin, okul öncesi okula hazırlık ve veli katılımı etkinlikleriyle ilgili tedbirler geliştirmiş ve bunları doğrulamıştır. Model olarak Yapısal Eşitlik Modelini kullanmıştır. Yapısal eşitlik modeline göre şu soruları araştırmıştır: Birinci araştırdığı soru veli katılımının öz yeterliliği etkileyip etkilemediği, ikinci araştırdığı soru ise veli katılımının çocukların öğrenme yaklaşımları ile öz yeterliliği arasında aracı olup olmadığıdır. Yapısal eşitlik modeline

göre öz yeterlik ve veli katılımı arasında ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Ek olarak da veli katılımı ebeveyn öz yeterlik ve okula hazır olma durumu arasında arabulucu olarak hizmet ettiği görülmüştür.

Elibol, Maden ve Alpar (2007), çalışmalarında Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği anneler için incelemişlerdir. Çalışma, Ankara İli merkez ilçelerinden örnekleme alınan ve araştırmanın yapıldığı dönem itibarı ile 12-36 aylık çocuğu olan 401 anne ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği, anne becerilerinde öz yeterliği tümel olarak belirlemek amacı ile kullanılabilir olduğu ortaya çıkmıştır.

Leahy-Warren, McCarthy ve Corcoran (2009), yaptıkları çalışmada ilk kez anne olanlarda ebeveyn öz yeterliliği, sosyal destek ve doğum sonrası depresyonunu incelemişlerdir. Doğumdan 6 hafta sonrası için annelere verilen sosyal desteğin ebeveyn öz yeterliğine ve doğum sonrası depresyonuna olan ilişkisi ölçülmüştür. Verilerin toplanmasında "Sosyal Destek Anketi", "Algılanan Anne Ebeveyn Öz-Yeterlik Ölçeği" ve "Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği" kullanılmış ve veriler paket olarak toplanıp analiz edilmiştir. 6 haftalık olan 410 anne ile anketler toplanmıştır. Sonuç olarak fonksiyonel desteğin doğum sonrası depresyon ile ilişkileri anlamlı bulunmuştur. Resmi olmayan sosyal destek ve doğum sonrası depresyon, ebeveyn öz yeterliliği ve doğum sonrası depresyon, gayri resmi sosyal destek ve ebeveyn öz yeterliliği arasında ilişkiler bulunmuştur. Bu dönem annelerin sağlıklı ve esen bir dönem geçirebilmesinde aile ve arkadaşlarının rol aldığı önemli bir dönemdir ayrıca sağlık politikası ve klinik kılavuzlarının geliştirilmesi toplumsal desteğin tanınması ve işlevselleştirilmesi ebeveyn öz yeterliliğini artırmaktadır.

Kotil (2010), çalışmasında Okul öncesi kurumuna yeni başlamış olan çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine, annelerin ebeveyn öz yeterlik algıları ve okul beklentilerine uyum düzeylerinin etkisini incelemiştir. Aynı zamanda çalışmada çocuğun cinsiyetine, annelerin sahip oldukları özelliklere, annelerin okula başlamayla ilgili davranışlarına göre, çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin, annelerinin ebeveyn öz yeterlik algılarının ve okul beklentilerine uyum düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığına da bakmıştır. Ayrıca annelerin sahip oldukları çocuk bakım deneyimlerinin kaynaklarının ve çocuk bakımı konusunda sahip oldukları sosyal destek düzeylerinin, çocukların sosyal-duygusal uyum düzeyleri üzerindeki etkisi de araştırılmıştır. Araştırma 2008-2009 öğretim yılında

uygulanmıştır. Araştırmayı İstanbul'da 586 anasınıfı çocuğu, onların öğretmenleri ile annelerinden oluşturmuştur. Araştırma sonucuna göre, kız çocukların erkek çocuklara oranla sosyal-duygusal uyum düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmayan annelerin ve kendileri küçükken anaokuluna gitmiş olan annelerin çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeyleri değişmektedir. Ayrıca çocuğunu anaokuluna başlatma konusunda tereddüt yaşamayan, okul açıldığında öğretmene çocuğu hakkında bilgi veren, anaokuluna başlamadan önce çocuğu ile okul hakkında konuşan, çocuğunu sınıfta beklemeyi istemeyen annelerin çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeylerinin diğer çocuklara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Annenin televizyon, internet ve kitaplardan çocuk bakımı hakkında bilgi edinmiş olması ve annenin çocuk bakımında eşinden destek alması da çocuğun sosyal-duygusal uyumunu olumlu etkilemektedir. Annenin çocuk bakımında kendi annesinden ya da eşinin annesinden destek almış olması ise çocuğun akranlarla etkileşimini ve sosyal çevreye pozitif yaklaşmasını olumsuz etkilemektedir. Çocuğun sosyal-duygusal uyumunu yordamada çocuğun cinsiyeti, annenin çalışma durumu, annenin çocuk bakımı konusunda televizyon, internet, kitaplardan bilgi edinmiş olması ve ebeveyn öz yeterliği önemli yordayıcı güce sahiptir. Bulgular, erkek çocuklara oranla kız çocukların; çalışmayan, çocuk bakımı konusunda televizyon, internet, kitaplardan bilgi edinen ve yüksek ebeveyn öz yeterliğine sahip annelerin çocuklarının daha yüksek sosyal-duygusal uyum düzeylerine sahip olduklarını göstermektedir. Bunun yanında, annenin okul beklentilerine uyum düzeyinin çocuğun sosyal-duygusal uyum düzeyini yordamada anlamlı bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Büyüktaşkapu (2012), çalışmasında 1-3 yaş arasında normal gelişim gösteren çocukların gelişim seviyeleri ile annelerinin öz yeterlik inanç düzeylerini belirlemek ve arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla çalışmasını yürütmüştür. Araştırmayı 1-3 yaş arasında normal gelişim gösteren 60 çocuk ve annesi oluşturmaktadır. Araştırmada "Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği" ve 1-3 yaş arasındaki çocuklara "Ankara Gelişim Envanteri" uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; annelerin öz yeterlik algılarının orta düzeyde olduğu, ancak disiplin, öğretme ve oyun alanlarında kendilerini daha az yeterli hissettikleri görülmüştür. 1-3 yaş arasındaki çocukların en çok ince motor gelişimlerinde yetersizlik olduğu, kaba motor, dil-bilişsel ve sosyal beceri öz bakım alanlarında ise yarıdan fazlasının gelişiminin yetersiz olduğu bulunmuştur. Ayrıca annelerin öz yeterlik algıları ile çocukların sosyal beceri, öz bakım gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Cavkaytar, Aksoy ve Ardiç (2014) yaptıkları çalışmadaki amaç daha önce Guimond, Moore, Aier, Maxon, ve Diken tarafından 2005 yılında geliştirilen Yetersizliği Olan Çocukların Ebeveynleri İçin Öz Yeterlik Ölçeğinin Türkçe uyarlamasını güncellemek ve ölçeğin geçerlik ve güvenilirliklerini değerlendirmektir. Çalışmaya 151 anne (%68.9), 63 baba (%29.7) ve 3 diğer bakım veren (%1.4) olmak üzere toplam 219 kişi katılmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin ağır ve orta derecede zihinsel yetersizliğe sahip çocukları vardır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda, ölçeğin tek boyutlu olarak ölçtüğü özelliği ele aldığı görülmüştür. Ölçeğin ölçtüğü tek boyut, ağır ve orta derecede zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne babaların ebeveynlik öz yeterlik düzeylerini belirlemek amaçlıdır. Ölçeğin bu özelliği ölçmek açısından geçerli ve güvenilir bir araç olduğu bulunmuştur.

Özkul (2015), çalışmasının amacı, okul öncesi öğrenim kurumuna devam eden 4-5 yaş çocukların babalarının ebeveyn öz yeterlikleri ile birliktelik durumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Değişken olarak babanın yaşı, öğrenim durumu, gelir düzeyi, çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı, çalışma durumu, çocuğu görme sıklığı gibi demografik özellikler ele alınmıştır. Örneklem grubunu okul öncesi öğrenim kurumuna devam eden 4-5 yaş grubu çocukları olan evli ve boşanmış toplam 100 baba oluşturmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan babalar, “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği – Baba Formu” ve araştırmacı tarafından hazırlanan aile bilgi formunu doldurmuştur. Araştırmanın sonucuna göre, babaların ebeveynliğe yönelik genel tutum puanları anne babanın birliktelik değişkenine göre gösterdiği farkı bulmak için yapılan test sonucunda anne babası birlikte olan çocukların babalarının öz yeterlik puanı daha yüksek bulunmuştur. Evli babaların öğrenim durumu değişkenine göre ebeveynliğe yönelik tutumları farklılaşmaktadır. Boşanmış babaların ise, gelir düzeyi değişkeninde ebeveynliğe yönelik tutumları farklılaşırken, çocuğu görme sıklığı her hafta olan babaların babalık görevinden sağladığı doyum ve ebeveynliğe yönelik genel tutum puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Altındağ Kumaş ve Sümer’in (2019), çalışmasında özel gereksinimli küçük çocuğu olan annelerin öz yetkinlikleri, yılmazlıkları ve stres düzeyleri arasındaki ilişki ve buna etki eden değişkenler incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ilinde bulunan gelişimsel yetersizliği bulunan çocuğa sahip olan 150 anne oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre öz yetkinlik ve stres arasında ise tüm faktör puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır. Anne eğitim ile öz-yeterlik arasında ve gelir düzeyi ile öz-yeterlik, stres ve yılmazlık arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Ebeveyn Öfke Düzeyi İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Balat, Sezer ve Tunceli'nin (2014), çalışmalarının amacı okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların annelerinin öz yeterlilik ve öfke düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Anadolu ve Avrupa yakasında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuğu olan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 135 anneden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak "Demografik Bilgi Formu" ve "Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği Okul Öncesi Formu" ve "Sürekli Öfke-Öfke Tarzı Ölçeği" kullanılmıştır. Annelerin öfke düzeylerinin çocuğun cinsiyeti ve ailenin gelir durumuna göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca annelerin öz yeterlilik düzeyi ile öfke düzeyi arasında öfke kontrol boyutu dışında diğer boyutlarında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Karadağ'ın (2017), çalışmasının amacı, zihinsel engelli ve normal gelişim gösteren bireylerin ebeveynlerinin öfke yönetimi ve stresle başa çıkma tarzları ile bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemektir. Ayrıca öfke yönetimi ve stresle başa çıkma tarzlarının yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum gibi çeşitli demografik özelliklere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Aydın ilinde ikamet eden 1-18 yaş arası zihinsel engelli çocuğa sahip 200 ebeveyn ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip 200 ebeveyn olmak üzere toplamda 400 ebeveyn oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında "Demografik Bilgi Formu", "Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği", "Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda zihinsel engelli çocuğa sahip ailelerin, normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere göre kendine güven yaklaşımı, iyimserlik yaklaşım, çaresizlik ve boyun eğici yaklaşım ile öfke içte, öfke dışta, sürekli öfke ve öfke kontrol düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bununla beraber ebeveynlerin sürekli öfke tarzlarından en çok öfke kontrolüne, stresle başa çıkma tarzlarından ise en çok kendine güven yaklaşımına sahip olduğu görülmüştür.

Özcan (2018), çalışmasını 5-6 yaş grubu çocukların çeşitli demografik özelliklerine (yaş, cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu) göre sosyal uyumlarının ve saldırganlıklarının nasıl bir dağılım gösterdiği ve farklılaşp farklılaşmadığının ortaya konması amacıyla yapmıştır. Ayrıca ebeveynin çocuğa model olduğu düşünüldüğünde, ebeveynlerinin öfke durumlarının çocukların sosyal uyum veya uyumsuzluklarını kestirmede kullanılıp

kullanılmayacağını belirlenmesi de bu araştırmanın amaçları arasındadır. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Burdur ili Gölhisar ilçesinde bulunan bağımsız anaokulu, ilkokul ve ortaokul bünyesindeki anasınıflarında eğitim gören 5-6 yaş grubu 187 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Veri toplama araçları olarak, “Kişisel Bilgi Formları (A-B), Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarz Ölçeği ve Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler SPSS programında “t-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Çoklu Regresyon” kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların fiziksel saldırganlıklarının ve ebeveynlerinin öfke durumlarının sosyal uyumun anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle çocukların fiziksel saldırganlıkları arttıkça sosyal uyumlarının azaldığı, ebeveynlerin öfke kontrolleri arttıkça çocukların sosyal uyumlarının da arttığı bulgusu elde edilmiştir. Bu çalışmada ayrıca; çocukların fiziksel saldırganlık ve ilişkisel saldırganlıklarının, sosyal uyumsuzluğun anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna varılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel yaklaşım temel alınmıştır. Nicel yaklaşım verilerin rakamsal ve istatistiksel olarak ifade edilmesi anlamını taşır (Robson, 1995, s.307). Nicel yaklaşım araştırmacılara deneysel, yarı deneysel, ilişkisel, nedensel karşılaştırma ve tarama olmak üzere farklı araştırma türleri sunmaktadır. Bu araştırmada değişkenler ve ilişkiler incelendiğinden araştırma deseni betimsel yöntemlerden ilişkisel tarama modeline de girmektedir. İlişkisel araştırmalarda, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiler incelenmektedir (Fraenkel ve Wallen, 2014).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Etimesgut ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı resmi okullar da okul öncesi eğitime devam eden 48 ay ve üzeri çocuklar oluşturmuştur. Araştırmada örnekleme yöntemi olarak basit rastlantısal örnekleme kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğünü belirlemek için önce Etimesgut İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden okul öncesi eğitime devam eden 48 ay ve üzeri çocuk sayısı istenmiştir. Okul öncesi eğitime devam eden 48 ay ve üzeri çocukların sayısı yaklaşık 7000 olarak bildirilmiştir.

Çalışmanın örneklem büyüklüğü evrendeki eleman sayısı biliniyorken belirlenmiş ve evrende 7000 kişi varken minimum örneklem büyüklüğü 240 olarak hesaplanmıştır. Dağıtılan ölçekler gönüllük esasıyla doldurulmuştur. Geriye dönen ve uygunluğu tespit

edilen 250 veri istatistiksel analiz için değerlendirilmeye alınmıştır. Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında aşağıdaki formüller uygulanmıştır.

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1) + t^2pq}$$

Burada: N evren büyüklüğünü (7000),

n belirlenmesi hedeflenen örneklem büyüklüğünü (240),

p incelenen olayın görülüş sıklığını (0,8),

q incelenen olayın görülmeşiş sıklığını (0,2)

t belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer (1,96)

d olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen duyarlık (0,05) ifade etmektedir (Çingı, 1990).

Tablo 1 de araştırmaya katılan ebeveynlerin demografik özelliklerine ilişkin değerler verilmiştir.

Tablo 1

Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Anne	217	86,8
	Baba	33	13,2
	Toplam	250	100,0
Yaş	18-30 yaş arası	69	27,6
	30-40 yaş arası	156	62,4
	40 yaş ve üstü	25	10,0
	Toplam	250	100,0
Öğrenim Durumu	İlkokul mezunu	39	15,6
	Ortaokul-lise mezunu	128	51,2
	Üniversite mezunu	83	33,2
	Toplam	250	100,0
Meslek	Ev hanımı	167	66,8
	Kamu görevlisi	42	16,8
	Özel sektör	41	16,4
	Toplam	250	100,0
Aile Türü	Çekirdek	223	89,2
	Geniş	27	10,8
	Toplam	250	100,0

Tablo 1’de ki bilgilere göre, araştırmaya katılan ebeveynlerin %86,8’i anne, % 13,2’si ise babadır. Ebeveynlerin % 27,6’sının 18-30 yaş arasında, %62,4’ünün 30-40 yaş arasında ve %10’nun ise 40 yaş ve üzerinde oldukları görülmektedir. Ebeveynlerin eğitim durumlarına bakıldığında; %15,6’sının ilkokul mezunu, %51,2’sinin ortaokul-lise mezunu, %33,2’sinin de üniversite mezunu oldukları görülmektedir. Ayrıca ebeveynlerin %66,8’i ev hanımı, %16,8’i kamu görevlisi ve %16,4’ü ise özel sektörde çalışmaktadır. Ebeveynlerin %89,2’si çekirdek aileye sahipken, %10,8’i ise geniş aileye sahiptir.

Araştırmaya katılan çocukların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2

Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Değişkenler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	128	51,2
	Erkek	122	48,8
	Toplam	250	100,0
Yaş	48-60 Ay	26	10,4
	60-72 Ay	224	89,6
	Toplam	250	100,0
Kardeş sayısı	Tek çocuk	55	22,0
	2 kardeş	144	57,6
	3 kardeş	41	16,4
	4 kardeş ve fazlası	10	4,0
	Toplam	250	100,0
Doğum sırası	İlk çocuk	114	45,6
	Ortanca	30	12,0
	Son çocuk	106	42,4
	Toplam	250	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin %51,2'sinin çocuklarının kız, %48,8'inin ise erkek olduğu görülmektedir. Ayrıca çocukların %10,4'ü 48-60 ay aralığında, %89,6'sı ise 60-72 ay aralığındadır. Kardeş sayılarına bakıldığında çocukların, %22,0'si tek çocuk, %57,6'sı 2 kardeş, %16,4'ü 3 kardeş ve %4'ü 4 kardeş ve fazlasına sahiptir. Çocukların doğum sırasına bakıldığında %45,6'sı ilk çocuk, %12'si ortanca ve %42,4'ü ise son çocuktur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada ebeveynlerin öz yeterliklerini belirlemek için 'Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği' ve öfke düzeylerini belirlemek için 'Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği' ile ebeveynlerin demografik özelliklerini belirlemek için 'Ebeveyn Bilgi Formu' kullanılmıştır. Çocukların öz düzenleme beceri düzeylerini belirlemek için 'Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği' ve çocukların demografik özelliklerini belirlemek için 'Çocuklar İçin Bilgi Formu' kullanılmıştır.

Ebeveyn ve çocuğa ait ölçek bir arada veri seti oluşturularak veriler SPSS paket programına girilmiş ve bu şekilde analiz edilmiştir.

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği

Ölçeğin temel yapısı oluşturulurken Whitebread ve arkadaşları (2009) ve Eisenberg vd. (2010) tarafından ortaya konulan kavramsal tanımların üzerine yapılandırılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine iki temel kategori belirlenmiştir. Bu kategorilerden ilki; çaba gerektiren kontrol becerileri adı altında ele alınan, öz kontrol ve dikkat kontrolü becerileridir. İkincisi ise zihinsel düzenleme becerilerini içeren ve Whitebread ve arkadaşları (2009) tarafından açıklanan şekliyle zihinsel düzenleme becerileri boyutudur. Zihinsel düzenleme kategorisi altında planlama becerileri, süreci takip becerileri, eylem kontrolü becerileri, değerlendirme ile duygu ve motivasyonel düzenleme becerileri bulunmaktadır. Bu incelemeden sonra öz kontrol ve dikkat kontrol becerileri ve zihinsel düşünme becerileri kategorileri altında yer alan, 52 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Yazılan maddelerin bir kısmında maddeyi açık hale getirmek için örnekler bulunmaktadır. Bazı maddeler ise ters olarak kodlanan maddeler şeklinde yapılandırılmıştır. Ölçek beşli likert tipi modele uygun şekilde tasarlanmıştır (Bayındır ve Ural, 2016, s.124).

Maddeler oluşturulduktan sonra öz düzenleme alanında çalışmaları bulunan uzman kişilere gönderilmiştir. Uzmanlardan her bir madde için dönüt vermeleri (uygun, kaldırılmalı, düzeltilmeli) istenmiştir. Kapsam geçerlik oranı düşük olan 9 madde ölçekten çıkarılmış ve uzman görüşünden sonra ölçeğin yeni şekli 43 madde olarak belirlenmiştir (Bayındır ve Ural, 2016, s.124).

Ölçekteki maddeler, “kesinlikle doğru”, “doğru”, “kısmen doğru”, “doğru değil” ve “kesinlikle doğru değil” şeklinde belirtilen beşli dereceleme şeklinde düzenlenmiştir. 5 kesinlikle doğruyu ifade ederken, 1, kesinlikle doğru değil ifade etmektedir. Oluşturulan nihai ölçek, seçilen 447 çocuk için, anaokulu öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğini sağlayabilmek amacıyla temel bileşenler analizine dayalı olarak açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır (Bayındır ve Ural, 2016, s.124).

2014-2015 eğitim öğretim yılında orta sosyoekonomik düzeydeki gönüllülük esasına dayanan 31 çocuktan oluşan grup ölçüt geçerliliği ve test tekrar test çalışmasına dahil edilmiştir. Bu 31 çocuğa ölçüt geçerliliği için uygulanan Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği araştırmacı tarafından birebir uygulanmıştır. Uzmanlardan alınan değerlendirmeler sonunda, tüm ölçek için hesaplanan

Kapsam Geçerlik Ölçütü (KGI) 0.78 olarak bulunmuştur. Ölçekte faktör analizi yapıldıktan sonra bazı maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Çıkarılan maddeler sonucunda ölçekte 33 madde kalmıştır bu maddeleri ise iki faktör altında toplayıp birinci faktöre düzenleme

becerileri ve ikinci faktöre ise kontrol becerileri adı verilmiştir. Ölçeğin 1. Faktörü 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 20, 21, 22, 25, 26, 29, 35, 36 ve 42. maddelerinden oluşmakta, 2. Faktörü ise 5, 6, 13, 23, 27, 28, 33, 34, 37, 39, 40 ve 43. maddelerinden oluşmaktadır. Ölçeğin oluşturan 33 maddeye ilişkin güvenirlik katsayısı (α) 0.96 olarak belirlenmiştir ($p < .001$). Madde toplam korelasyonlarına bakıldığında 0.34 ile 0.75 arasında değiştiği görülmektedir. Düzenleme Becerileri faktörünün 21 maddeye ilişkin güvenirlik katsayısı .96 olarak belirlenmiştir. Madde toplam korelasyonlarına bakıldığında .57 ve .79 arasında değiştiği görülmektedir. İkinci faktör olan ve 12 maddeden oluşan Kontrol Becerileri için ise güvenirlik katsayısı .91 olarak belirlenmiş; maddelerin toplam korelasyonlarının ise .55 ile .74 arasında değiştiği belirlenmiştir. Hem genel ölçek incelendiğinde, hem de tek tek faktör bazında, tüm maddelerin madde toplam korelasyonu kabul edilebilir değer olan .25'in üzerinde olup, herhangi bir test maddesinin çıkması iç tutarlılık ölçütü Cronbach alphası artırmamaktadır (Bayındır ve Ural, 2016, s.128).

“Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” için aradan geçen süre göz önüne alınarak bu çalışmada yeniden geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Geçerlik çalışması için ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması yapılmış olan uyarlama formu göz önüne alınarak, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA'ya başlamadan önce test edilmesi gereken varsayımlar bulunmaktadır. Bunun için ilk olarak araştırma örnekleminin faktör analizi yapmak için uygun olup olmadığını değerlendirmede KMO katsayısı ve Bartlett küresellik testi hesaplanmıştır (Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Örneklem büyüklüğünü faktör analizine uygun olması için KMO değerinin 0,50'nin üstünde ve Bartlett testinin anlamlı çıkması gerekir (Büyüköztürk, 2006; Field, 2005; Tabachnick ve Fidell, 2013). Yapılan analizler sonucunda KMO değeri 0,84 ve Bartlett testi anlamlı çıkmıştır ($\chi^2 = 5087,746$; $p = 0,00 < 0,05$). KMO değerinin 0,93 çıkması değişkenlerin faktör analizi için çok iyi örneklem büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir (Leech vd., 2005). Ayrıca Bartlett testinin anlamlı çıkması verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini göstermektedir. Buna göre örneklemin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür.

DFA'nın bir diğer varsayımlarından biri olan çok değişkenli uç değer için Mahalonobis uzaklıkları hesaplanmış ve çok değişkenli uç değer olmadığı görülmüştür. Daha sonra ölçeği oluşturan maddeler arasında çoklu bağlantı problemi olup olmadığını kontrol etmek

için, maddeler arasındaki doğrusal ilişkiye bakılmalıdır. Eğer maddeler arasındaki korelasyon 0,7 ile 1,00 arasında olursa çoklu bağlantı problemi var demektir. Ölçek maddeleri arasındaki pearson korelasyonlarına bakılmış ve 0,70' in üzerinde korelasyon değeri olmadığı görülmüştür. Böylece ölçekte çoklu bağlantı problemi olmadığı anlaşılmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi ile ilgili varsayımların sağlanmasının ardından analize geçilmiştir. DFA'da model parametrelerinin tahmin edilmesinde en çok olabilirlik kestirim yöntemi kullanılmıştır. Model-veri uyumunun test edilmesine ilişkin olarak en sık kullanılan indeksler χ^2/sd , RMSEA, SRMR, GFI, CFI, NFI ve NNFI'dir. Hesaplanan χ^2/sd oranının 5'ten küçük olması, GFI değerinin 0,90'dan yüksek olması, SRMR ve RMSEA değerlerinin ise 0,05'den düşük çıkması, model-veri uyumu için ölçüt olarak kabul edilmektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Marsh ve Hocevar, 1988). Bununla birlikte, GFI'nin 0,85'ten büyük çıkması, SRMR ve RMSEA değerlerinin 0,10'dan düşük olması model veri uyumu için kabul edilebilir alt sınırlar olarak değerlendirilmektedir (Anderson ve Gerbing, 1984; Cole, 1987; Marsh, Balla, ve McDonald, 1988). CFI, NFI ve NNFI değerlerinin ise 0,95'in üzerinde olması çok iyi bir uyumu, 0,90-0,95 olması ise kabul edilebilir bir uyumu göstermektedir (Sümer, 2000). Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'ne ilişkin elde edilen model uyum indeks değerleri Tablo 3'de gösterilmektedir.

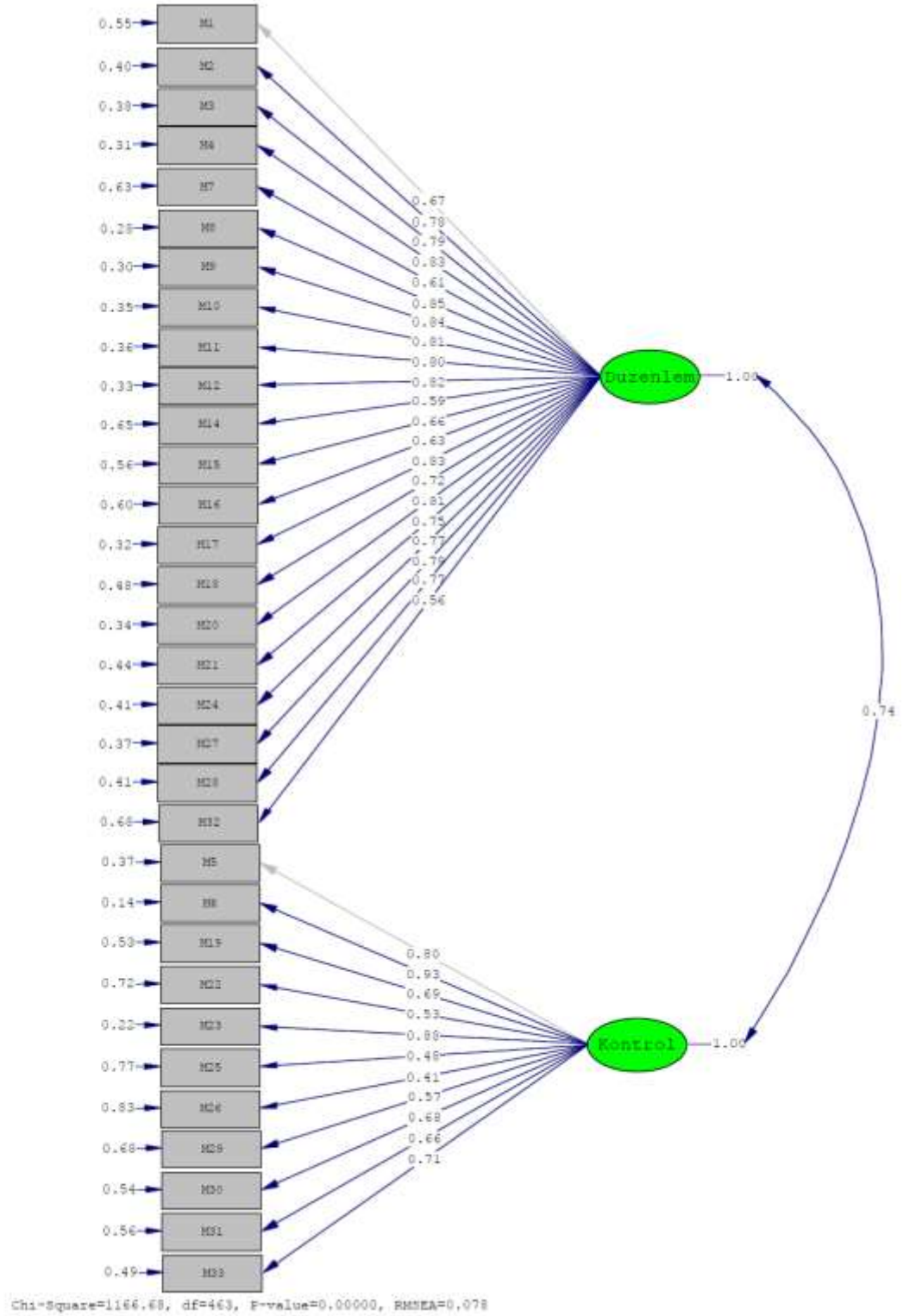
Tablo 3

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Uyum İndeksleri ve Uyum İndekslerinin Kabul Sınırları

Uyum İndeksleri	Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Sınır Değerler
χ^2/sd	2,51	≤ 5
RMSEA	0,07	$\leq 0,05$ veya $0,05 \leq RMSEA \leq 0,10$
SRMR	0,08	$\leq 0,10$
GFI	0,98	$\geq 0,80$
CFI	0,98	$\geq 0,90$
NFI	0,96	$\geq 0,90$
NNFI	0,97	$\geq 0,90$

Tablo 3'deki model – veri uyumuna ilişkin indeks değerlerinin tamamı dikkate alındığında, iyilik uyum değerlerinin ölçüt değerleri karşıladıkları görülmüştür. Öz Düzenleme Becerileri Ölçeğinin model veri uyumunun sağlandığı görülmektedir. Kurulan ölçme

modeline ilişkin elde edilen yol diyagramı ve maddelerin faktör yük değerleri Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Öz düzenleme becerileri ölçeğinin faktör yapısına ilişkin tanımlanan ölçme modeli

Şekil 2'ye bakıldığında, maddelerin faktör yük değerleri 0,53-0,85 arasındadır. Ayrıca hata varyans değerleri de 0,14-0,83 arasındadır. Başka bir deyişle maddelerin faktör yük değerleri $\lambda=0,30$ 'dan yüksek ve hata değerlerinin $\varepsilon= 0,90$ 'dan düşük çıktığı görülmüştür. Maddelerin faktör yük değerlerinin 0,30'dan yüksek ve hata varyanslarının ise 0,90'dan düşük olması maddelerin ölçülmek istenen özelliği ölçebildiklerini göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Dolayısıyla maddelerin hata varyanslarının düşük ve faktör yük değerlerinin ise yüksek olduğu yorumu yapılabilir. Elde edilen tüm bu sonuçlara göre, ölçme modelinin ilgili veriye iyi ve yeterli düzeyde uyum sergilediğini ve modelde yer alan maddelerin ilgili faktörleri iyi temsil ettikleri yorumu yapılabilir. Böylece araştırma kapsamında kullanılan Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nin geçerliği sağlanmış olur.

Ölçeklere ilişkin güvenirlik hesaplamalarında sıklıkla Cronbach α katsayısı kullanılmaktadır. Genellikle Cronbach α katsayısı kullanılmasına rağmen, α katsayısı ölçümlerin paralel, eşdeğer veya eş biçimli olduğu zaman doğru sonuçlar vermektedir. Buna karşılık ölçümler konjenerik olduğu zaman α katsayısı yanlış güvenirlik kestirimleri vermektedir (Alwin, 1976; DeVellis, 2003; Feldt ve Qualls, 1996; Jöreskog, 1971; Lucke, 2001; Zinbarg, Revelle, Yovel ve Li, 2005). Açık bir şekilde ifade edilirse, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda maddelere ilişkin faktör yükleri eşit olduğu zaman bu tür maddeler paralel, eşdeğer ve/veya eş biçimli olarak adlandırılmaktadır. Fakat ölçek maddelerine ilişkin faktör yük değerleri eşit değilse bu tür maddeler konjenerik ölçümler olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda α güvenirlik katsayısı gerçek güvenirliğin altında değerler üretmektedir (Lucke, 2005). Bu nedenle maddelere ilişkin faktör yük değerlerinin ve özgül varyansların eşit olmadığı durumlarda Cronbach α yerine McDonald's ω güvenirlik katsayısının hesaplanması gerekir (Zinbarg vd., 2005). McDonald's ω güvenirlik katsayısı, maddelerin faktör yüklerinin toplamının karesinin, faktör yükleri toplamının karesi ile özgül varyansların toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Yurdugül, 2006).

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda maddelere ilişkin elde edilen faktör yük değerlerinin farklı olduğu görülmüştür. Bu nedenle Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nin güvenirliğinin hesaplanmasında McDonald's ω güvenirlik katsayısının kullanılmasına karar verilmiştir. Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nin faktörlerine ve ölçek toplam

puanına ilişkin elde edilen McDonald's ω güvenilirlik katsayıları Tablo 4'de gösterilmektedir.

Tablo 4.

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeğinin McDonald ω Katsayıları

Faktör Adı	ω Değeri
Düzenleme Becerileri	0,96
Kontrol Becerileri	0,90
Ölçek Toplam	0,97

Kline (1999)'a göre, 0,80 güvenilirlik katsayısının ölçümlerin güvenilirliği için uygun olduğunu belirtmesine rağmen 0,70 değerinden yüksek olan değerlerinde güvenilirlik için yeterli olduğu görüşünü savunmaktadır. Buna göre Tablo 4'deki değerler incelendiğinde faktörlerin ve ölçeğin geneline ilişkin güvenilirlik kestirimlerinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Çocuklar İçin Bilgi Formu

Araştırmada veri toplama aracı olarak, çocukların özelliklerini belirlemek için, araştırmacı tarafından geliştirilen "Çocuklar İçin Bilgi Formu" kullanılmıştır. Formda çocuğun adı, yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, devam ettiği okul öncesi kurumunun türü, var olabilecek gelişimsel sorunu ile ilgili bilgileri içeren sorulara yer verilmiştir.

Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği

Priscilla K. Coleman ve Katherine H. Karraker tarafından 2000 yılında geliştirilen Self – Efficacy for Parenting Tasks Index adlı ölçeğinin (Cronbach $\alpha = ,91$) 2010 yılında Kotil tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye çevirisi yapılmış ve gelişim psikolojisi alanından 3 uzmanın ve 1 dil eğitimi uzmanının görüşü alınmıştır (Kotil,2010,s.57).

Ölçekte bulunan 36 maddeden hangilerinin işlediğini belirlemek için madde toplam test korelasyonlarına bakılmıştır. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır. Madde-toplam test korelasyonlarına göre korelasyon değerlerinin 0,29 ile 0,56 arasında değiştiği ve tüm maddelerin toplam puanla $p<.01$ düzeyinde ilişkili buldukları tespit edilmiştir (Kotil,2010,s.58).

Ölçekte yer alan maddelerin kişileri ne derece ayırt ettiğini öğrenmek için düzeltilmiş madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Toplam puana göre belirlenmiş üst %27 ve alt %27'lik grupların madde puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için t testi kullanılmıştır. Alt-üst grup ortalamaları farkına dayalı madde analizi (iç tutarlılık ölçütüne dayalı madde analizi) tekniğinin uygulanmasından sonucunda maddelerin tümü açısından alt ve üst çeyrekler arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Buradan da ölçekte yer alan tüm maddelerin alt ve üst çeyrekler arasında ayırt edici olduğu saptanmıştır (Kotil, 2010, s.59).

Ölçülmesi amaçlanan ebeveyn öz yeterliğinin birden daha çok boyutta toplanabilecek çeşitliliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden araştırma grubunun ölçek formunda yer alan 36 maddeden aldıkları madde puanları açıklayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin örnekleme yeterlik katsayısı 0,776 olarak bulunmuştur. Bartlett testi değeri de 1332,733 ($p < .0001$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara bakılarak iki test sonucunun da faktör analizi için yeterli olduğu görülmüştür. Yapı geçerliğini belirlemek için uygulanan Temel Bileşenler Analizi uygulanmıştır. Bu analizde öz değer (eigen value) 1 olarak kabul edilmiş ve analiz sonucunda 5 faktör elde edilmiştir. Ölçekte yer alan maddelerin öz değeri 1'den büyük 5 faktörde toplandığı, en düşük yük değerinin 0.430 olduğu görülmüştür (Kotil, 2010, s.59).

Bir maddenin ölçekte kalabilmesi için madde toplam, madde kalan ve ayırdedicilik tekniklerinden hiç olmazsa birinde anlamlı sonuç alınması gerekmektedir. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'nin maddelerinin hepsi bu özelliğe sahiptir. Bu sonucunda yapılan madde analizinde tüm maddelerin ölçek kapsamında kalmasına karar verilmiştir (Kotil, 2010, s.60)

Faktör analizi sonucunda belirlenen 5 faktör birlikte varyansın % 55,14'ünü açıklamaktadır. Birinci faktör varyansa en yüksek katkıda bulunmaktadır. Faktörlerin varyansa katkıları sırasıyla % 12,36, % 12,24, % 11,77, % 10,30 ve % 8,45 şeklindedir (Kotil, 2010, s.61).

Yapılan analizler sonucunda oluşturulan 5 faktöre verilen isimler verilmiştir. Her faktördeki madde sayısı ve örnek maddeler şöyledir:

Faktör 1 (4 madde): Faktörde yer alan maddeler: 1, 2, 9 ve 11. İncelenen İçeriğe Göre Faktörün adı: *İlgi*

- *Çocuğumun okul eğitimi ile olabildiğince ilgiliyim.*

- *Çocuğuma oyun oynayabileceği olanaklar yaratmakta kendimi yeterli buluyorum.*

Faktör 2 (5 madde): Faktörde yer alan maddeler: 3, 8, 13, 15 ve 17. İncelenen İçeriğe Göre Faktörün adı: *Disiplin*

- *Çocuğuma yeterince disiplin sağlayabilen biriyim.*

- *Çocuğumdan bir şey yapmasını istediğimde beni hiç dinlemediğini hissediyorum.*

Faktör 3 (4 madde): Faktörde yer alan maddeler: 5, 7, 12 ve 20. İncelenen İçeriğe Göre Faktörün adı: *Bakım*

- *Çocuğumun ihtiyacı olduğu anda tıbbi yardım almasını sağlarım.*

- *Ben kesinlikle çocuğuma yeterince şefkatle bakan bir anne / babayım.*

Faktör 4 (4 madde): Faktörde yer alan maddeler: 4, 6, 10 ve 14. İncelenen İçeriğe Göre Faktörün adı: *Katılım*

- *Çocuğumun serbest zaman etkinliklerine katılmam.*

- *Çocuğumun hoşça vakit geçirmesini sağlamak için yeterince uğraşmıyorum (Kotil,2010, s.62).*

Faktör 5 (3 madde): Faktörde yer alan maddeler: 16, 18 ve 19 İncelenen İçeriğe Göre Faktörün adı: *Sağlık*

- *Çocuğum hasta olduğunda ona bakmakta çok becerikli değilimdir.*

20 maddeden oluşan ölçeğin güvenirliğini belirlemek için hesaplanan Cronbach α katsayısının değeri ,787 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için de Cronbach α değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirliğini test etmek için 100 kişilik gruba 15 gün arayla ölçek tekrar uygulanmıştır. Daha sonra toplam puan ve faktörler için devamlık katsayıları hesaplanmıştır. Toplam puan için devamlık katsayısı $r= 0,934$ ($N=100$, $p<.001$) olarak bulunmuştur. Faktörler için ise güvenirlik katsayıları, ilgi $r= 0,810$ ($N=100$, $p<.001$); disiplin $r=0.94$ ($N=100$, $p<.001$); bakım $r= 0,752$ ($N=100$, $p<.001$); katılım $r= 0,886$ ($N=100$, $p<.001$); sağlık $r= 0,940$ ($N=100$, $p<.001$) olarak bulunmuştur (Kotil, 2010, s.63).

“Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği” için aradan geçen süre göz önüne alınarak çalışmamızda yeniden geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Geçerlik çalışması için ölçeğin Türkçeye uyarlaması yapılmış olan uyarlama formu göz önüne alınarak, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA’ya başlamadan önce test edilmesi gereken varsayımlar bulunmaktadır. Bunun için ilk olarak araştırma

örneklemine faktör analizi yapmak için uygun olup olmadığını değerlendirmede KMO katsayısı ve Bartlett küresellik testi hesaplanmıştır (Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Örneklem büyüklüğünü faktör analizine uygun olması için KMO değerinin 0,50'nin üstünde ve Bartlett testinin anlamlı çıkması gerekir (Büyüköztürk, 2006; Field, 2005; Tabachnick ve Fidell, 2013). Yapılan analizler sonucunda KMO değeri 0,84 ve Bartlett testi anlamlı çıkmıştır ($\chi^2 = 1339,887$; $p = 0,00 < 0,05$). KMO değerinin 0,84 çıkması değişkenlerin faktör analizi için yeterli örneklem büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir (Leech vd., 2005). Ayrıca Bartlett testinin anlamlı çıkması verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlara göre araştırmanın örnekleme faktör analizi yapmak için uygundur. Veri yapısının çok değişkenli uç değerliğini kontrol etmek için Mahalanobis uzaklıkları hesaplanmış ve çok değişkenli uç değer olmadığı görülmüştür. Diğer bir varsayım olan çoklu bağlantı problemi için, maddeler arasındaki doğrusal ilişkiye bakılmalıdır. Eğer maddeler arasındaki korelasyon 0,7 ile 1,00 arasında olursa çoklu bağlantı problemi var demektir. Ölçek maddeleri arasındaki Pearson korelasyonlarına bakılmış ve 0,70'in üzerinde korelasyon değeri olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla ölçekteki maddeler arasında çoklu bağlantı problemi olmadığı anlaşılmıştır.

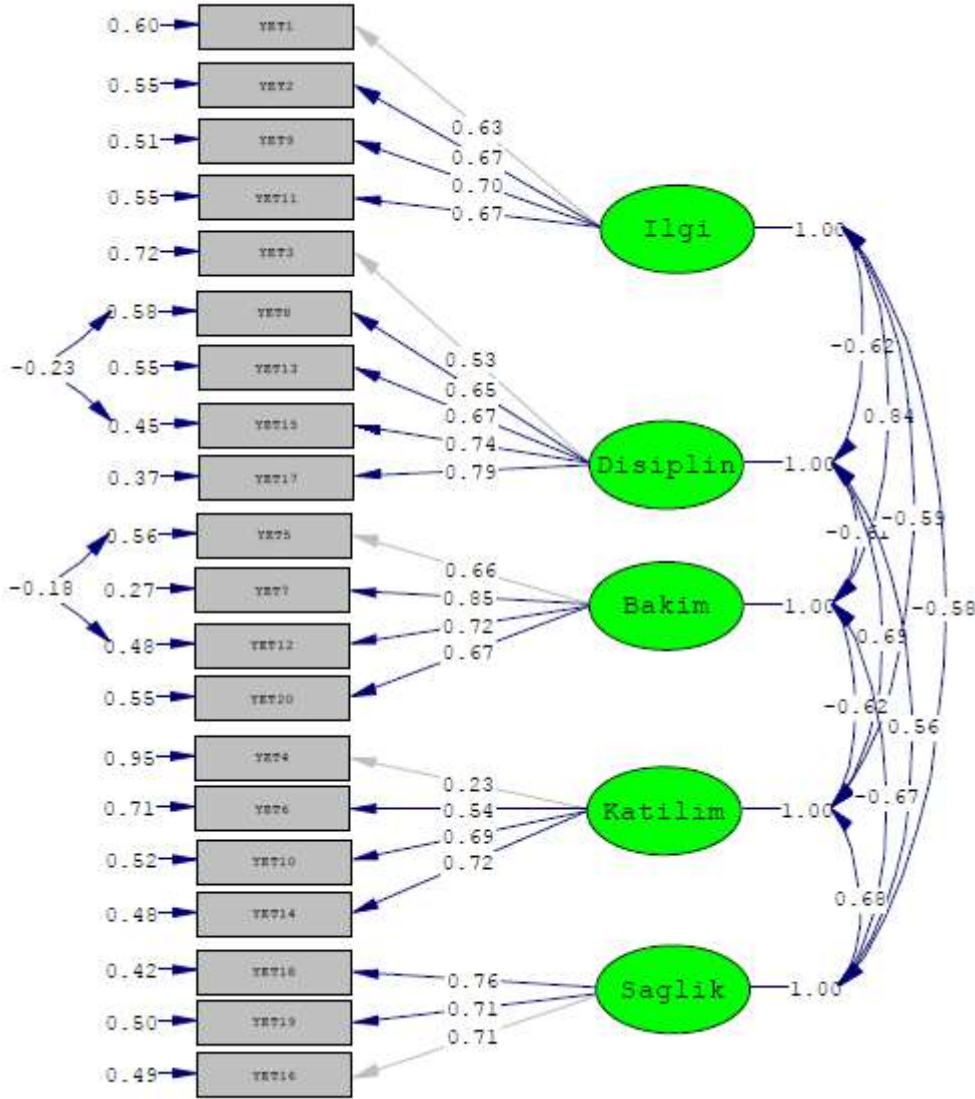
Doğrulayıcı faktör analizi ile ilgili varsayımların sağlanmasının ardından analize geçilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde model parametrelerinin tahmininde en çok kullanılabilirlik kestirim yöntemi kullanılmıştır. Model-veri uyumunun test edilmesine ilişkin olarak en sık kullanılan indeksler χ^2/sd , RMSEA, SRMR, GFI, CFI, NFI ve NNFI'dir. Hesaplanan χ^2/sd oranının 5'ten küçük olması, GFI değerinin 0,90'dan yüksek olması, SRMR ve RMSEA değerlerinin ise 0,05'den düşük çıkması, model-veri uyumu için ölçüt olarak kabul edilmektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Marsh ve Hocevar, 1988). Bununla birlikte, GFI'nin 0,85'ten büyük çıkması, SRMR ve RMSEA değerlerinin 0,10'dan düşük olması model veri uyumu için kabul edilebilir alt sınırlar olarak değerlendirilmektedir (Anderson ve Gerbing, 1984; Cole, 1987; Marsh, Balla, ve McDonald, 1988). CFI, NFI ve NNFI değerlerinin ise 0,95'in üzerinde olması çok iyi bir uyumu, 0,90-0,95 olması ise kabul edilebilir bir uyumu göstermektedir (Sümer, 2000). Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'ne ilişkin elde edilen model uyum indeks değerleri Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5

Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Uyum İndeksleri ve Uyum İndekslerinin Kabul Sınırları

Uyum İndeksleri	Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Sınır Değerler
χ^2 / sd	1,23	≤ 5
		$\leq 0,05$
RMSEA	0,03	veya $0,05 \leq RMSEA \leq 0,10$
SRMR	0,06	$\leq 0,10$
GFI	0,87	$\geq 0,80$
CFI	0,99	$\geq 0,90$
NFI	0,96	$\geq 0,90$
NNFI	0,99	$\geq 0,90$

Tablo 5 incelendiğinde model – veri uyumuna ilişkin değerlerin tamamı dikkate alındığında, kurulan modelin iyilik uyum değerlerinin ölçüt değerlerini karşıladıkları görülmüştür. Ölçeği oluşturan maddelerin ebeveyn öz yeterlik ölçeğini ölçebildiği kabul edilebilir gözükmemektedir. Ölçme modeline ilişkin yol diyagramı ve maddelerin faktör yük değerleri Şekil 3’de sunulmuştur.

Şekil 3. Ebeveyn öz yeterlik ölçeğinin faktör yapısına ilişkin tanımlanan ölçme modeli

Şekil 3'e bakıldığında YET4 maddesinin faktör yük değeri 0,23 ve hata varyansının ise 0,95 olduğu görülmektedir. Bu madde uzmanlar tarafından tartışılmış ve ölçek için önemli bir madde olduğu göz önüne alınarak analizde kalmasına karar verilmiştir. Diğer maddelerin faktör yük değerleri incelendiğinde ise faktör yük değerleri 0,53-0,85 arasındadır. Ayrıca hata varyans değerleri de 0,27-0,72 arasındadır. Yani diğer maddelerin faktör yük değerleri $\lambda=0,30$ 'dan yüksek ve hata değerlerinin $\epsilon=0,90$ 'dan düşük çıktığı görülmüştür. Maddelerin faktör yük değerlerinin 0,30'dan yüksek ve hata varyanslarının ise 0,90'dan düşük olması maddelerin ölçülmek istenen özelliği ölçebildiklerini göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Dolayısıyla maddelerin hata varyanslarının düşük ve faktör yük değerlerinin ise yüksek olduğu yorumu yapılabilir. Elde edilen tüm bu sonuçlara göre,

ölçme modelinin ilgili veriye iyi ve yeterli düzeyde uyum sergilediğini ve modelde yer alan maddelerin ilgili faktörleri iyi temsil ettikleri yorumu yapılabilir.

Ölçeklere ilişkin güvenilirlik hesaplamalarında sıklıkla Cronbach α katsayısı kullanılmaktadır. Genellikle Cronbach α katsayısı kullanılmasına rağmen, α katsayısı ölçümlerin paralel, eşdeğer veya eş biçimli olduğu zaman doğru sonuçlar vermektedir. Buna karşılık ölçümler konjenerik olduğu zaman α katsayısı yanı sıra güvenilirlik kestirimleri vermektedir (Alwin, 1976; DeVellis, 2003; Feldt ve Qualls, 1996; Jöreskog, 1971; Lucke, 2001; Zinbarg, Revelle, Yovel ve Li, 2005). Açık bir şekilde ifade edilirse, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda maddelere ilişkin faktör yükleri eşit olduğu zaman bu tür maddeler paralel, eşdeğer ve/veya eş biçimli olarak adlandırılmaktadır. Fakat ölçek maddelerine ilişkin faktör yük değerleri eşit değilse bu tür maddeler konjenerik ölçümler olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda α güvenilirlik katsayısı gerçek güvenirlüğün altında değerler üretmektedir (Lucke, 2005). Bu nedenle maddelere ilişkin faktör yük değerlerinin ve özgül varyansların eşit olmadığı durumlarda Cronbach α yerine McDonald's ω güvenilirlik katsayısının hesaplanması gerekir (Zinbarg vd., 2005). McDonald's ω güvenilirlik katsayısı, maddelerin faktör yüklerinin toplamının karesinin, faktör yükleri toplamının karesi ile özgül varyansların toplamına bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Yurdugül, 2006).

Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda maddelere ilişkin elde edilen faktör yük değerlerinin farklı olduğu görülmüştür. Bu nedenle Ebeveyn Öz Yeterlik ölçeğinin güvenirlüğünün hesaplanmasında McDonald's ω güvenilirlik katsayısının kullanılmasına karar verilmiştir. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği' nin faktörlerine ve ölçek toplam puanına ilişkin elde edilen McDonald's ω güvenilirlik katsayıları Tablo 4'de gösterilmektedir.

Tablo 6

Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeğinin McDonald ω Katsayıları

Faktör Adı	ω Değeri
İlgi	0,78
Disiplin	0,81
Bakım	0,82
Katılım	0,64
Sağlık	0,77
Ölçek Toplam	0,94

Kline (1999)'a göre, 0,80 güvenilirlik katsayısının ölçümlerin güvenilirliği için uygun olduğunu belirtmesine rağmen 0,70 değerinden yüksek olan değerlerinde güvenilirlik için yeterli olduğu görüşünü savunmaktadır. Buna göre Tablo 4'deki değerler incelendiğinde Katılım faktörüne ilişkin ω değerinin 0,70'den düşük ve diğer faktörler ile ölçek toplamına ilişkin ω değerlerinin ise 0,70'den yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara "Katılım" faktörü hariç diğer faktörlerin ve ölçeğin geneline ilişkin güvenilirlik kestirimlerinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Ölçeği; Spielberger, Jacobs, Russel ve Carne (1983) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlamasını Özer A. tarafından yapılmıştır. 34 maddeden oluşan ölçek öfkeyi ölçmektedir. Öfkenin 4 alt bölümü 89 vardır. Bunlar, öfke kontrol, öfke içe yönelmiş, öfke dışa yönelmiş ve sürekli öfkedir. 34 maddenin 10 maddesi sürekli öfkeyi, 8 maddesi içe yönelmiş öfkeyi, 8 maddesi dışa yönelmiş öfkeyi, 8 maddesi kontrol edilen öfkeyi ölçmektedir. Sürekli öfkeyi 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 numaralı maddeler, içe yönelmiş öfkeyi 13-15-16-20-23-26- 27-31 numaralı maddeler, dışa yönelmiş öfkeyi 17-19-22-24-29-32-33 numaralı maddeler, kontrol edilen öfkeyi ölçen maddeler ise; 11-14-18-21-25-28-30-34 numaralı maddelerdir. Uygulayanlardan maddeleri 1(hiç değil) ile 4 (tamamen) arasında puanlamaları istenir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği incelendiğinde; sürekli öfke alt boyutu için Cronbach Alpha katsayısı 0.79, içe yönelmiş öfke boyutu için 0.72, dışa yönelmiş öfke boyutu için 0.78, kontrol edilen öfke boyutu için ise 0.84 olarak hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyonları; sürekli öfke alt boyutu için 0.72, içe yönelmiş öfke boyutu için 0.76, dışa yönelmiş öfke boyutu için 0.72, kontrol edilen öfke boyutu için ise 0.76 bulunmuştur (Tolunay, 2015).

Kıran Esen ve Çelikkaleli (2006) yılında yaptıkları çalışmada araştırma kapsamında toplanan veriler ile yapılan analizde iç tutarlık katsayıları sırasıyla " Sürekli Öfke" boyutu için .79; "Kontrol Altına Alınmış Öfke" boyutu için .84; "Dışa Vurulmuş Öfke" boyutu için .72 ve "Bastırılmış Öfke" boyutu için ise .72 olarak bulunmuştur.

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı ölçeği geliştirildiği tarih ile geçen süre göz önüne alındığında, bu çalışmada da yeniden geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesine karar verilmiştir. Ölçeğin geçerliği için özgün formdaki model yapısı göz önüne alınarak DFA

yapılmıştır. Güvenirliği için ise McDonald ω güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine geçmeden önce gerekli varsayımlar test edilmiştir.

Çalışmadaki verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett küresellik testleri ile sınanmıştır (Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Yapılan analizler sonucunda KMO değeri 0,85 ve ve Bartlett testi anlamlı çıkmıştır ($\chi^2 = 2289,080$; $p = 0,00 < 0,05$). KMO değerinin 0,85 bulunması ve Barlett testinin anlamlı olması örneklemin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Leech vd., 2005). Çok değişkenli uç değer varsayımı için çok Mahalonobis uzaklıkları hesaplanmış ve çok değişkenli uç değer olmadığı tespit edilmiştir. Çoklu bağlantı problemi içinde maddeler arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre maddeler arasındaki pearson korelasyon değerlerinin 0,70' in üzerinde olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla maddeler arasında çoklu bağlantı problemi olmadığı görülmüştür.

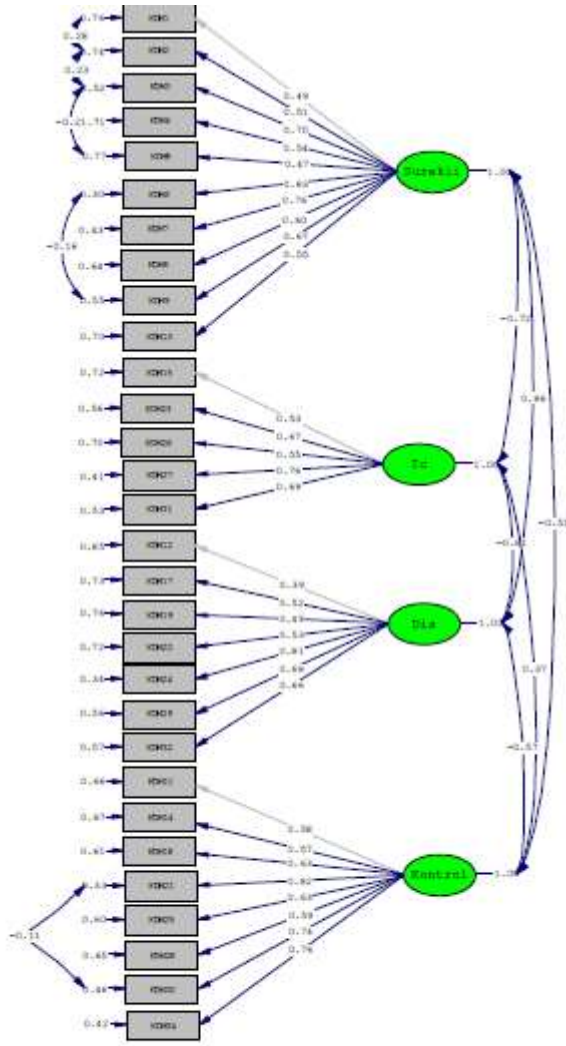
Varsayımların sağlanmasından DFA' ya geçilmiştir. Model parametrelerinin tahmininde en çok olabilirlik kestirim yöntemi kullanılmıştır. Yapılan DFA sonucunda KDM13, KDM16, KDM20 ve KDM33 maddelerine ilişkin elde edilen faktör yük değerlerinin 0,10-0,20 arasında olduğu ve hata varyanslarının ise 0,95'in üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu maddelerin faktör yük değeri için sınır kabul edilen 0,30'dan düşük ve hata varyanslarının ise 0,90'dan yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre bu maddelerin ölçülmek istenen yapının iyi birer temsilcisi olmadığı düşünülerek analiz dışı bırakılmıştır. Dört maddenin atılması ile geriye kalan 30 madde ile yeniden DFA yapılmıştır. Yeniden yapılan DFA sonucunda maddelerin faktör yük değerleri 0,30'dan büyük ve hata varyanslarının ise 0,90'dan küçük olduğu görülmüştür. DFA sonucunda model-veri uyumunun test edilmesine ilişkin olarak χ^2/sd , RMSEA, SRMR, GFI, CFI, NFI ve NNFI idenkslerinden yararlanılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda elde edilen uyum indeks değerleri Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Uyum İndeksleri ve Uyum İndekslerinin Kabul Sınırları

Uyum İndeksleri	Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği	Sınır Değerler
χ^2/sd	1,55	≤ 5
		$\leq 0,05$
RMSEA	0,05	veya $0,05 \leq RMSEA \leq 0,10$
SRMR	0,08	$\leq 0,10$
GFI	0,72	$< 0,80$
CFI	0,98	$\geq 0,90$
NFI	0,94	$\geq 0,90$
NNFI	0,98	$\geq 0,90$

Tablo 7 incelendiğinde uyum indeks değerlerinden χ^2/sd 'nin 1,55 olduğu görülmektedir. χ^2/sd 'nin 5'ten küçük olması model veri uyumu için yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Marsh ve Hocevar, 1988). Ayrıca RMSEA değerinin 0,05 olması ve SRMR değerinin de 0,08 olması model veri uyumu için ölçüt kabul edilen 0,10 değerinden küçük olduklarını göstermektedirler. Dolayısıyla RMSEA ve SRMR değerlerinin kabul sınır değerlerini karşıladıkları yorumu yapılabilir (Jöreskog ve Sörbom, 1993; Marsh ve Hocevar, 1988). CFI ile NNFI değerlerinin 0,95'den büyük olması, çok iyi bir uyumu göstermektedir (Sümer,2000). NFI değerinin ise 0,94 olması kabul edilebilir bir uyumu göstermektedir (Sümer,2000). GFI değeri ise 0,72 ise olarak bulunmuştur. GFI değerinin 0,80'den küçük bulunması kabul edilebilir uyum değerini karşılamadığını göstermektedir. Bu sonuç ölçeğin geçerliğini düşürücü bir değerdir. Fakat DFA'da birden fazla uyum indeks değeri kullanıldığı için GFI değerinin ölçüt değeri karşılamamasına rağmen diğer uyum indeks değerlerinin kabul edilebilir sınır değerlerinin bulunması sebebi ile ölçeğin geçerliği sağlanmaktadır. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği'ne ilişkin elde edilen yol diyagramı ve maddelerin faktör yük değerleri Şekil 4'de gösterilmektedir.

Chi-Square=812.11, df=134, P-value=0.0000, RMSEA=0.067

Şekil 4. Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ölçeği faktör yapısına ilişkin tanımlanan ölçme modeli

Şekil 4 incelendiğinde maddelere ilişkin faktör yük değerlerinin 0,39-0,83 arasında olduğu ve hata varyanslarının ise 0,30-0,76 arasında oldukları görülmektedir. Maddelerin faktör yük değerlerinin $\lambda=0,30$ 'dan yüksek olması ve hata değerlerinin ise $\varepsilon=0,90$ 'dan bulunması, maddelerin ölçme geçerliğini sağladıklarını göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Elde edilen tüm bu sonuçlara göre, ölçme modelinin ilgili veriye iyi ve yeterli düzeyde uyum sergilediğini ve modelde yer alan maddelerin ilgili yapıları iyi temsil ettikleri söylenebilir.

Toplam 30 madde ile yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda maddelere ilişkin elde edilen faktör yük değerlerinin birbirinden oldukça farklı oldukları görülmüştür. Maddelerin

faktör yük değerlerinin birbirinden farklı olması dolayısıyla Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği'nin güvenilirliğinin hesaplanmasında McDonald's ω güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır (Zinbarg vd., 2005). Ölçeğin faktörlerine ve ölçek toplam puanına ilişkin elde edilen McDonald's ω güvenilirlik katsayıları Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeğinin McDonald ω Katsayıları

Faktör Adı	ω Değeri
Sürekli Öfke	0,86
İçe Yönelmiş Öfke	0,78
Dışa Yönelmiş Öfke	0,78
Kontrol Edilen Öfke	0,86
Ölçek Toplam	0,95

Tablo 8'deki değerler incelendiğinde ölçek faktörlerinin ve ölçek toplam puanının ω değerinin 0,70'den yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara ölçekteki faktörlerin ve ölçeğin geneline ilişkin güvenilirlik kestirimlerinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir (Kline, 1999).

Ebeveyn Bilgi Formu

Araştırmada veri toplama aracı olarak, ebeveyn özelliklerini belirlemek için, araştırmacı tarafından geliştirilen "Ebeveyn İçin Bilgi Formu" kullanılmıştır. Formda ebeveynin; yaşı, cinsiyeti, öğrenim durumu, mesleği, medeni hali, aile tipi ile ilgili bilgileri içeren sorulara yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen verilerin analizi SPSS programı aracılığı ile yapılmıştır.

İstatistiksel analizlere geçmeden önce uygulanan ölçme araçlarının normallik koşulunu karşılayıp karşılamadıkları test edilmiştir. Bunun için Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği, Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği için elde edilen faktör ve ölçek toplam puanları için normallik testleri yapılmıştır. Normallüğün sınanması için ilk

olarak Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır. Yapılan Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda hiç bir ölçek ve toplam puanları ve faktör puanlarının normal dağılım sergilemediği görülmüştür ($p < .05$). İkinci olarak çarpıklık katsayısının standart hataya bölünmesi ile elde edilecek z istatistiğine bakılmıştır. z istatistiğinin mutlak değerinin $\alpha=.05$ için 1.96'dan küçük olması dağılımın normalden aşırı sapma göstermediği şeklinde yorumlanır (Büyüköztürk, 2017). Her bir ölçek toplam ve faktör puanlarından elde edilen çarpıklık katsayısı ve standart hatası Tablo 9'de gösterilmiştir.

Tablo 9

Ölçeklerin Toplam ve Faktör Puanlarına İlişkin Elde Edilen Çarpıklık Katsayıları ve Standart Hataları

Ölçekler	Çarpıklık Katsayısı	Standart Hata	Durum
Ebeveyn ve Öz Yeterlik Ölçeği			
İlgi Faktörü	-0.833	0.154	5.40 > 1.96
Disiplin Faktörü	0.307	0.154	1.99 > 1.96
Bakım Faktörü	-2.695	0.155	17.38 > 1.96
Katılım Faktörü	0.403	0.154	2.61 > 1.96
Sağlık Faktörü	1.370	0.154	8.89 > 1.96
Ölçek Toplam	0.829	0.156	5.31 > 1.96
Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği			
Sürekli Öfke Faktörü	2.271	0.154	14.74 > 1.96
İçe Yönelmiş Öfke Faktörü	0.494	0.154	3.20 > 1.96
Dışa Yönelmiş Öfke Faktörü	0.998	0.154	6.48 > 1.96
Kontrol Edilen Öfke Faktörü	-0.206	0.154	1.34 < 1.96
Ölçek Toplam	0.580	0.154	3.76 > 1.96
Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği			
Düzenleme Becerileri Faktörü	-0.759	0.154	4.92 > 1.96
Kontrol Becerileri Faktörü	0.293	0.154	1.90 < 1.96
Ölçek Toplam	-0.506	0.154	3.28 > 1.96

Tablo 9'daki bilgilere göre, sadece Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği'nin "Kontrol Edilen Öfke" faktörü ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nin "Kontrol Becerileri" faktörünün çarpıklık katsayısının standart hatasına bölümü 1.96'dan büyüktür. Diğer ölçeklerin faktör ve toplam puanlarının çarpıklık katsayısının standart hatasına oranı 1.96 değerinden büyüktür. "Kontrol Edilen Öfke" ve "Kontrol Becerileri" faktörlerinin histogram ve Q-Q grafikleri incelendiğinde iki faktöründe normal dağılım sergilemediği

görülmüştür. Ayrıca bu iki faktörün Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları da anlamlı bulunmuştur. Dolayısıyla normal dağılım sergilemedikleri yorumu yapılabilir.

Ölçeklerin faktör ve toplam puanlarının dağılımları normal olmamasından kaynaklı olarak verilerin analizinde parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Buna göre ilişkisiz iki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında Mann-Whitney U-testi, ilişkisiz ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında ise Kruskal Wallis istatistiği kullanılmıştır.

Mann-Whitney U-testi, iki ilişkisiz örneklemden elde edilen ölçümlerin birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmede kullanılır. Mann-Whitney U-testi puanların dağılımının normallik varsayımını karşılamadığı çalışmalarda ilişkisiz t-testinin alternatifi olarak kullanılmaktadır. Kruskal Wallis tekniği ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eder. Analizde k tane örneklemin bir bağımlı değişkene ait puanları karşılaştırır. Kruskal Wallis testi normallik varsayımını karşılanmadığı durumda ANOVA'nın alternatifi olarak kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2017).

Ölçeklerdeki faktör puanları ve toplam puanlar normal dağılım sergilemediği için analizlerde Sperman korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Sperman korelasyon katsayısı parametrik olmayan bir istatistik ölçüsüdür ve iki değişken arasındaki bağımlılık, yani korelasyon, ölçüsü olarak bulunup kullanılır (Kendall, 1962). Korelasyonun yorumu çalışılan konu alanı ve değişkenlerin yapısına göre farklılık gösterse de, yorumlama da korelasyon katsayısının işareti dikkate alınmayıp, Guilford (1956)'un belirttiği aşağıdaki kriterlere uyarak yorumlar yapılabilir:

- a. Korelasyon 0,20'den düşükse, değişkenler arasında çok düşük (çok zayıf) bir ilişki vardır.
- b. Korelasyon 0,20 ile 0,40 arasında ise, değişkenler arasında düşük (zayıf) bir ilişki vardır.
- c. Korelasyon 0,40 ile 0,70 arasında ise, değişkenler arasında orta düzeyde bir ilişki vardır.
- d. Korelasyon 0,70 ile 0,90 arasında ise, değişkenler arasında yüksek düzeyde bir ilişki vardır.
- e. Korelasyon 0,90 ve üzeri ise, değişkenler arasında çok yüksek bir ilişki vardır (Akt. Tan, 2016).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın problemi ve araştırma soruları için toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular, araştırma sorularının sırasına uygun olarak tablo ve açıklamalarıyla birlikte verilir bunlara dayalı olarak yorumlar yapılmıştır.

Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeğine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Okul öncesi eğitim alan çocukların öz düzenleme becerilerinin; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı ve doğum sırasına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Okul öncesi eğitim alan çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nden aldıkları puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini incelemek için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 10'de gösterilmektedir.

Tablo 10

Çocukların Cinsiyetlerine Göre Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Düzenleme Becerileri	Kız	128	155,11	19854,00	4018,00	0,00*
	Erkek	122	94,43	11521,00		
Kontrol Becerileri	Kız	128	149,17	19094,00	4778,00	0,00*
	Erkek	122	100,66	12281,00		
Öz Düzenleme Toplam	Kız	128	155,24	19871,00	4001,00	0,00*
	Erkek	122	94,30	11504,00		

* p < 0,05

Tablo 10 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların cinsiyetlerine göre “Düzenleme Becerileri” boyutu puanlarının (U= 4018,00; p=0,00<0,05), “Kontrol Becerileri” boyutu puanlarının (U= 4778,00; p=0,00<0,05) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanlarının (U= 4001,00; p=0,00<0,05) çocukların cinsiyetleri arasında da anlamlı fark bulunmuştur.

Araştırmada cinsiyetler arası öz düzenleme becerilerine bakıldığında kız çocukların erkek çocuklara göre düzenleme becerilerini de kontrol becerilerini de daha etkili şekilde kullandıkları görülmektedir. Toplumdaki çocuk yetiştirme tutumları cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Kız çocuklarını yetiştirirken aileler daha kuralcı ve kontrollü iken erkek çocuklarında daha serbest bir tutum sergilemektedirler. Bu durum kız ve erkek çocuklarının davranış düzenleme becerilerini etkileyebilir. Kız çocuklarının öz düzenleme becerilerinin erkeklere göre daha etkili şekilde kullanmalarının nedeni bu çocuk yetiştirme tutumları olabilir. Literatüre bakıldığında kız çocuklarının öz düzenleme becerilerinin erkek çocuklar göre daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır. (Bidjerano, 2005; Aktan, 2012; Ercoşkun ve Köse, 2014; Şepitçi, 2018). Bu çalışmaların sonuçları da araştırmamı destekler niteliktedir.

Okul öncesi eğitim alan çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği’nden aldıkları puanlarının yaşlarına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini incelemek için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11

Çocukların Yaşlarına Göre Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Faktör	Yaş	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Düzenleme Becerileri	48-60 Ay	26	63,10	1640,50	1289,50	0,00*
	60-72 Ay	224	132,74	29734,50		
Kontrol Becerileri	48-60 Ay	26	61,13	1589,50	1238,50	0,00*
	60-72 Ay	224	132,97	29785,50		
Öz Düzenleme Toplam	48-60 Ay	26	59,96	1559,00	1208,00	0,00*
	60-72 Ay	224	133,11	29816,00		

* p < 0,05

Tablo 11 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların yaşlarına göre “Düzenleme Becerileri” boyutu puanlarının (U= 1289,50; p=0,00<0,05), “Kontrol Becerileri” boyutu puanlarının (U= 1238,50; p=0,00<0,05) ve Öz Düzenleme Becerileri ölçek toplam puanı (U= 1208,00; p=0,00<0,05) ile çocukların yaşları arasında da anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo incelendiği zaman yaşa bağlı olarak öz düzenleme becerilerinde bir artış olduğu görülmüştür. 48-60 ay grubundaki çocukların öz düzenleme becerilerinin 60-72 ay grubundakilere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Yaşın artmasına bağlı olarak çocukların gelişim özelliklerinde ve karşılaştıkları olaylarda artış olması çocukların istenilen yönde tepki vermelerine neden olabilir. Buna bağlı olarak 60-72 ay grubu çocukların 48-60 ay grubundakilere göre öz düzenleme becerilerinin yüksek olmasının sebebi olabilir. Bu konudaki araştırmalara bakıldığında (Fındık Tanrıbuyurdu, 2012 ; Tutkun,Tezel Şahin ve Işıktekiner, 2016; Şepitçi, 2018) araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

Okul öncesi eğitim alan çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nden aldıkları puanlarının kardeş sayılarına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini incelemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 12'de gösterilmektedir.

Tablo 12

Çocukların Kardeş Sayılarına Göre Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Kardeş Sayısı	n	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı fark
Düzenleme Becerileri	Tek Çocuk (1)	55	137,19	3,175	0,29	
	2 Kardeş (2)	144	122,21			
	3 Kardeş (3)	41	129,01			
	4 Kardeş ve fazlası (4)	10	94,15			
Kontrol Becerileri	Tek Çocuk (1)	55	125,11	1,812	0,61	
	2 Kardeş (2)	144	125,36			
	3 Kardeş (3)	41	133,02			
	4 Kardeş ve fazlası (4)	10	98,80			
Öz Düzenleme Toplam	Tek Çocuk (1)	55	133,80	2,855	0,41	
	2 Kardeş (2)	144	123,48			
	3 Kardeş (3)	41	129,18			
	4 Kardeş ve fazlası (4)	10	93,90			

Tablo 12 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların “Düzenleme Becerileri” boyutu puanlarının ($\chi^2= 3,175$; $p=0,29 >0,05$), “Kontrol Becerileri” boyutu puanlarının ($\chi^2= 1,812$; $p=0,61 >0,05$) ve Öz Düzenleme Becerileri ölçek toplam puanlarının ($\chi^2= 2,855$; $p=0,41 >0,05$) çocukların kardeş sayılarına göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir.

Bireyin ilk ilişkileri olan aile ilişkileri, burada kazanacağı deneyimler çocuğun diğer ilişkilerinde ve etkileşimlerinde kullanılarak hayatının tümüne yansıtacaktır (Kıldan, 2014). Çocukların gelişiminde kardeşler de rol oynamaktadır. Büyük kardeşlerin küçüklerle etkileşimi dil ve bilişsel gelişimi desteklemesine yardımcı olmaktadır (Özyürek, 2015). Fakat kardeş sayısının öz düzenleme üzerinde etkisinin olup olmadığına baktığımız zaman yapılan araştırmada çocukların kardeş sayılarının öz düzenleme becerilerine etkisinin olmadığı görülmektedir. Fakat puan ortalamalarına bakıldığında tek çocuk olan ailelerdeki çocukların öz düzenleme becerisinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun sebebi olarak tek çocukla ailenin daha fazla ilgilenmesinden dolayı olabileceği düşünülmektedir. Dört veya daha fazla kardeşi olanların puan ortalamasına bakıldığında da öz düzenleme becerilerinde düşüş olduğu görülmektedir. Bunu sebebi de çocuk sayısının fazla olmasından dolayı çocuklarla yeteri kadar ilgilenilmemesinden kaynaklanabilir.

Okul öncesi eğitim alan çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nden aldıkları puanlarının doğum sıralarına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini incelemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 13'de gösterilmektedir.

Tablo 13

Çocukların Doğum Sıralarına Göre Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Doğum Sırası	n	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı fark
Düzenleme Becerileri	İlk Çocuk (1)	55	138,47	7,175	0,02*	1-2, 1-3
	Ortanca (2)	30	107,05			
	Son Çocuk (3)	106	116,77			
Kontrol Becerileri	İlk Çocuk (1)	55	129,48	7,293	0,02*	1-2, 2-3
	Ortanca (2)	30	92,12			
	Son Çocuk (3)	106	130,67			
Öz Düzenleme Toplam	İlk Çocuk (1)	55	135,69	6,678	0,03*	1-2,
	Ortanca (2)	30	98,48			
	Son Çocuk (3)	106	122,18			

* p < 0,05

Tablo 13 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların “Düzenleme Becerileri” boyutu puanlarının çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmektedir ($\chi^2= 7,175$; p= 0,02 < 0,05). Kruskal Wallis H testinin anlamlı çıkmasından sonra hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için her bir gruba ikişerli olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann Whitney U testleri sonucunda ilk çocuk ile ortanca ve ilk çocuk ile son çocuk faktör puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

“Kontrol Becerileri” boyutu puanlarının çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmektedir ($\chi^2= 7,293$; $p= 0,02 < 0,05$). Kruskal Wallis H testinin anlamlı çıkmasından sonra hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için her bir gruba ikişerli olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann Whitney U testleri sonucunda ilk çocuk ile ortanca ve ortanca çocuk ile son çocuk faktör puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Son olarak Öz Düzeleme Becerileri ölçek toplam puanlarının çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmektedir ($\chi^2= 6,678$; $p=0,03 < 0,05$). Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için her bir gruba ikişerli olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann Whitney U testleri sonucunda ilk çocuk ile ortanca çocuk ölçek toplam puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Kaç kardeş oldukları, kaçınıcı çocuk olarak dünyaya geldikleri çocuğun gelişimini etkileyebilir. Anne babalar ilk ve son çocuklarıyla daha fazla zaman geçirip onlarla daha fazla etkileşime girerken ortanca çocuk kendisini aile dışına itilmiş hissedebilir (Çakır ve Şen, 2012). Ortanca çocukların yeri geldiği zaman sen büyüksün bunu yapabilirsin ya da sen küçüksün bunu yapmamalısın gibi söylemlerle karşılaşmaları onların ne yapacaklarını şaşkınlıklarına neden olabilir. İlk çocukların ve son çocukların düzenleme, kontrol ve öz düzenleme becerilerinin ortanca daha yüksek olması bunun sonucunda olabilir. Literatüre bakıldığı zaman Temiz (2019)’in araştırmasında çocukların doğum sırasıyla öz düzenlemeleri arasında birinci sırada doğan çocukların ikinci ve daha sonra doğan çocuklara göre öz düzenleme puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği’nden aldıkları puanlarının ebeveynlerin yaşlarına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 14’de gösterilmektedir.

Tablo 14

Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Yaş	N	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamli fark
Düzenleme Becerileri	18-30 yaş arası (1)	69	119,60	0,765	0,68	
	30-40 yaş arası (2)	156	126,97			
	40 yaş ve üstü (3)	25	132,60			
Kontrol Becerileri	18-30 yaş arası (1)	69	115,05	2,576	0,27	
	30-40 yaş arası (2)	156	131,13			
	40 yaş ve üstü (3)	25	119,24			
Öz Düzenleme Toplam	18-30 yaş arası (1)	69	117,86	1,068	0,58	
	30-40 yaş arası (2)	156	128,32			
	40 yaş ve üstü (3)	25	129,00			

Tablo 14 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin yaşlarına göre çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nin "Düzenleme Becerileri" boyutu puanlarının ($\chi^2= 0,765$; $p=0,68>0,05$), "Kontrol Becerileri" boyutu puanlarının ($\chi^2= 2,765$; $p=0,27>0,05$) ve araştırmaya katılan ebeveynlerin yaşlarına göre, çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanlarının ($\chi^2= 1,068$; $p=0,58>0,05$) anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda çocukların öz düzenleme becerilerine ebeveynlerinin yaşlarının etkisinin olmadığı görülmüştür. Örneklem grubundaki çocukların aynı sosyal çevreye sahip olması, sınırlı sayıda örnekleme sahip olunması bu durumun sonucu olabilir. Literatüre bakıldığı zaman araştırma sonucunu destekleyen araştırmaların olduğu görülmektedir. Fındık Tanrıbuyurdu (2012); Ertürk (2013); Özyürek (2017) araştırmalarında çocukların öz düzenlemelerinin üzerinde ebeveynlerinin yaşlarının etkisinin olmadığını gözlemlemişlerdir.

Araştırmaya katılan çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nden aldıkları puanlarının ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 15'de gösterilmektedir.

Tablo 15

Ebeveynlerin Öğrenim Durumlarına Göre Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Öğrenim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı Fark
Düzenleme Becerileri	İlkokul mezunu (1)	39	114,04	2,615	0,27	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	122,79			
	Üniversite (3)	83	135,07			
Kontrol Becerileri	İlkokul mezunu (1)	39	117,53	3,264	0,19	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	120,39			
	Üniversite (3)	83	137,13			
Öz Düzenleme Toplam	İlkokul mezunu (1)	39	115,36	3,498	0,17	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	120,93			
	Üniversite (3)	83	137,32			

Tablo 15 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre çocukların “Düzenleme Becerileri” boyutu puanlarının ($\chi^2= 2,615$; $p=0,27>0,05$), “Kontrol Becerileri” boyutu puanlarının ($\chi^2= 3,264$; $p=0,19>0,05$) ve araştırmaya katılan ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre, çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanlarının ($\chi^2= 3,498$; $p=0,17>0,05$) anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir.

Araştırma sonucunda istatistiksel olarak anlamlı fark olmamakla birlikte tablo incelendiğinde puan ortalamalarına bakıldığında zaman üniversite mezunu olan ebeveynlerin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Sonucun bu şekilde çıkmasının sebebi araştırmanın aynı sosyal çevrede uygulanmış olmasından dolayı olabilir. Öztürk (2017) araştırmasının sonucunda da öğrenim durumunun öz düzenleme üzerine bir etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir. Ancak literatür incelendiğinde ise genel olarak öğrenim durumları arttıkça çocukların öz düzenlemelerinin de arttığı ile ilgili araştırmaların olduğu görülmektedir. Öğrenim durumu arttıkça puanlarda artış olmasının nedeni öğrenim durumunun ebeveynin çocuk yetiştirme tutumunu da olumlu yönde etkileyeceğini düşündürmektedir. Eğitim almış ebeveynler çocuk gelişimi ve eğitimi hakkında daha bilinçli olabilir ve de çocuklarına sundukları imkanlar da daha fazla olabilir. Ayrıca çocuklarıyla kurduğu iletişim de daha kuvvetli olabileceği için ebeveynlerin eğitim durumu arttıkça çocukların öz düzenleme becerileri daha gelişmiş olabilir. Literatür incelendiğinde

ebeveynlerin eğitim durumları arttıkça çocukların öz düzenleme becerilerinin arttığı görülmüştür (Ertürk Kara, Gönen, 2015; Dağgül, 2016; Şepitçi, 2018; Ertürk, 2013).

Araştırmaya katılan çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nden aldıkları puanlarının ebeveynlerinin meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 16'de gösterilmektedir.

Tablo 16

Ebeveynlerin Meslek Türlerine Göre Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Meslek Türü	N	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı Fark
Düzenleme Becerileri	Ev Hanımı (1)	167	125,53	10,853	0,00*	1-2, 1-3,2-3
	Kamu Görevlisi (2)	42	151,26			
	Özel Sektör (3)	41	98,99			
Kontrol Becerileri	Ev Hanımı (1)	167	127,03	5,692	0,07	
	Kamu Görevlisi (2)	42	140,75			
	Özel Sektör (3)	41	103,66			
Öz Düzenleme Toplam	Ev Hanımı (1)	167	126,07	8,908	0,01*	1-3, 2-3
	Kamu Görevlisi (2)	42	147,80			
	Özel Sektör (3)	41	100,32			

* p < 0,05

Tablo 16 incelendiğinde, araştırmaya katılan çocukların “Düzenleme Becerileri” boyutu puanlarının ebeveynlerin meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmektedir ($\chi^2= 10,853$; $p=0,00<0,05$). Kruskal Wallis H testinin anlamlı çıkmasından sonra hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için her bir gruba ikişerli olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann Whitney U testleri sonucunda ev hanımı ile kamu görevlisi, ev hanımı ile özel sektörde çalışanlar ve kamu görevlisi ile özel sektörde çalışanların “Düzenleme Becerileri” boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. “Kontrol Becerileri” boyutu puanlarının ebeveynlerin meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir ($\chi^2=5,692$; $p=0,07>0,05$). Son olarak Öz Düzenleme Ölçeği toplam puanlarının ise ebeveynlerin meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmüştür ($\chi^2=8,908$; $p= 0,01<0,05$). Kruskal Wallis H testinin anlamlı çıkmasından sonra hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için her bir gruba ikişerli olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann Whitney U testleri sonucunda ev hanımı ile özel sektör ve kamu görevlisi ile özel sektörde çalışanların Öz Düzenleme Becerileri ölçeği puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo incelendiği zaman ev hanımı olan ebeveynlerin puan ortalamalarının özel sektörde çalışanlara göre daha yüksek olduğu ve kamu sektöründe çalışanların da puan ortalamalarının özel sektörde çalışanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkileri çok özel ve önemlidir. Çalışan anneler doğumdan bir süre sonra işe dönmek zorunda kaldıkları için çocuklarıyla geçirdikleri zaman daha kısıtlı olabilir. Memur olan anneler bu süreyi uzatma olasılığı özel sektörde çalışan anneye göre daha elverişli durumda olduğu için çocuklarıyla geçirecekleri zaman dilimi daha fazla olacaktır. Çalışma koşulları bakımından da özel sektör daha yorucu ve yıpratıcı olduğu için çocuklarla iletişim ve de çocukların kazanacağı beceriler bu durumdan olumsuz etkilenebilir. Bu yüzden özel sektörde çalışan ebeveynlerin puanı diğer çalışma durumlarına göre daha düşük çıkmış olabilir. Ayrıca kamu sektöründe çalışan ebeveynlerin öz düzenlemeye olan etkisinin ev hanımlarına göre daha yüksek çıkma sebebi de eğitim durumlarının çalışmayan bireylere göre daha yüksek olmasından kaynaklı olabilir. Literatüre bakıldığında Şepitçi (2018) araştırmasında memur olan annelerin çalışmayan annelere göre çocuklarının öz düzenlemelerine etkisinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Temiz (2019) da çalışmasında annesi çalışan çocukların çalışmayan çocuklara göre daha yüksek öz düzenleme becerilerine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nden aldıkları puanlarının ebeveynlerinin aile türlerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 17'de gösterilmektedir.

Tablo 17

Ebeveynlerin Aile Türlerine Göre Çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Faktör	Aile Türü	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Düzenleme Becerileri	Çekirdek	223	129,44	28865,50	2131,50	0,01*
	Geniş	27	92,94	2509,50		
Kontrol Becerileri	Çekirdek	223	130,44	29087,50	1909,50	0,00*
	Geniş	27	84,72	2287,50		
Öz Düzenleme Toplam	Çekirdek	223	130,35	29067,00	1930,00	0,00*
	Geniş	27	85,48	2308,00		

* p < 0,05

Tablo 17 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin aile türlerine göre çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'nin "Düzenleme Becerileri" boyutu puanlarının (U=2131,50;p=0,01<0,05), "Kontrol Becerileri" boyutu puanlarının (U=1909,50;

p=0,00<0,05) ve araştırmaya katılan ebeveynlerin aile türlerine göre, çocukların Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanlarının (U=1930,00; p=0,02<0,05) anlamlı bir şekilde değiştiği görülmektedir.

Araştırma sonucuna göre geniş aile de yaşayan çocukların öz düzenleme becerileri çekirdek ailede yaşayanlara göre daha düşük çıkmıştır. Günümüzde hızla azalmakta olan geniş aile yapısında ebeveynler çocuklarına büyüklerinin yanında çok fazla müdahale edemeyebilirler. Çocuklar uyarıldığında hemen çocuğa destek verilmesi yanlış olan davranışın desteklenmesi çocuklarda olumsuz davranışların görülmesine sebep olabilir. Çocuğun aynı davranışına verilen farklı tepkiler çocukta bir karmaşıklık oluşturabilir. Bu da onun öz düzenlemesine etki edebilir.

Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'nden aldıkları puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 18'de gösterilmektedir.

Tablo 18

Ebeveynlerin Cinsiyetlerine Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
İlgi	Anne	217	126,58	27467,50	3346,50	0,54
	Baba	33	118,41	3907,50		
Disiplin	Anne	217	124,44	27004,00	3351,00	0,55
	Baba	33	132,45	4371,00		
Bakım	Anne	217	123,82	26373,00	3447,00	0,85
	Baba	33	121,45	4008,00		
Katılım	Anne	217	125,22	27048,00	3516,00	0,90
	Baba	33	123,55	4077,00		
Sağlık	Anne	217	122,68	26622,00	2969,00	0,09
	Baba	33	144,03	4753,00		
EÖYÖ Toplam	Anne	217	122,76	26025,00	3447,00	0,89
	Baba	33	124,55	4110,00		

Tablo 18 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin cinsiyetlerine göre “İlgi” faktör puanlarının (U= 3346,50; p=0,54>0,05), “disiplin” faktör puanlarının (U= 3351,00; p=0,55>0,05), “bakım” faktör puanlarının (U= 3447,00; p=0,85>0,05), “katılım” faktör

puanları (U= 3516,00; p=0,90>0,05) ve “sağlık” faktör puanlarının (U= 2969,00; p=0,09>0,05) anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. Araştırmada ayrıca Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanları (U= 2476,00; p=0,89 <0,05) ile ebeveynlerin cinsiyetleri arasında da anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Tablo incelendiğinde hem alt boyutlarda hem de Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanlarında anne ve babalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Puan ortalamaları da birbirine oldukça yakındır. Bu durumun nedeni toplumumuzda artık anne ve babaların geleneksellikten uzaklaşıp, çocuk yetiştirme sürecinde birbirlerini desteklemelerinden kaynaklanabilir. Ebeveynler artık birlikte sorumluluk alarak, çocukların bakımlarını birlikte üstlenerek çocuklarını büyütme istemektedirler. Bu durum hem annelerin hem de babaların ebeveyn öz yeterlik düzeylerini etkileyebilir. Çünkü sorumluluk aldıkça ebeveynlerin yetkinlikleri artabilir ve öz yeterlilik algıları olumlu yönde etkilenebilir. Literatür incelendiğinde araştırma sonucuna benzer sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Çattık (2015), Gülay Ogelman ve Çiftçi Topaloğlu (2012) çalışmalarında annelerin öz yeterlilik algıları ile babaların öz yeterlilik algıları arasında anlamlı farklılık olmadığını ifade etmişlerdir. Bu bulgular araştırmayı destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'nden aldıkları puanlarının yaşlarına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 19'de gösterilmektedir.

Tablo 19

Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Yaş	N	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamli fark
İlgi	18-30 yaş arası (1)	69	127,61	4,248	0,12	
	30-40 yaş arası (2)	156	129,05			
	40 yaş ve üstü (3)	25	97,50			
Disiplin	18-30 yaş arası (1)	69	125,53	0,300	0,86	
	30-40 yaş arası (2)	156	124,31			
	40 yaş ve üstü (3)	25	132,82			
Bakım	18-30 yaş arası (1)	69	121,30	0,114	0,94	
	30-40 yaş arası (2)	156	124,05			
	40 yaş ve üstü (3)	25	126,12			
<Katılım	18-30 yaş arası (1)	69	126,90	0,313	0,85	
	30-40 yaş arası (2)	156	125,34			
	40 yaş ve üstü (3)	25	117,66			
Sağlık	18-30 yaş arası (1)	69	118,88	2,913	0,23	
	30-40 yaş arası (2)	156	125,08			
	40 yaş ve üstü (3)	25	146,40			
EÖYÖ Toplam	18-30 yaş arası (1)	69	116,15	1,103	0,57	
	30-40 yaş arası (2)	156	126,65			
	40 yaş ve üstü (3)	25	119,44			

Tablo 19 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin “ilgi” faktör puanlarının ($\chi^2=4,248$; $p=0,12>0,05$), “disiplin” faktör puanlarının ($\chi^2=0,300$; $p=0,86>0,05$), “bakım” faktör puanlarının ($\chi^2=0,114$; $p=0,94>0,05$), “katılım” faktör puanlarının ($\chi^2=0,313$; $p=0,85>0,05$), “sağlık” faktör puanlarının ($\chi^2=2,913$; $p=0,23>0,05$) ve ebeveyn öz yeterlik ölçeği toplam puanlarının ebeveynlerin yaşlarına göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir ($\chi^2=1,103$; $p=0,57>0,05$).

Tablo incelendiğinde hem alt boyutlarda hem de Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanlarında yaşlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde araştırma sonucuna benzer sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Coleman ve Karraker (2000), ebeveynlerin yaşları ile öz yeterlikleri arasında bir ilişki olmadığını bildirmiştir. Özdemir (2012), Özkul (2015), Çattık (2015) ve Baş (2019) da araştırmalarında ebeveynlerin yaşları ile öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık bulamamışlardır. Bu bulgular araştırmayı destekler niteliktedir. Puan ortalamalarına bakıldığı zaman 18-30 yaş arası olan ebeveynlerin 30-40 yaş arası olan ebeveynlere göre

puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeni ebeveynlerin tecrübe kazanması olabilir. Tecrübe kazanan ebeveyn çocukları üzerinde kendisini daha yetkin hissedebilir bu da onun öz yeterlik düzeyini olumlu yönde etkileyebilir. 30-40 yaş arasında olan ebeveynlerin puan ortalamaları 40 yaş ve üzeri olan ebeveynlerin puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bunun nedeni ise yaşın ilerlemesi ile birlikte tükenmişliğin artması olabilir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'nden aldıkları puanlarının öğrenim durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 20'de gösterilmektedir.

Tablo 20

Ebeveynlerin Öğrenim Durumlarına Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Öğrenim Durumu	N	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı Fark
İlgi	İlkokul mezunu (1)	39	120,96	0,190	0,90	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	126,63			
	Üniversite (3)	83	125,90			
Disiplin	İlkokul mezunu (1)	39	133,35	1,029	0,59	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	126,82			
	Üniversite (3)	83	119,77			
Bakım	İlkokul mezunu (1)	39	111,14	2,069	0,35	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	128,80			
	Üniversite (3)	83	120,88			
Katılım	İlkokul mezunu (1)	39	139,23	5,207	0,07	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	129,66			
	Üniversite (3)	83	110,96			
Sağlık	İlkokul mezunu (1)	39	144,29	3,405	0,18	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	122,24			
	Üniversite (3)	83	121,69			
EÖYÖ Toplam	İlkokul mezunu (1)	39	132,29	3,190	0,20	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	127,30			
	Üniversite (3)	83	111,56			

Tablo 20 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin “ilgi” faktör puanlarının ($\chi^2=0,190$; $p=0,90>0,05$), “disiplin” faktör puanlarının ($\chi^2=1,029$; $p=0,59>0,05$), “bakım” faktör puanlarının ($\chi^2=2,069$; $p=0,35>0,05$), “katılım” faktör puanlarının ($\chi^2=5,207$; $p=0,07>0,05$), “sağlık” faktör puanlarının ($\chi^2=3,405$; $p=0,18>0,05$) ve son olarak ebeveyn

öz yeterlik ölçeği toplam puanlarının ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir ($\chi^2= 3,190$; $p= 0,20>0,05$).

Tablo incelendiğinde hem alt boyutlarda hem de Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanlarında öğrenim durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Puan ortalamalarına bakıldığı zaman ise ilkokul mezunu olan ebeveynlerin puan ortalamalarının diğer ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeni günümüzde ebeveynlerin teknolojiden faydalanarak bilgiye ulaşmanın kolaylığı, sosyal medyada aileleri bilinçlendirmek için açılmış sayfaların takibi gibi model alma yoluyla gözlemleyerek edindikleri yaşantılardan kaynaklı olabilir. İnsanlar öz yeterlik inançlarını oluştururken sadece kendi deneyimlerinden faydalanmazlar, öz yeterlik inancının oluşmasında başka kişilerin deneyimleri de etkilidir. İnsanlar çevrelerini gözlemler ve bir göreve ilişkin gözlenen performans, kişilerin öz yeterlik inançlarını oluşturmalarına yardımcı olur (Güneri ve Arslan, 2018).

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'nden aldıkları puanlarının meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 21'de gösterilmektedir.

Tablo 21

Ebeveynlerin Meslek Türlerine Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Meslek Türü	N	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı Fark
İlgi	Ev Hanımı (1)	167	127,32	2,185	0,33	
	Kamu Görevlisi (2)	42	132,46			
	Özel Sektör (3)	41	110,96			
Disiplin	Ev Hanımı (1)	167	125,54	5,193	0,07	
	Kamu Görevlisi (2)	42	107,61			
	Özel Sektör (3)	41	143,67			
Bakım	Ev Hanımı (1)	167	123,99	3,783	0,15	
	Kamu Görevlisi (2)	42	137,26			
	Özel Sektör (3)	41	107,38			
Katılım	Ev Hanımı (1)	167	125,93	9,582	0,00*	1-2,2-3
	Kamu Görevlisi (2)	42	99,14			
	Özel Sektör (3)	41	147,73			
Sağlık	Ev Hanımı (1)	167	126,70	4,793	0,09	
	Kamu Görevlisi (2)	42	106,90			
	Özel Sektör (3)	41	139,67			
EÖYÖ Toplam	Ev Hanımı (1)	167	124,84	6,709	0,03*	1-2,2-3
	Kamu Görevlisi (2)	42	99,66			
	Özel Sektör (3)	41	139,36			

* p < 0,05

Tablo 21 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin “İlgi” faktör puanlarının ($\chi^2=2,185$; $p=0,33>0,05$), “Disiplin” faktör puanlarının ($\chi^2=5,193$; $p=0,07>0,05$), “Bakım” faktör puanlarının ($\chi^2=3,783$; $p=0,15>0,05$) ve “Sağlık” faktör puanları ($\chi^2=4,793$; $p=0,09>0,05$) ebeveynlerin meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değişmediği de görülmektedir. “Katılım” puanlarının ise ebeveynlerin meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmüştür ($\chi^2=9,582$; $p=0,00<0,05$). Kruskal Wallis H testinin anlamlı çıkmasından sonra hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için her bir gruba ikişerli olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann Whitney U testleri sonucunda ev hanımı ile kamu görevlisi ve kamu görevlisi ile özel sektörde çalışanların “Katılım” faktör puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Son olarak Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanları ($\chi^2=6,709$; $p=0,03<0,05$) ebeveynlerin meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Kruskal Wallis H testinin anlamlı çıkmasından sonra hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için her bir gruba ikişerli

olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann Whitney U testleri sonucunda ev hanımı ile kamu görevlisi ve kamu görevlisi ile özel sektörde çalışanların Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo incelendiğinde katılım alt boyutunda ve toplam puanlarda, özel sektörde çalışan ebeveynlerin öz yeterliklerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeni özel sektörde çalışan ebeveynlerin çalışma saatlerinin esnekliğinden, maddi olarak kendilerini daha yeterli hissetmelerinden kaynaklanabilir. Kişisel deneyimler öz yeterlik inancını oluşturan en önemli kaynaktır. Kişinin kendi çabalarıyla bir görevi başarılı bir şekilde yerine getirmesi, o göreve ilişkin öz yeterlik inancını olumlu yönde etkilemektedir (Yurt ve Kurnaz, 2015). Hem ebeveyn hem de çalışma ortamında başarılı olduğunu düşünen ebeveynde öz yeterlik inancı artabilir. Maddi olanakların fazla olmasıyla, çocuğuna sağladığı imkanların daha fazla olduğunu düşünen ebeveynde yetkinlik inancı artabilir. Bunun sonucu olarak da özel sektörde çalışan ebeveynlerin öz yeterlik puanları daha fazla çıkmış olabilir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'nden aldıkları puanlarının aile türlerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 22'de gösterilmektedir.

Tablo 22

Ebeveynlerin Aile Türlerine Göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Faktör	Aile Türü	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
İlgi	Çekirdek	223	125,79	28050,50	2946,50	0,85
	Geniş	27	123,03	3324,50		
Disiplin	Çekirdek	223	125,02	27879,00	2903,00	0,76
	Geniş	27	129,48	3496,00		
Bakım	Çekirdek	223	122,88	26911,50	2821,50	0,69
	Geniş	27	128,50	3469,50		
Katılım	Çekirdek	223	125,79	27925,00	2822,00	0,61
	Geniş	27	118,52	3200,00		
Sağlık	Çekirdek	223	127,56	28445,50	2551,50	0,17
	Geniş	27	108,50	2929,50		
EÖYÖ Toplam	Çekirdek	223	122,78	26765,00	2894,00	0,88
	Geniş	27	124,81	3370,00		

Tablo 22 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin aile türlerine göre “İlgi” faktör puanlarının ($U=2946,50$; $p=0,85>0,05$), “Disiplin” faktör puanlarının ($U=2903,00$; $p=0,76>0,05$), “Bakım” faktör puanlarının ($U=2821,50$; $p=0,69>0,05$), “Katılım” faktör puanlarının ($U=2822,00$; $p=0,61>0,05$), “Sağlık” faktör puanlarının ($U=2551,50$; $p=0,17>0,05$) ve Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanları ($U=2894,00$; $p=0,88>0,05$) ile ebeveynlerin aile türleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Aile çocuk için topluma doğru uzanan köprü görevini üstlenen bir kurumdur. Erken çocukluk döneminde çocuğun en fazla zaman geçirdiği yer aile ortamıdır. Anne babalar çocuklarının ilk ve en önemli eğitimcileridir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2011, s.8) Geniş ailelerde çocuğun sosyalleşmesi ve iletişim becerileri açısından avantajlı durumda iken çocuklara kural koyma ve tutarlı davranma bakımından dezavantajlı durumdadır (Özyürek, 2015, s.75). Tablo incelendiğinde hem alt boyutlarda hem de Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanlarında çekirdek ve geniş ailede yaşayanlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Puan ortalamalarına bakıldığı zaman ise geniş ailede yaşayan ebeveynlerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeni geniş ailede yaşayan ebeveynlerin aile büyüklerinin deneyim ve tecrübelerinden etkilenmesinden kaynaklanabilir. Öz yeterlik kaynaklarından olan dolaylı yaşantılar, bireylerin sosyal ortamdaki kendilerine model olarak almış olduğu kişileri gözlemleyerek edindikleri yaşantıları ifade etmektedir. Model olarak alınan kişilerin geçirmiş oldukları başarılı yaşantılar bireylerin öz yeterlik inançlarını artırmaktadır (Arslan ve Çolakoğlu, 2019)

Ebeveyn Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeğine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin öfke düzeyleri üzerinde cinsiyet, yaş, öğrenim durumları, meslek türleri ve aile türleri arasında farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği’nden aldıkları puanlarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 23’de gösterilmektedir.

Tablo 23

Ebeveynlerin Cinsiyetlerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Sürekli Öfke	Anne	217	123,62	26825,00	3172,00	0,29
	Baba	33	137,88	4550,00		
İçe Yönelmiş Öfke	Anne	217	123,28	26751,00	3098,00	0,21
	Baba	33	140,12	4624,00		
Dışa Yönelmiş Öfke	Anne	217	122,59	26602,50	2949,50	0,10
	Baba	33	144,62	4772,50		
Kontrol Edilen Öfke	Anne	217	122,88	26665,00	3012,00	0,14
	Baba	33	142,73	4710,00		
SÖÖİTÖ Toplam	Anne	217	120,41	26129,00	2476,00	0,00*
	Baba	33	158,97	5246,00		

*p<0,05

Tablo 23 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin cinsiyetlerine göre “Sürekli Öfke” faktör puanlarının (U= 3172,00; p=0,29>0,05), “İçe Yönelmiş Öfke” faktör puanlarının (U=3098,00;p=0,21>0,05), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktör puanlarının (U=2949,50; p=0,10>0,05) ve “Kontrol Edilen Öfke” faktör puanlarının (U=3012,00; p=0,14>0,05) ile ebeveynlerin cinsiyetleri arasında da anlamlı fark bulunmamıştır. Son olarak Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanları (U=2476,00; p=0,00<0,05) ile ebeveynlerin cinsiyetleri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo incelendiğinde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanlarında babaların annelere göre öfke düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeni iş dünyası içerisinde daha yoğun olan erkeğin bastırılmış olan öfkesini evde göstermesi olabilir. Ayrıca bu veriler annelerin babalara oranla öfkelerini daha az yansıttıklarını da düşündürebilir. Bu durumun nedeni kadının toplumdaki yeri ile açıklanabilir. Kadının toplumda erkekten sonra gelmesi, söz hakkı verilmemesi, engellenmesi, kadının istek ve arzularının önemsenmemesi gibi durumlar kadınların duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesini engelleyebilir. Literatür incelendiğinde Averill, (1983), Milovchevich (2001) çalışmalarında öfkeyi ifade etmede kadınların erkeklerden daha az açığa çıkardığını tespit etmişlerdir. Bu bulgular araştırmayı destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği’nden aldıkları puanlarının yaşlarına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 24’de gösterilmektedir.

Tablo 24

Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Yaş	n	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı fark
Sürekli Öfke	18-30 yaş arası (1)	69	130,95	4,169	0,12	
	30-40 yaş arası (2)	156	119,34			
	40 yaş ve üstü (3)	25	148,88			
İçe Yönelmiş Öfke	18-30 yaş arası (1)	69	121,45	1,368	0,50	
	30-40 yaş arası (2)	156	124,83			
	40 yaş ve üstü (3)	25	140,84			
Dışa Yönelmiş Öfke	18-30 yaş arası (1)	69	116,96	1,725	0,42	
	30-40 yaş arası (2)	156	127,44			
	40 yaş ve üstü (3)	25	136,96			
Kontrol Edilen Öfke	18-30 yaş arası (1)	69	122,53	1,973	0,37	
	30-40 yaş arası (2)	156	129,52			
	40 yaş ve üstü (3)	25	108,62			
SÖÖİTÖ Toplam	18-30 yaş arası (1)	69	121,62	1,435	0,48	
	30-40 yaş arası (2)	156	124,67			
	40 yaş ve üstü (3)	25	141,42			

Tablo 24 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin “Sürekli Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 4,169$; $p= 0,12>0,05$), “İçe Yönelmiş Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 1,368$; $p= 0,50>0,05$), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 1,725$; $p= 0,42>0,05$), “Kontrol Edilen Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 1,973$; $p= 0,37>0,05$) ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı ölçeği toplam puanlarının ($\chi^2= 1,435$; $p= 0,48>0,05$) ebeveynlerin yaşlarına göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir.

Tablo incelendiğinde hem alt boyutlarda hem de Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanlarında yaşları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde, Karadağ (2017) ebeveynlerinin yaşları ile öfke düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir. Puan ortalamalarına bakıldığı zaman yaş arttıkça öfke düzeyinde artış görülmüştür. Bu durumun nedeni yaş arttıkça ebeveynlerin tolere düzeylerinde azalma olmasından kaynaklanabilir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği’nden aldıkları puanlarının öğrenim durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 25’de gösterilmektedir.

Tablo 25

Ebeveynlerin Öğrenim Durumlarına Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Öğrenim Durumu	n	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı Fark
Sürekli Öfke	İlkokul mezunu (1)	39	132,86	0,486	0,78	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	123,89			
	Üniversite (3)	83	124,52			
İçe Yönelmiş Öfke	İlkokul mezunu (1)	39	121,44	0,241	0,88	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	125,03			
	Üniversite (3)	83	128,13			
Dışa Yönelmiş Öfke	İlkokul mezunu (1)	39	111,78	2,035	0,36	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	125,68			
	Üniversite (3)	83	131,67			
Kontrol Edilen Öfke	İlkokul mezunu (1)	39	132,32	1,216	0,54	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	120,66			
	Üniversite (3)	83	129,76			
SÖÖİTÖ Toplam	İlkokul mezunu (1)	39	130,40	1,629	0,44	
	Ortaokul-Lise mezunu (2)	128	119,83			
	Üniversite (3)	83	131,95			

Tablo 25 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin “Sürekli Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 0,486$; $p=0,78>0,05$), “İçe Yönelmiş Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 0,241$; $p= 0,88>0,05$), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 2,035$; $p= 0,36>0,05$), “Kontrol Edilen Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 1,216$; $p= 0,54>0,05$) ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı ölçeği toplam puanlarının ($\chi^2= 1,629$; $p= 0,44>0,05$) ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir.

Tablo incelendiğinde hem alt boyutlarda hem de Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanlarında öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Puan ortalamalarına bakıldığında ise en fazla öfke düzeyine sahip olan ebeveynlerin üniversite mezunu oldukları görülmüştür. Bu durumun nedeni iş şartları ve sorumlulukların getirdiği yükümlülükler olabilir. Üniversite mezunu olan ebeveyn daha çok zihin yorucu işlerde çalışıyor, iş yerindeki sıkıntı ve stres ev yaşantısına da yansıyor olabilir. Literatür incelendiğinde Karadağ(2017) çalışmasında, babaların öğrenim düzeylerine göre öfke düzeylerini incelediği çalışmasında öfke ile öğrenim düzeyi arasında anlamlı bir fark görmemiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği'nden aldıkları puanlarının meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Kruskal Wallis H-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 26'da gösterilmektedir.

Tablo 26

Ebeveynlerin Meslek Türlerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Faktör	Meslek Türü	N	Sıra Ort.	χ^2	p	Anlamlı Fark
Sürekli Öfke	Ev Hanımı (1)	167	123,77	2,441	0,29	
	Kamu Görevlisi (2)	42	117,54			
	Özel Sektör (3)	41	140,72			
İçer Yönelmiş Öfke	Ev Hanımı (1)	167	119,99	3,882	0,14	
	Kamu Görevlisi (2)	42	129,06			
	Özel Sektör (3)	41	144,30			
Dışa Yönelmiş Öfke	Ev Hanımı (1)	167	122,14	2,020	0,36	
	Kamu Görevlisi (2)	42	124,80			
	Özel Sektör (3)	41	139,91			
Kontrol Edilen Öfke	Ev Hanımı (1)	167	119,27	3,757	0,15	
	Kamu Görevlisi (2)	42	137,55			
	Özel Sektör (3)	41	138,52			
SÖÖİTÖ Toplam	Ev Hanımı (1)	167	118,85	6,555	0,03*	1-3
	Kamu Görevlisi (2)	42	127,04			
	Özel Sektör (3)	41	151,02			

* p < 0,05

Tablo 26 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin “Sürekli Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 2,441$; $p=0,29>0,05$), “İçer Yönelmiş Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2=3,882$; $p=0,14>0,05$), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2=2,020$; $p=0,36>0,05$) ve “Kontrol Edilen Öfke” faktör puanlarının ($\chi^2= 3,757$; $p= 0,15>0,05$) ebeveynlerin meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmektedir. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı ölçeği toplam puanlarının ise ebeveynlerin meslek türlerine göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmüştür ($\chi^2=6,555$; $p= 0,03<0,05$). Kruskal Wallis H testinin anlamlı çıkmasından sonra hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için her bir gruba ikişerli olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Uygulanan Mann Whitney U testleri sonucunda ev hanımı ile özel sektörde çalışanların Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo incelendiğinde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanlarında meslek türlerine göre ev hanımı ile özel sektör arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Özel sektörde çalışan ebeveynlerin öfke düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeni özel sektörde çalışan ebeveynlerin; iş stresi, yoğunluk, terfi, işten atılma stresi gibi iş yerindeki sıkıntıların çocuklarına yansımından kaynaklanabilir. Baltaş ve Baltaş (2005), yetişkinlikte iş şartları ve sorumlulukların getirdiği yükümlülüklerin engellenme duygusuna ve öfkeye yol açtığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği'nden aldıkları puanlarının aile türlerine göre anlamlı bir şekilde değişip değişmediğini belirlemek için Mann Whitney U-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 27'de gösterilmektedir.

Tablo 27

Ebeveynlerin Aile Türlerine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Mann Whitney U-Testi Sonuçları

Faktör	Aile Türü	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Sürekli Öfke	Çekirdek	223	124,22	27701,50	2725,50	0,42
	Geniş	27	136,06	3673,50		
İçe Yönelmiş Öfke	Çekirdek	223	127,27	28381,50	2615,50	0,26
	Geniş	27	110,87	2993,50		
Dışa Yönelmiş Öfke	Çekirdek	223	126,35	28175,50	2821,50	0,59
	Geniş	27	118,50	3199,50		
Kontrol Edilen Öfke	Çekirdek	223	125,76	28043,50	2953,50	0,87
	Geniş	27	123,39	3331,50		
SÖÖİTÖ Toplam	Çekirdek	223	125,50	27987,50	3009,50	0,99
	Geniş	27	125,46	3387,50		

Tablo 27 incelendiğinde, araştırmaya katılan ebeveynlerin aile türlerine göre “sürekli öfke” (U= 2725,50; p=0,42>0,05), “içe yönelmiş öfke” faktör puanlarının (U=2615,50;p=0,26>0,05), “dışa yönelmiş öfke” faktör puanlarının (U=2821,50;p=0,59>0,05), “kontrol edilen öfke” faktör puanları (U= 2953,50; p=0,87>0,05) ve son olarak Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanları ile ebeveynlerin aile türleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır (U=3009,50; p=0,99>0,05).

Tablo incelendiğinde hem alt boyutlarda hem de Sürekli Öfke ve Öfke ifade tarzı ölçeği toplam puanlarında geniş aile de ve çekirdek aile de yaşayanlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Puan ortalamaları da birbirine oldukça yakındır. Bu durumun nedeni aile içi ilişkilerden kaynaklanabilir. Her iki aile tipinde de, aile

bireylerinin birbirlerine karşı saygılı olmaları, sağlıklı iletişim kurmaları gibi nedenler puan ortalamalarının birbirine yakın çıkmasının sebebi olabilir.

Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ile Ebeveyninin Öz yeterlik Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Okul öncesi eğitimi alan çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, araştırma kapsamında çocuklara uygulanan Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği faktör ve ölçek toplam puanları ile ebeveynlere uygulanan Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktör ve ölçek toplam puanları arasında Spearman korelasyonu hesaplanmıştır. Elde sonuçlar Tablo 28’de gösterilmektedir.

Tablo 28

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Arasındaki Spearman Korelasyon Katsayısı Değerleri

Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği					
	Düzenleme Becerileri		Kontrol Becerileri		Öz Düzenleme Becerileri	
	r	p	r	p	r	p
İlgi	0,15*	0,02	0,13*	0,04	0,16*	0,02
Disiplin	-0,30**	0,00	-0,30**	0,00	-0,33**	0,00
Bakım	0,20**	0,00	0,22**	0,00	0,22**	0,00
Katılım	-0,22**	0,00	-0,19**	0,00	-0,22**	0,00
Sağlık	-0,14*	0,03	-0,09	0,16	-0,14*	0,03
EÖYÖ Toplam	-0,17**	0,00	-0,17**	0,00	-0,19**	0,00

** p < 0,01 * p<0,05

Tablo 28’deki bilgilere göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “İlgi” faktörü ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği “Düzenleme Becerileri” faktörü arasında çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,15$; $p<0,05$), “Kontrol Becerileri” faktörü ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,13$; $p<0,05$) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,16$; $p<0,05$) ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “Disiplin” faktörü ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği “Düzenleme Becerileri” faktörü ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,30$; $p<0,01$), “Kontrol Becerileri” faktörü ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,30$; $p<0,01$) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,33$; $p<0,01$) ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “Bakım” faktörü ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği “Düzenleme Becerileri” faktörü ile düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,20$; $p<0,01$), “Kontrol Becerileri” faktörü ile düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,22$; $p<0,01$) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile düşük düzeyde, pozitif

yönlü ve anlamlı ($r=0,22$; $p<0,01$) ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “Katılım” faktörü ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği “Düzenleme Becerileri” faktörü ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,22$; $p<0,01$), “Kontrol Becerileri” faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,19$; $p<0,01$) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,22$; $p<0,01$) ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “Sağlık” faktörü ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği “Düzenleme Becerileri” faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,14$; $p<0,05$), “Kontrol Becerileri” faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamsız ($r=-0,09$) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,14$; $p<0,01$) ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanı ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği “Düzenleme Becerileri” faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,17$; $p<0,01$), “Kontrol Becerileri” faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,17$ $p<0,01$) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,19$; $p<0,01$) ilişki bulunmaktadır.

Yüksek öz yeterlikli ebeveynler düşük öz yeterlikli ebeveynlerle karşılaştırıldığında, daha zor görevlerle ilgilenirler ve başarısızlıkla karşılaştıklarında pes etmezler. Ebeveynlerin yeterliklerine olan inancı, onların karar vermelerini, harcadıkları çabayı, başarısızlık ve zorluklara dayanmalarını, stres miktarlarını, depresyona karşı hassasiyetlerini etkiler (Aydın ve Yel, 2013). Koşulları düzenleyen, gözlem yapan, sonuçları tekrar değerlendirip çıkarımlar yapan ebeveynler, giriştikleri işte başarılı olma durumuna göre öz yeterliklerini yapılandırmaktadırlar. İnsanların elde ettiği olumlu sonuçlar öz yeterliğin yükselmesine, olumsuz sonuçlar ise öz yeterliğin azalmasına yol açmaktadır. Kişi, sahip olduğu öz yeterlik sayesinde kendisine başarı hedefleri koymakta ve bu hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik öz düzenleyici davranışlar göstermektedir (Keskin & atmaca 2014).

Ailelerin çocuklarına öz düzenleme konusunda model oldukları görülmektedir. Ebeveynler çocuklarını en iyi tanıyan ve onlarla en yoğun iletişimde bulunan kişilerdir. Çocukların kendini ifade edebilen öz denetimi yüksek bireyler olarak yetişmeleri aile ortamına ve anne babalarının tutumlarına bağlıdır (Üredi & Erden, 2009). Buna göre çocukların öz düzenleme becerilerinin gelişmesinde ebeveynlerin öz yeterliklerinin etkisi olduğu düşünülmektedir.

Tablo incelendiğinde ebeveyn öz yeterlik ölçeği ilgi ve bakım alt boyutlarında artış olduğu zaman düzenleme becerilerinde de artış olduğu görülmüştür. Bu durumun nedeni ebeveynlerin çocuklarının ilgiye ihtiyaç duydukları zaman onların yanında olmaları, çocuğun ihtiyacı olan bakımı ona göstermeleri sonucunda kişisel deneyimlerinin oluşması olabilir. Kişisel deneyimlerin oluşması ile oluşan doğrudan yaşantılar öz yeterlik inancının oluşmasında en etkili kaynaktır (Güneri ve Arslan, 2018). Ebeveyn öz yeterlik ölçeği disiplin, katılım, sağlık ve toplam puanlara bakıldığında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni ebeveynlerin disiplinli olduklarını düşünerek çocuklarından gerekli duygusal sıcaklık ve sevgisini esirgemiş olmalarından kaynaklı olabilir. Katılım alt boyutunda da ters yönlü ilişki çıkmasının sebebi aşırı koruyucu aile tutumundan kaynaklı olabilir. Çocukların etkinliklerine katılan ebeveynler onlara gerektiğinden fazla özen ve kontrol gösterilmesi çocukların yaşam fırsatlarının engel olunmasına öz düzenlemelerinin düşük olmasına sebep olabilir. Sağlık alt boyutunda ters yönlü ilişki çıkmasının nedeni ise; çocuğun hasta olduğu zamanlarda ya da normal zamanında çocuğunun başına bir şey gelecek endişesi taşıması ile ebeveynin aşırı korumacı tutum sergilemesi olabilir.

Çocukların Öz Düzenleme Becerileri ile Ebeveyninin Öfke Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Okul öncesi eğitimi alan çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin öfke düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla araştırma kapsamında çocuklara uygulanan Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği faktör ve ölçek toplam puanları ile ebeveynlere uygulanan Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği faktör ve ölçek toplam puanları arasında Sperman korelasyonu hesaplanmıştır. Elde sonuçlar Tablo 29'da gösterilmektedir.

Tablo 29

Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Arasındaki Sperman Korelasyon Katsayısı Değerleri

Sürekli Öfke ve Öfke Tarzı İfade Ölçeği	Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği					
	Düzenleme Becerileri		Kontrol Becerileri		Öz Düzenleme Becerileri	
	r	p	r	p	r	p
Sürekli Öfke	-0,16**	0,00	-0,11	0,06	0,16*	0,01
İçe Yönelmiş Öfke	-0,11	0,07	-0,09	0,12	-0,11	0,08
Dışa Yönelmiş Öfke	-0,17**	0,00	-0,12*	0,04	-0,16*	0,01
Kontrol Edilen Öfke	0,18**	0,00	0,14*	0,02	0,19**	0,00
SÖÖTİÖ Toplam	-0,05	0,41	-0,05	0,44	-0,04	0,50

** p < 0,01 * p < 0,05

Tablo 29'daki bilgilere göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği faktörlerinden "Sürekli Öfke" faktörü ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği "Düzenleme Becerileri" faktörü arasında çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,16$; $p<0,01$), "Kontrol Becerileri" faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü fakat anlamsız ($r=-0,11$) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,16$; $p<0,05$) ilişki bulunmaktadır. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği faktörlerinden "İçer Yönelmiş Öfke" faktörü ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği faktör puanları ve ölçek toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği faktörlerinden "Dışa Yönelmiş Öfke" faktörü Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği "Düzenleme Becerileri" faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,17$; $p<0,01$), "Kontrol Becerileri" faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,12$; $p<0,05$) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,16$; $p<0,05$) ilişki bulunmaktadır. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği faktörlerinden "Kontrol Edilen Öfke" faktörü ile Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği "Düzenleme Becerileri" faktörü ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,18$; $p<0,01$), "Kontrol Becerileri" faktörü ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,14$; $p<0,05$) ve Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,19$; $p<0,01$) ilişki bulunmaktadır. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanı ile Öz Düzenleme Becerileri ölçeği faktör puanları ve ölçek toplam puanı arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır.

Duygularımızın oluştuğu ilk sosyal ortam ailedir. Kendimiz ve diğerleri hakkında ne gibi duygusal tepkiler vereceğimizi, bu duygularla ilgili düşüncelerimizi ve nasıl ortaya koyacağımızı aile içerisinde öğreniriz. Duyguların öğrenildiği bu ilk sosyal ortam olan ailede, çocuklara duygularını nasıl ifade edecekleri, nasıl düşünecekleri ve nasıl davranacakları doğrudan öğretilmez eşler arasındaki duygusal alış verişini bunu öğrenmek için model olur. Annenin vereceği duygusal tepkiler çok önemlidir (Kaymak Özmen, 2004).

Öz-düzenlemeye sahip bireyler sorumluluğunun bilincinde olan, kendi hayatını düzenleyebilen ya da kontrol edebilen başarılı insanlardır. Eğitim ortamında öz-düzenleme becerisine sahip çocuklar bilgi ve beceri kazanmak için öğretmen, aile ya da diğer öğretim unsurlarına güvenmekten ziyade kendi öğrenme süreçlerini yönetir ve girişimde bulunurlar. Bu şekilde öz-düzenlemeye sahip bireyler yetiştirmek için öz-düzenlemeli

öğrenme ortamları oluşturulmalıdır. Öz-düzenlemeli öğrenme; anlama ve öğrenme çevresini kontrol edebilme yeteneğidir. Bunu yapmak için amaçlar koymalı, bu amaçların başarılmasına yardım edecek stratejiler seçilmeli, bu stratejiler uygulanmalı ve amaçlara yönelik süreçler izlenmelidir. Öz düzenlemeye sahip çocuklar görevlerine inanç ve gayretle yaklaşırlar, sahip oldukları beceri ve bilginin farkındadırlar ve başarılı olmak için ihtiyaç duydukları bilgiyi arayıp bulurlar. Bu da başarıya giden yolda öz düzenlemenin önemli olduğunu göstermektedir (Aydın ve Yel, 2013).

Araştırmada çocukların eğitiminde model olan ailenin öz düzenleme becerisinde etkisinin nasıl olduğunu incelemiştir. Araştırma sonucuna bakıldığı zaman ebeveynlerin öfke düzeylerinin çocukların öz düzenlemeleri üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Sürekli öfke durumu içerisinde olan ve öfke durumunu dışa yönelten ebeveynlerin çocuklarının bundan olumsuz olarak etkilendiği görülmektedir. Bunun nedeni çocukların sürekli öfke davranışına maruz kalmasından dolayı olumsuz etkilenmesi olabilir. İçe yönelmiş öfke durumunun çocukların öz düzenleme becerisi üzerinde etkisi olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni ebeveynin dışarıya karşı öfke durumunu göstermeden kendi içerisinde öfkesi ile başa çıkması olabilir. Kontrol edilen öfke ise çocukların öz düzenleme becerileri üzerinde olumlu etki göstermiştir. Ebeveynin öfke durumunu kontrol edip çocuğun gözü önünde olumsuz davranış sergilemediği için çocuğa yansımaları olumlu olmuş olabilir.

Ebeveynlerin Öfke Düzeyleri ile Ebeveyninin Öz yeterlik Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Okul öncesi eğitimi alan çocukların ebeveynlerinin öz yeterlikleri ile ebeveynlerin öfke düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, araştırma kapsamında ebeveynlere uygulanan Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktör ve ölçek toplam puanları ile ebeveynlere uygulanan Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği faktör ve ölçek toplam puanları arasında Sperman korelasyonu hesaplanmıştır. Elde sonuçlar Tablo 30'de gösterilmektedir.

Tablo 30

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği ile Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Arasındaki Sperman Korelasyon Katsayısı Değerleri

Ebeveyn Ölçeği	Öz Yeterlik	Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği					SÖÖİTÖ Toplam
		Sürekli Öfke	İçe Yönelmiş Öfke	Dışa Yönelmiş Öfke	Kontrol Edilen Öfke		
İlgi		-0,19**	-0,11	-0,06	0,22**	-0,05	
Disiplin		0,31**	0,25**	0,14*	-0,23**	0,16*	
Bakım		-0,16*	-0,10	-0,05	0,26**	0,00	
Katılım		0,22**	0,17**	0,14*	-0,22**	0,08	
Sağlık		0,20**	-0,03	0,12	-0,26**	0,03	
EÖYÖ Toplam		0,26**	0,19**	0,19**	-0,20**	0,15*	

** p < 0,01 * p<0,05

Tablo 30'daki bilgilere göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “İlgi” faktörü ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği “Sürekli Öfke” faktörü arasında çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,19$; $p<0,01$), “İçe Yönelmiş Öfke” faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamsız ($r=-0,11$; $p>0,05$), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktörü arasında çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamsız ($r=-0,06$; $p>0,05$), “Kontrol Edilen Öfke” faktörü ile düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,22$; $p<0,01$), ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamsız ($r=-0,05$; $p>0,05$) ilişki bulunmaktadır.

Tablo 30'daki bilgilere göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “Disiplin” faktörü ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği “Sürekli Öfke” faktörü arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,31$; $p<0,01$), “İçe Yönelmiş Öfke” faktörü ile düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,25$; $p<0,01$), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktörü arasında çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,14$; $p<0,05$), “Kontrol Edilen Öfke” faktörü ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,23$; $p<0,01$), ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,16$; $p<0,05$) ilişki bulunmaktadır.

Tablo 30'daki bilgilere göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “Bakım” faktörü ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği “Sürekli Öfke” faktörü arasında çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,16$; $p<0,05$), “İçe Yönelmiş Öfke” faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamsız ($r=-0,10$; $p>0,05$), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktörü arasında çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamsız ($r=-0,05$; $p>0,05$), “Kontrol Edilen Öfke” faktörü ile düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,26$; $p<0,01$), ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanları ile anlamsız ($r=0,00$; $p>0,05$) ilişki bulunmaktadır.

Tablo 30'daki bilgilere göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “Katılım” faktörü ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği “Sürekli Öfke” faktörü arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,22$; $p<0,01$), “İçe Yönelmiş Öfke” faktörü ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,17$; $p<0,01$), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktörü arasında çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,14$; $p<0,05$), “Kontrol Edilen Öfke” faktörü ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,22$; $p<0,01$), ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamsız ($r=0,08$; $p<0,05$) ilişki bulunmaktadır.

Tablo 30'daki bilgilere göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği faktörlerinden “Sağlık” faktörü ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği “Sürekli Öfke” faktörü arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,20$; $p<0,01$), “İçe Yönelmiş Öfke” faktörü ile çok düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamsız ($r=-0,03$; $p>0,05$), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktörü arasında çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamsız ($r=0,12$; $p>0,05$), “Kontrol Edilen Öfke” faktörü ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,26$; $p<0,01$), ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamsız ($r=0,03$; $p>0,05$) ilişki bulunmaktadır.

Tablo 30'daki bilgilere göre Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanı ile Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği “Sürekli Öfke” faktörü arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,26$; $p<0,01$), “İçe Yönelmiş Öfke” faktörü ile düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,19$; $p<0,01$), “Dışa Yönelmiş Öfke” faktörü arasında çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,19$; $p<0,01$), “Kontrol Edilen Öfke” faktörü ile düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı ($r=-0,20$; $p<0,01$), ve Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği toplam puanları ile çok düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı ($r=0,15$; $p<0,05$) ilişki bulunmaktadır.

İyi aile ilişkileri içerisinde yetişmiş bireyler büyürken başarılı olmuşlardır. Aile içerisindeki bu başarılı ilişki sonucunda; mutlu, arkadaşça, bunalımdan uzak ve yapıcı bireyler olduğu görülür. Ailenin görevleri arasında çocuğun sevgi ve güven ortamında sağlıklı yetişmesini sağlamak, çocuğa yol göstermek, davranışlarına yön vermek ve kurallara uyumunu sağlamak vardır. Öz yeterlik kavramı kişinin belli koşullar altında ne yapabileceğine olan inancını ve bireylerin olası durumların yönetimi için gerekli etkinlikleri organize edip başarılı bir şekilde yürütme yeteneğine ilişkin kendi haklarındaki yargılarını temsil eder. Ebeveyn öz yeterliği ise ebeveynlerin kendilerinden talep edilen ebeveynlik rolü ile ilgili çeşitli görevleri gerçekleştirme yeteneklerine ilişkin ebeveyn

algularının derecesi olarak tanımlanmaktadır. Anne babaların kendilerini ebeveynlik konusunda yeterli hissedebilmeleri için sahip olmaları gereken özelliklerden birisi, ebeveynlerin çocuk bakımı ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmalarıdır (Bağatarhan ve Nazlı, 2013).

Öfke tepkisinin oluşmasında, kişinin yaşadığı sosyal çevrenin ve ailesinin etkisi ile birlikte görülmektedir. İnsanlar saldırgan davranışları; geçmiş yaşantılarından, gözlem yoluyla ya da taklit yoluyla öğrenilirler. Özellikle başkalarının çatışma ve kişilerarası sorunlarına karşı açık bir biçimde duyarlılık gösterdikleri belirlenen çocuklar için bu durum daha da önemlidir. Çünkü taklit ve gözlem yoluyla öğrenmenin yoğun olduğu çocukluk döneminde ebeveynlerinin öfke kontrol düzeyleri, öfkelerini ifade ediş biçimleri çocukların ileri ki yıllarda yaşayacakları olumsuz durumlarda öfkelerini kontrol düzeylerine ve öfke ifade ediş biçimlerine doğrudan etki etmektedir (Balat vd., 2014).

Ebeveyn ile çocuk etkileşiminin yoğun olarak yaşandığı çocukluk dönemindeki ebeveynlerin öz yeterliği ile öfke düzeyleri arasındaki ilişki durumuna bakılan bu araştırma sonucuna göre; ebeveyn öz yeterlik alt boyutu olan ilgi ile öfke durumu arasında negatif yönlü anlamsız bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu sonuç, ebeveynlerin ilgi düzeyleri arttıkça öfke durumlarına hakim olabilmeye ihtimalinin de azaldığını düşündürmektedir. Bunun nedeni çocuğunun ilgi, ihtiyaç ve istekleri ile ilgilenen ebeveynin bu beklentiler karşısında kendisini yetersiz görerek öfke durumunu ortaya çıkarması olabilir. Disiplin alt boyutunun öfke durumu üzerinde pozitif yönlü anlamlı ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Disiplin arttıkça öfke durumunun da artmasının nedeni olarak, bazen ebeveynlerin disiplinli olmak adına fazla öfkelenmeleri buna hakim olamamaları olabilir. Bakım alt boyutu ile öfke durumu üzerinde bir ilişki bulunmamaktadır. Çocuğun bakımını üstlenen ebeveynin yapması gerekenler karşısında duygularını katmaması örneğin çocuğun tıbbi bir yardıma ihtiyacı olduğu zaman öfke duygusunu bir kenara bırakıp alması gereken yardımı en iyi şekilde nasıl alabileceğine yoğunlaşması bunun sebebi olabilir. Katılım alt boyutu ve sağlık alt boyutunun öfke durumu arasında pozitif yönlü anlamsız ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Çocuğun hoşça vakit geçirebilmesi için çaba gösteren onun etkinliklerine katılan ebeveyn bazen hem kendi sıkıntıları hem de çocuğu için çaba göstermesi karşısında yorularak öfke durumu ile karşılaşabilir. Çocuğun sağlık durumu ile ilgili olduğunu düşünen ebeveynin de öfke durumunun da yüksek çıkmasının sebebi sağlık üzerinde fazla hassas olmasından dolayı sıkıntılar karşısında öfkesine yenik düşmesi olabilir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Bu bölümde verilerin uygun istatistiksel yöntemlerle analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ilişkin sonuçlar yer almaktadır. İlk olarak öz düzenleme beceri puanlarının çocukla ilgili değişkenlere göre ve aile ile ilgili değişkenlere göre ilişkisini inceleyen bulguların sonuçları sunulmuştur. İkinci olarak ebeveyn öz yeterliliğinin ebeveyne ilişkin değişkenlere göre incelenmesine ilişkin bulguların sonuçları sunulmuştur. Üçüncü olarak ebeveyn öfke düzeyinin ebeveyne ilişkin değişkenlere göre incelenmesine ilişkin bulguların sonuçlarına yer verilmiştir. Dördüncü olarak çocukların öz düzenlemeleriyle ebeveynlerinin öz yeterliliği değişkenlerine göre ilişkilerini inceleyen bulguların sonuçları sunulmuştur. Beşinci olarak çocukların öz düzenlemeleriyle ebeveynlerinin öfke düzeyi değişkenlerine göre ilişkilerini inceleyen bulguların sonuçları sunulmuştur.

Öz Düzenleme Becerilerinin Çocukla İlgili Değişkenlere ve Ebeveyn ile İlgili Değişkenlere Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar

Bu araştırmada öz düzenleme becerileri, çocuklarla ilgili değişkenler olarak ele alınan cinsiyet, yaş, kardeş sayıları ve doğum sıraları değişkenlerine göre incelenmiştir. Bulgular incelendiğinde cinsiyete göre öz düzenleme beceri puanları arasında kız çocuklarının lehine bir anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Yaşa göre öz düzenleme becerileri puanları arasında anlamlı farklılık olduğu, 60-72 ay grubundaki çocukların puan ortalamalarının 48-60 ay aralığındaki çocukların puan ortalamasından daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Doğum sırasına göre öz düzenleme becerileri puanları arasında ilk çocukla son çocuk arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Öz düzenleme becerileri ebeveynlerle ilgili değişkenlerden yaş, öğrenim durumu, meslek türleri ve aile türü değişkenlerine göre incelenmiştir. Bulgular incelendiğinde ebeveynlerin yaşlarına göre çocukların öz düzenleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin çalışma durumlarına göre çocukların öz düzenleme becerilerinde anlamlı bir farklılık görülmüştür. Ev hanımı ile özel sektör çalışanı ve kamu görevlisi ile özel sektör çalışanlarının çocuklarının öz düzenleme becerileri puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ev hanımı olan ebeveynlerin puanları kamu görevlisi olanlara göre daha düşük çıkmıştır. Özel sektörde çalışan ebeveynlerin puanları kamu görevlisi olanlara göre daha düşük çıkmıştır. Aile türleri açısından incelendiğinde ise geniş ailede yaşayan çocukların öz düzenlemeleri beceri puan ortalamaları çekirdek ailede yaşayan çocuklara göre daha düşük çıkmıştır.

Ebeveyn Öz Yeterlik Becerisinin Ebeveyn ile İlgili Değişkenlere Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar

Ebeveyn öz yeterlik düzeyi ebeveynlerle ilgili değişkenlerden cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek türleri ve aile türü değişkenlerine göre incelenmiştir. Bulgular incelendiğinde ebeveynlerin yaşlarına, öğrenim durumlarına ve aile türleri göre öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Erkek olan ebeveynlerin öz yeterlik puanları kadınlara göre daha yüksek çıkarken özel sektörde çalışan ebeveynlerin puanları da kamu sektöründe çalışan ve ev hanımı olan ebeveynlerden daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca ev hanımlarının öz yeterlik puanlarının da kamu sektöründe çalışanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ebeveyn Öfke Düzeyinin Ebeveyn İle İlgili Değişkenlere Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar

Ebeveyn öfke düzeyi ebeveynlerle ilgili değişkenlerden cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek türleri ve aile türü değişkenlerine göre incelenmiştir. Bulgular incelendiğinde ebeveynlerin yaşları, öğrenim durumları, aile türleri ile öfke düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Cinsiyet değişkenine göre erkeklerin daha öfke düzeylerinin yüksek oluşu, meslek türlerine bakıldığında özel sektörde çalışanların ev hanımlarına göre

öfke düzeylerinin daha yüksek olduğu, son olarak ise birlikte yaşayan ailelerdeki ebeveynlerin ayrı yaşayan ailelerdeki ebeveynlere göre öfke düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Çocukların Öz Düzenleme Becerilerinin Ebeveynlerinin Öz Yeterlik Düzeylerine Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar

Ebeveynlerin öz yeterlilik düzeylerine göre çocukların öz düzenleme becerileri incelendiğinde; ebeveyn öz yeterliliğinin ilgi ve bakım alt boyutları ile çocukların öz düzenleme becerileri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Disiplin, katılım ve sağlık alt boyutları ile öz düzenleme becerileri arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Toplam puanlara bakıldığında ise “Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” ile “Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği” arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Çocukların Öz Düzenleme Becerilerinin Ebeveynlerinin Öfke Düzeylerine Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar

Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Tarzı Ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanlar ile öz düzenleme ölçeği puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında; sürekli ve dışa yönelmiş öfke ile öz düzenleme arasında negatif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. İçe yönelmiş öfke ile öz düzenleme arasında bir ilişki bulunamazken kontrol edilen öfke ile öz düzenleme arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Toplam sonuçlar değerlendirildiğinde ise “Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği” ile “Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği” arasında bir ilişki görülmemiştir.

Ebeveynlerin Öfke Düzeylerinin Öz Yeterlik Düzeylerine Göre İncelenmesine Dair Sonuçlar

Ebeveynlerin öfke düzeyleri ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiye dair bulgular incelendiğinde, öz yeterlik ölçeğinin ilgi alt boyutu ile öfke arasında negatif yönde anlamsız bir ilişki tespit edilmiştir. Disiplin boyutu ile öfke arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken bakım ile öfke arasında bir ilişki bulunamamıştır. Sağlık ve katılım alt boyutlarına göre bakıldığında ise öfke durumu ile aralarında pozitif yönde

anlamsız ilişki görülmüştür. Toplam sonuçlara göre ise ebeveynlerinin “Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği” ile “Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği” arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Öneriler

- Yaşı genç olan ebeveynlerin daha ileri yaşta olan ebeveynlerin ve aile büyüklerinin tecrübelerinden yararlanması onların öz yeterlik inançlarını olumlu yönde etkileyebilir.
- Kendini yetersiz hissedenen ebeveyn bilgiye ulaşmak için teknolojiyi kullanarak, kişisel gelişim kitapları okuyarak öz yeterlik inancının gelişmesine yardımcı olabilir.
- Ebeveynlerin çalışma saatlerini çocuklarıyla vakit geçirecek şekilde düzenlemeleri çocuklarına daha fazla zaman ayırmaları çocukların öz yeterlik inançlarını olumlu yönde etkileyebilir.
- Ebeveynlerin aile eğitimlerine katılmaları ebeveynliğe dair beceri düzeylerine ve yeterlilik algılarına katkı sağlayabilir.
- Çalışan ebeveynlerin öfkelerini kontrol edebilmeleri için öfke kontrolü ile ilgili kitaplar okumaları, öfke yönetimi ile ilgili eğitim almaları öfkelerini nasıl kontrol edecekleri hakkında bilgi sahibi olmalarına yardımcı olabilir.
- Ebeveynlerin iş sıkıntı streslerini eve yansıtılmaları aile ortamını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu yüzden iş sorunlarını eve taşımamak aile ortamında huzur ve mutluluğun hakim olmasını sağlayabilir.
- Bireylerinin birbirlerine karşı saygılı olmaları, birbirleriyle sağlıklı iletişim kurmaları, öfke duygusu hissettikleri zaman mantıklı düşünceleri, problemleri olan düşünce yerine farklı düşüncelere yönelmeleri öfke düzeylerini olumlu yönde etkileyebilir.
- Araştırma sonucunda kız çocuklarının öz düzenleme becerilerinin erkeklere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Erkek çocukları için öz düzenleme becerilerini destekleyici etkinlikler yapılabilir. Ailelerin çocuk yetiştirme tarzları da bu duruma neden olabilir bunun için erkek ve kız çocuğu arasında ayırım yapılmaması eşit görev ve sorumlulukların verilmesi öz düzenleme becerilerinin cinsiyet üzerinde

etkisinin olmamasını sağlayabilir. Ayrıca 48-60 ay gurubu çocuklara da öz düzenleme becerilerini destekleyecek etkinlikler yaptırılabilir.

- Birden çok çocuğa sahip olan ebeveynin çocukları arasında ayırım yapmaması, çocuklarına eşit ve dengeli davranması çocukların öz düzenleme becerilerini olumlu yönde etkileyebilir.
- Ebeveynlerin çocukların ilgi, ihtiyaç ve bakımlarıyla ilgilenmesi çocukların öz düzenlemelerini olumlu yönde etkileyebilir. Çocuk ile olumlu kişisel deneyim yaşamak ebeveynin öz yeterlik algısını olumlu yönde etkileyebilir. Bu yüzden çocuğun fazla sıkılmadan aşırıya kaçılmadan ihtiyaçlarının giderilmesi çocukta öz düzenleme becerisinin, ebeveynde ise öz yeterlik algısının gelişmesine yardımcı olabilir.
- Sürekli öfke durumu içerisinde olan ve bu öfkelerini çocuklarına yönelten +- ebeveynlerin çocuklarının öz düzenleme becerileri olumsuz yönde etkilenebilir. Ebeveynlerin öfkelerini kontrol etmeleri için öfke kontrolü ile ilgili bilgiler edinmesi, gerekirse uzman kişilerden yardım alması çocuklarının öz düzenlemelerine olumlu yönde katkı sağlayabilir.
- Bu araştırma anasınıfına devam eden çocukların öz düzenleme becerileri üzerinde ailelerinin öz yeterlik ve öfke düzeylerinin etkisini incelemek amacıyla Ankara ili Etimesgut ilçesinde yapılmıştır. Benzer araştırmalar farklı özelliklere sahip örneklerde yapılabilir, örneklem sayısı genişletilebilir.

KAYNAKLAR

- Akawi, R.L.(2011). *An investigation into the relationship between self-regulation skills and academic readiness in head start children*, Doktora Tezi, State Universty, Psikoloji Bölümü, New York.
- Akbaba, S. (2012). *Psikolojik sağlığı koruyucu rehberlik e psikolojik danışma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Akpınar,Ö.(2015). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlilik ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Aktan, S. (2012). *Öğrencilerin akademik başarısı, öz düzenleme becerisi, motivasyonu ve öğretmenlerin öğretim stilleri arasındaki ilişki*. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Alisinanoğlu, F. & Özbey, S. (2011). *Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Altıntaş, E. & Gültekin, M. (2003). *Psikolojik danışma kuramları*. İstanbul: ALFA.
- Alvi, E., Gillies, R.M.(2015). Social interactions that support students' self-regulated learning: A case study of one teacher's experiences. *International Journal of Educational Research*, 72, 14-25.
- Alwin, D. F. (1976). Attitude scales as congeneric tests: A re-examination of an attitude-behavior model. *Sociometry*, 39, 377-383.
- Anderson, J. C., & Gerbing, D.W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49, 155-173.

- Arslan, Ş. & Çolakoğlu, Ö.M (2019). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği öz yeterlik inancı kaynaklarının öz yeterlik inançları ve tutumlarını yordama gücü. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*,7, 74-83.
- Arslan, Ü. (2007). Okul öncesi eğitimde temel becerilerin ve sosyal davranışların kazandırılması. G. Haktanır (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş içinde* (s. 205-230). Ankara: Anı.
- Avcı, R. (2006). *Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Averill, J.R. (1983). Studies on anger and aggression; implications for theories of emotion. *American Psychologist*, 38(11), 1145-1160.
- Aydın, S. & Yel, M. (2013). Proje tabanlı öğrenme ortamlarının biyoloji öğretmen adaylarının öz-düzenleme seviyeleri ve öz-yeterlik inançları üzerine etkisi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/12, 95-107.
- Aydoğan, Y. & Akduman, G.G. (Ed.) (2015). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara:Eğiten.
- Bağatarhan, T. & Nazlı. S. (2013). Ebeveyn eğitim programının annelerinin ebeveynlik öz-yeterliklerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 13, 67-88.
- Balat, G.U. , Sezer,T. ,Tunçeli, S.İ. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların annelerinin öz yeterlilik ve öfke düzeylerinin incelenmesi*. 24-26 Nisan 2014 tarihinde İstanbul Üniversitesinde düzenlenen 1. Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Baltaş, A. Ve Baltaş, Z. (2005) *Stres ve başa çıkma yolları*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Bandura, A. & Wood, R. (1989). Impact of conceptions of ability on self-regulatory mechanisms and complex decision making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(3), 407-415.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. *Englewood Cliffs Prentice Hall*.
- Bandura, A.(1994). Self-efficacy. *Encyclopedia of human behavior*, 4, 71-81

- Bayındır, D. & Ural, O. (2016). Öz düzenleme becerileri ölçeğinin geliştirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 8 (4), 119-132.
- Bedel, A. (2011). *Kişiler arası sorun çözme beceri eğitiminin ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarına etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bidjenaro, T. (2005). *Gender differences in self regulated learning. Paper presented at the 36th / 2005 annual meeting of the northeastern educational research association*. Kerhonkson.
- Budak, S. (2001). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 32, 470-483.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (23. B.). Ankara: Pegem.
- Büyüktaşkapu, S. (2012). Annelerin özyeterlik algıları İle 1-3 yaş arasındaki çocuklarının gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 18-30.
- Cavkaytar, A., Aksoy, V. & Ardiç, A. (2014). Ebeveyn öz yeterlik ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmasının güncellenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 4(1), 69-76.
- Cevher, F. N. & Buluş, M. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarında akademik benlik saygısı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 28-39.
- Coleman, P.K. & Karakker, K.H. (1997). Self-Efficacy and Parenting Quality: Findings and Future Applications. *Developmental Review*, 18, 47-85.
- Coleman, P.K. & Karraker, K.H. (2000). Parenting Self-efficacy among mothers of school age children : Conceptualization, Measurement and correlates. *Family Relations*, 49, 5-11.
- Coleman, P.K., (1998). *Maternal self-efficacy beliefs as predictors of parenting competence and toddlers emotional , social, and cognitive development*.

Unpublished Doctoral Dissertation. The Eberly Collage of Arts and Sciences. West Virginia Ünivesity, Morgantown.

Conger, R.D., Neppl, T., Kim, K.E. & Scaramella, L. (2003). Angry and aggressive behavior across three generations: A prospective, longitudinal study of parents and children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31(2), 143–160.

Çakır, K. & Şen, E. (2012). Psikolojik doğum sırasına göre adil dünya inancı. *Sosyal Bilgiler Enstitüsü Dergisi*, 32, 57-69.

Çattık, M. (2015). *Gelişimsel yetersizliği olan çocukların ebeveynlerinin sosyal destek ve öz yeterlik düzeyleri ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.

Çelik Ercoşkun, N. ve Köse, E. (2014). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının öz

Çelik Özden, C. (2013). *Ebeveyn kontrol davranışlarının ergenlerin öz düzenleme becerileri ve duygusal sorunları üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.

Çıngı, H. (1990). *Örnekleme kuramı*. Ankara: H.Ü Fen Fakültesi.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi.

Çolakoğlu, Ö.M. (2016). *Öğretmen adaylarının öz-düzenleme yaklaşımlarının çalışma becerileri ve akademik başarılarına etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dağgöl, H.C. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Kuzey Kıbrıs.

De Montigny, F. & Lacharite, C. (2005). Perceived Parental Efficacy: Concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 49, 387-396.

Demir, T. (2015). *Okul öncesi öğretmenlerinin öz-yeterlik algılarının ve sınıf yönetimi stratejilerinin çocuk-öğretmen ilişkileri üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- DeVellis, R. F. (2003). *Scale development: Theory and application*. California: Sage.
- düzenleme ve problem çözüme becerilerinin incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(2), 413-428.
- Elibol, F., Mağden, D. & Alpar, R. (2007) Anne babalık becerilerinde özyeterlik ölçeği'nin (1-3 Yaş) geçerlik ve güvenilirliği. *Toplum Hekimliği Bülteni*. 26-3.
- Erdamar Koç, G. (2013). Sosyal öğrenme kuramı. A. Ulusoy (Ed.), *Gelişim ve öğrenme psikolojisi içinde* (s.315-352). Ankara: Anı.
- Ersanlı Kaya, C. (2013). Gebelerde ebeveyn uyum desteği programının ebeveyn öz yeterlik algıları üzerine etkileri. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ertürk Kara, G., Gönen, M.(2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların öz düzenleme becerisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11 (4), 1124-1239.
- Ertürk Kara, H.G., Yıldız, T.G., Fındık, E. (2018). *Erken çocukluk döneminde öz düzenleme izleme, değerlendirme ve destekleme yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Ertürk, H.G.(2013). *Öğretmen çocuk etkileşiminin niteliği ile çocukların öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ertürk, H.G.(2013). *Öğretmen çocuk etkileşiminin niteliği ile çocukların öz düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Esen, B. K. & Çelikkaleli, Ö. (2006). Üniversite öğrencilerinin sosyal yetkinlik düzeyleri ile sürekli öfke ve öfke ifade biçimlerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 29, 37-49.
- Feldt, L. S. & Qualls, A. L. (1996). Bias in coefficient alpha arising from heterogeneity of test content. *Applied Measurement in Education*. 9(3), 277-286.
- Fındık Tanrıbuyurdu, E. (2012). *Okul öncesi öz düzenleme ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS (2.b.)*. London: Sage.

- Fraenkel, J., & Wallen, N. (2014). *How to design and evaluate research in education*. United States: McGraw Hill.
- Gebeş, H. (2011). *Akran eğitimi ile desteklenen öfke kontrolü eğitiminin lise öğrencilerinin öfke becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Guilford, J.P.(1956). The structure of intellect. *Psychological Bulletin*, 53, 267-293.
- Güneri, B. & Arslan, A. (2018). Öz yeterlik inancı kaynakları belirleme ölçeğinin ortaöğretim öğrencilerine uygulanması. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 6, 256-268.
- Hovardaoğlu, S. (1995). Kişilerarası ilişkiler ve davranış bozuklukları. *Kriz Dergisi*, 3(1-2), 4-9.
- Iruka, I.U.(2005). *Parent self-efficacy: Relationship with parent involvement and preschoolers' school readiness*. Doktora tezi, Miami Üniversitesi, Florida.
- in anger: an australian community study. *Personality and Individual Differences*, 31, 117-127.
- Jones, T.L., Prinz, R.J.(2005). Potential roles of parental self-efficacy in parent and child adjustment: A review. *Clinical Psychology Review*, 25, 341-363.
- Jöreskog, K. G. (1971). Statistical analysis of congeneric tests. *Psychometrika*, 36, 109-133
- Jöreskog, K.G., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Kaplan, E. (2014). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinde öz-düzenleme: Ölçek uyarlama çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Karadağ, A. (2017). *Zihin engelli ve normal gelişim gösteren bireylerin ebeveynlerinin öfke yönetimi ve stresle başa çıkma tarzları bakımından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Karlı, E. (2008). *Kişilerarası tarz kendilik algısı, öfke ve psikomatik bozukluklar*.Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Kaya, C.E. (2013). *Gebelerde ebeveyn uyum desteği programının ebeveyn öz yeterlik algıları üzerine etkileri*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaymak Özmen, S. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32, 27-39.
- Keleş,S.(2014). *Kültürel-tarihsel kuram bağlamında hazırlanan eğitim programının 48-60 aylık çocukların öz-düzenleme gelişimi üzerine etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kendall,M.G. (1962) *Rank correlation methods*, Griffin.
- Kıldan, A.O.(2014). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre okul öncesi öğretmenlerine verilen hizmet içi eğitimin öğretmen-çocuk ve öğretmen-ebeveyn ilişkilerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn kabul-reddinin öfke ifade tarzı ve depresif belirtiler ile ilişkisinin ebeveyn kabul ve reddi kuramı çerçevesinde incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kılıçaslan, A. (2007). *Ebeveynliğe geçiş döneminin çeşitli doğum öncesi ve doğum sonrası etkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kır, M. (2015). *Farklı öğrenme yaklaşımlarına sahip öğretmen adaylarının öz düzenlemeli öğrenmelerinin geliştirilmesinde portfolyo kullanımının etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kline, T. J. (1999). The team player inventory: Reliability and validity of a measure of predisposition toward organizational team-working environments. *Journal for specialists in Group Work*, 24(1), 102-112.
- Korkmaz, İ. (2012). Sosyal öğrenme kuramı. B. Yeşilyaprak (Ed.), *Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretim içinde* (s.246-269). Ankara: Pegem Akademi.
- Kotil, Ç. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul*

beklentilerine uyum düzeyinin etkisi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Leahy-Warren, P., McCarthy, G., Corcoran, P.(2009). First-time mothers: social support, maternal parental self-efficacy and postnatal depression. *Journal of Clinical Nursing*, 1-11. <https://www.researchgate.net/publication/50849524> DOI: 10.1111/j.1365-2702.2011.03701.x ·

Leech, N.L., Barrett, K.C., & Morgan, G.A. (2005). *SPSS for intermediate statistics: Use and interpretation*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Lucke, J. F. (2005). The a and w of congeneric test theory: An extension of reliability and internal consistency to heterogeneous tests. *Applied Psychological Measurements*, 29(1), 65-81.

Marsh, H.W., & Hocevar, D. (1988). A new more powerful approach to multitrait multi method analyses: Application of second-order confirmatory factor analysis. *Journal of Applied Psychology*, 73, 107-117. <http://psycnet.apa.org/index.cfm?fa=buy.optionToBuy&id=1989-07244-001.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Marsh, H.W., Balla, J. R., & McDonald, R. P. (1988). Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size. *Psychological Bulletin*, 103,391-410.

McClelland, M.M., Cameron, C.E. (2011). Self-regulation in early childhood: improving conceptual clarity and measures. *Child Development Perspectives*, 6-2 , 136–142.

Milovchevich, D., Howells, K., Drew, N., Day, A. (2001). Sex and gender role differences

Morgan, C.T. (1988). *Psikolojiye giriş* (Çev: Hüsnü Arıcı ve diğerleri), Ankara: Meteksan.

Nicol, D.J., Macfarlane-Dick, D.(2006). Formative assessment and self-regulated learning: a model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education*, 31(2), 199–218.

Novaco, R.W. (1975). Anger control: The development and evaluation of an experimental treatment. *Lexington, MA:D.C. Health*.

- Ogelman, H.G. & Topaloğlu, Z. Ç. (2012). *4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babaların ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Birimi.
- Önder, A. (2011). *Eğitici drama uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemiyle başa çıkmada ailenin rolü. *Aile ve Toplu Dergisi*, 21, 9-18.
- Özcan, O. (2018). *Çocuklarda sosyal uyum ve uyumsuzluğun yordayıcıları: Saldırganlık ve ebeveyn öfkesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Özdemir, A.D. (2012). *Bazı deđiřkenler ačíından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliđe yönelik tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özenoğlu Kiremit, H. (2006). *Fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin biyoloji ile ilgili öz-yeterlik algularının karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir..
- Özer, K. (1994). Sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ölçeklerinin ön çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9 (31), 26-35.
- Özkul, F.B. (2015). *48-60 aylık çocukların babalarının ebeveyn öz yeterlik algularının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özmen, S.K. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2, 27-39.
- Öztabak, M.E. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Özyürek, A. (2015). *Çocukları tanıma ve değerlendirme*. Aydoğan, Y. & Akduman, G.G. (Ed.). *Çocuk ruh sağlığı içinde*. Ankara:Eğiten.
- Perels, F., Merget-Kullmann, M., Wende, M., Schmitz, B., Buchbinder, C.(2009). Improving self-regulated learning of preschool children: Evaluation of training

- for kindergarten teachers. *British Journal of Educational Psychology*, 79, 311-327.
- Pintrich, P.R. (2000). The role of goal orientation in self-regulated learning. *Handbook of Self-regulation*, 451-495.
- Robson, C. (1995). *Real world research*, Cambridge: Blackwell.
- San Bayhan, P. & Artan, İ. (2009). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Sanders, M.R., Woolley, M.L.(2004). The relationship between maternal self-efficacy and parenting practices: implications for parent training, *Parenting and Family Support Centre*, 31, 65-73.
- Sanders, M.R., Woolley, M.L.(2004). The relationship between maternal self-efficacy and parenting practices: implications for parent training, *Parenting and Family Support Centre*, 31, 65-73.
- Schapiro, S.R., Livingston, J.A.(2000). Dynamic Self-Regulation: The Driving Force Behind Academic Achievement. *Innovative Higher Education*, 25 (1), 23-35.
- Schunk, H.D. (1991). Self-efficacy and achievement behavior. *Educational Psychologist*, 34, 219-227.
- Senemoğlu, N. (2018). *Öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara:Anı.
- Sezgin, E., Demiriz, S. (2015). Çocuk davranış değerlendirme ölçeği'nin (ÇODDÖ) Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 702-718.
- Smith-Donald, R., Cybele Raver C., Hayes, T., Richardson, B.(2007). Preliminary construct and concurrent validity of the Preschool Self-regulation Assessment (PSRA) for field-based research. *Early Childhood Research Quarterly*, 22, 173–187.
- Soykan, Ç. (2003). Öfke ve öfke yönetimi. *Kriz Dergisi*, 11(2), 19-27
- Soysaldın, S. Z. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin öfke ifade tarzları ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Strickland, B. (2001). (Ed.). *The gazle encyclopedia of psychology*. New York: Gale Group.

- Suchodolets, A., Trommsdorff, G., Heikampa, T., Wieber, F. & Gollwitzer, P. (2009). Transition to school: The role of kindergarten children's behavior regulation. *Learning and Individual Differences, 1*, 561–566
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları, 3*(6), 49-74.
- Şahin, G. & Arı, R. (2015). Okul öncesi çocukların duyu düzenleme becerilerinin bağlanma örüntüleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 5*, 1-12.
- Şepitçi, M. (2018). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının öz düzenleme becerilerinin okul uyumu ile ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L.S. (2013). *Multivariate statistics*. New Jersey: Pearson Education.
- Teke, A. (2015). *Öğretmen adaylarının eğitim amaçlı sosyal ağ ve internet kullanıma öz-yeterlik algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Temiz, A. (2019). Okul öncesi dönemde davranışsal öz-düzenleme becerilerinin çocuğa ve aileye ilişkin değişkenler ile ebeveyn tutumları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Teti, M. D., & Gelfand, M.D. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first year: The mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development, 62*, 918-929.
- Tolunay, T.(2015). *Madde kullanım öyküsü olan mahkumlarda aleksitimi ve öfke ifade tarzlarının psikiyatrik korbordite ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tominey, S.L., McClelland, M.M. (2011). Red light, purple light: findings from a randomized trial using circle time games to improve behavioral self-regulation in preschool. *Early Education and Development, 22*(3), 489–519

- Tuna, S. (2010). *Aile içi çocuk istismarı: annelerin bazı risk faktörleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Uzel, A. (2009). *Öğretmen ve okul yöneticilerinin yabancı dile yönelik öz yeterlilik algılarının ve öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üredi, I., Erden, M. (2009). Öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançların yordayıcısı olarak algılanan anne baba tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 781-811.
- Yıldız, T.G., Ertürk Kara, H.G., Tanrıbuyurdu, E.F., Gönen, M.(2014). Öz düzenleme becerilerinin öğretmen çocuk etkileşiminin niteliğine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 176, 329-338.
- Yılmaz, H. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin öz-düzenleme düzeyleri ile kullandıkları öğretim uygulamaları düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yurdugül, H. (2006). Paralel, eşdeğer ve konjenerik ölçmelerde güvenilirlik katsayılarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 15-37.
- Yurt, E. & Kurnaz, A. (2015). Özel yetenekli öğrencilerin matematik öz-yeterlik kaynaklarının matematik kaygıları üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(4), 347-360.
- Zimmerman, B. J. (1989). A social cognitive view of self-regulated academic learning. *Journal of Educational*, 81(3), 329-339.
- Zimmerman, B. J. (2000). Self- efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 89-91.
- Zinbarg, R. E., Revelle, W., Yovel, I. & Li, W. (2005). Cronbach's a, Revelle's, b and McDonalds w: their relations with each other and two alternative conceptualizations of reliability. *Psychometrika*, 70(1), 1-11.

EKLER

EK 1. Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği Örnek Soruları

Çocuğun Araştırma ID:-----

Çocuğun Doğum Tarihi: -----

Okul Adı:-----

Çocuğun Cinsiyeti: -----

Uygulama Tarihi:-----

Aşağıdaki listede, bir çocuğun öz düzenleme becerileri ile ilgili maddeler yer almaktadır. Lütfen, verilen numaralandırma sistemini göz önüne alarak, maddelerdeki ifadeleri, formu doldurduğunuz çocuğun beceri ve davranışlarını düşünerek işaretleyiniz.

Beş seçenekli kodlama, “kesinlikle doğru”, “doğru”, “kısmen doğru”, “doğru değil” ve “kesinlikle doğru değil” seçeneklerini içermektedir. Lütfen, her maddeyi işaretleyiniz.

	KESİNLİK LE DOĞRU	DOĞRU	KİSMEN DOĞRU	DOĞRU DEĞİL	KESİNLİK LE DOĞRU DEĞİL
1-Kendisi için hedefler belirler (örneğin, tahta bloklardan kule yapmaya başlamadan önce, kuleyi kendi boyunda inşa edeceğini söyler/davranışlarıyla gösterir).	5	4	3	2	1

EK 2. Çocuklar İçin Bilgi Formu

Çocuğun Adı Soyadı:

1.Çocuğun Yaşı 48-60 Ay () 60-72 Ay ()
2.Çocuğun Cinsiyeti Kız () Erkek ()
3.Çocuğun Kendisi Dahil Kardeş Sayısı Tek çocuk () 2 Kardeş () 3 Kardeş () 4 Kardeş ve fazlası ()
4.Çocuğun Doğum Sırası İlk çocuk () İkiz () Ortanca veya ortancalardan biri () Son Çocuk ()
5.Devam Ettiği Okul Öncesi Kurum Türü Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı () SHÇE Kurumuna Bağlı () Üniversitelere Bağlı () Çalışma Bakanlığına Bağlı () Vakıf, Dernek ve Kooperatiflere Bağlı ()

EK 3. Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Örnek Soruları

Maddeler	Aşağıda belirli konularla ilgili fikirlerinizi yansıtabilecek bazı ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir ifadeyi dikkatle okuyarak size ne ölçüde uyduğunu ifadelerin yanında yer alan kutulardan birini işaretleyerek (x) belirtiniz.	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Çocuğumun okul eğitimiyle olabildiğince ilgiliyim.						

EK 4. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği Örnek Soruları

İsim: Cinsiyet: Yaş: Meslek:

Tarih:

I. BÖLÜM

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da **genel** olarak nasıl hissettiğinizi, ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman harcamadan sizin **genel** olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

		Hemen Hiçbir Zaman	Bazen	Çok zaman	Hemen Her Zaman
1.	Çabuk parlarım	1	2	3	4

II. BÖLÜM

YÖNERGE: Herkes zaman zaman kızgınlık veya öfke duyabilir. Ancak, kişilerin öfke duygularıyla ilgili tepkileri farklıdır. Aşağıda, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkilerini tanımlamada kullandıkları ifadeler göreceksiniz. Herbir ifadeyi okuyun ve öfke ve kızgınlık duyduğunuzda **genelde ne sıklıkta** ifadede tanımlanan şekilde davrandığınızı veya tepki gösterdiğinizi parantezlerden uygun olanını karalayarak belirtin. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeyin.

Hemen Hiçbir		Çok	Hemen Her
-----------------	--	-----	--------------

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

		Zaman	Bazen	zaman	Zaman
11.	Öfkemi kontrol ederim	1	2	3	4

EK 5. Ebeveyn Bilgi Formu

Çocuğun Adı Soyadı:

Cinsiyet Anne () Erkek ()
1.Yaş 20 Yaş Altı () 20-30 Yaş Arası () 30-40 Yaş Arası () 40-50 Yaş Arası () 50 Yaş Üstü
2.Öğrenim durumu Okur-yazar değil () Okur yazar-İlkokul mezunu () Ortaokul-lise mezunu () Yüksekokul/Üniversite Mezunu-Lisansüstü ()
3.Mesleği
4.Medeni Hali Evli () Bekar ()
5. Ebeveynler; Birlikte Yaşıyor () Boşanmış () Anne Sağ-Baba Ölü () Baba sağ-anne ölü () Diğer (.....) belirtiniz.
6. Çocuğun yaşadığı aile tipi; Çekirdek Aile () Geniş Aile ()

EK 6. İzinler

Ölçek kullanım izni [Gelen Kutusu](#)

Fatma Yeğenoğlu İyl Görüler Dilan Hocam, Ben Gazl Üniversitesi Gazl Eğltim Fakültesi Okul Önce... 13.11.2017

Dilan Bayındır <dilanbayindir@gmail.com> 13.11.2017

Alto: bana

Merhaba Fatma Hocam,
Öz Düzenleme Becerileri Ölçeği'ne ait makale ve ölçeğin orđinal formu ektedir. Puanlama, ters madde ve değilimlerle ilgili bilgiler makalede yer almaktadır. Ölçek öğretmenler tarafından değerlendirilmektedir. Sorularınız olursa mail atabilirsiniz. Ölçeği kullandığınız takdirde ekte gönderdeğim makalemizi referans göstermenizi rica ederim.
İyi çalışmalar dilerim.

Dr. Dilan BAYINDIR

13 Kasım 2017 10:07 tarihinde Fatma Yeğenoğlu <fatmayegenoglu1@gmail.com> yazdı:

Ölçek kullanım izni [Gelen Kutusu](#)

Fatma Yeğenoğlu <fatmayegenoglu1@gmail.com> 2.12.2015

Alto: ozar akadir

Değerli Kadir Hocam,

Ben Gazl Üniversitesi Gazl Eğltim Enstitüsü Okul Öncesi Eğltim Bilim Dalında yüksek lisans yapıyorum. Tezimde kullanmak üzere Türkiye uyarlamasını yaptığımız "Sürekli Oku-Oku Tarz Ölçeğinden" izninizle yararlanmak istiyorum. Kullanmaya izin vermeniz durumunda ölçeğin tamamını bana ulaştırırsanız çok sevinirim.

Saygılarımla
Fatma YEĞENOĞLU

Kadir Özer <ozar.akadir@gmail.com> 2.12.2015

Alto: bana

Sn.Yeğenoğlu
Sözü edilen ölçeğin tez çalışmanızda kullanımını onaylıyorum. Başarı dilerlerimle,
Prof.Dokadlr Özer

From: Fatma Yeğenoğlu [mailto:fatmayegenoglu1@gmail.com]
Sent: Wednesday, December 2, 2015 1:15 PM
To: ozar.akadir@gmail.com
Subject: Ölçek kullanım izni

Ölçek kullanım izni [Gelen Kutusu](#)

Fatma Yeğenoğlu Değerli Çiğdem Hocam, Ben Gazl Üniversitesi Gazl Eğltim Enstitüsü Okul Öncesi... 2.12.2015

Çiğdem Kotil Değerimencioglu Merhaba Ölçek hakkında genel bilgiyi ekte gönderiyorum. Size ölçeği ve kulla... 7.12.2015

Fatma Yeğenoğlu Tez danışmanım Doç Dr. Gülşenur Gültakin Akduman Tez Konuam Okul öncesi eğlti... 8.12.2015

Çiğdem Kotil Değerimencioglu <ciydem.kotil@okan.edu.tr> 8.12.2015

Alto: bana

Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'ni ekte gönderiyorum. Çalışmanızın sonucundan beni haberdar etmenizi rica ederim.
İyi çalışmalar.

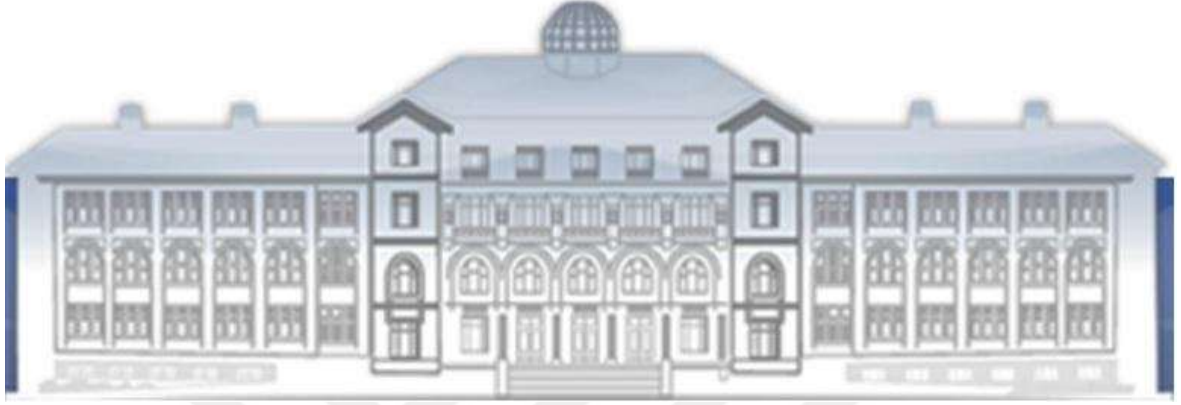
OKAN INTERNATIONAL UNIVERSITY NIĞN ABD'DE AÇILDI!

OKAN ÜNİVERSİTESİ
NİĞN

Yrd.Doç.Dr. Çiğdem Kotil Değerimencioglu
Öğretmen Üyesi
Eğitim Fakültesi

Okan Üniversitesi Tuzla Kampüsü
34950 Akfırat-Tuzla / İSTANBUL

0 (216) 677 16 30 - 2211
0 (216) 677 16 47

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...